

RE(ANIMACJA) KULTURY W OKRESIE PANDEMII.

**DIAGNOZA STRATEGII I UWARUNKOWAŃ
DZIAŁAŃ ANIMATORÓW I EDUKATORÓW KULTURY
W CZASIE ZAMKNIĘCIA INSTYTUCJI EDUKACJI
I KULTURY W ZWIĄZKU Z EPIDEMIĄ COVID-19**

MAZOWIECKI
INSTYTUT
KULTURY

JEDNOSTKA
ORGANIZACYJNA
SAMORZĄDU
WOJEWÓDZTWA
MAZOWIECKIEGO

Mazowsze.
serce Polski

Koordinacja projektu: Anna Woźniak (Mazowiecki Instytut Kultury)

Opracowanie raportu: Anna Pietraszko, Anna Szczeblewska, Karol Wittels (Fundacja Obserwatorium)

Koncepcja badawcza: Anna Pietraszko, Anna Szczeblewska, Karol Wittels (Fundacja Obserwatorium)

Realizacja badań: Anna Pietraszko, Anna Szczeblewska, Karol Wittels, Paulina Matuszewska, Martyna Studzińska, Joanna Tabaka

Redakcja i korekta: Anna Kowalska (Mazowiecki Instytut Kultury)

Projekt i skład graficzny: Tomasz Grabowski (Mazowiecki Instytut Kultury)

RE(ANIMACJA) KULTURY W OKRESIE PANDEMII. DIAGNOZA STRATEGII I UWARUNKOWAŃ DZIAŁAŃ ANIMATORÓW I EDUKATORÓW KULTURY W CZASIE ZAMKNIĘCIA INSTYTUCJI EDUKACJI I KULTURY W ZWIĄZKU Z EPIDEMIĄ COVID-19

MAZOWIECKI
INSTYTUT
KULTURY

JEDNOSTKA
ORGANIZACYJNA
SAMORZĄDU
WOJEWÓDZTWA
MAZOWIECKIEGO

Mazowsze.
serce Polski

obserwatorium

Instytut Kultury Polskiej

Sfinansowano ze środków Samorządu Województwa Mazowieckiego
w ramach projektu badawczego Mazowieckie Obserwatorium Kultury.

WARSZAWA 2020

SPIS TREŚCI

I.	PODSTAWOWE ZAŁOŻENIA BADAWCZE	06
II.	CHARAKTERYSTYKA ŚRODOWISKA ANIMATORÓW I EDUKATORÓW KULTURY	10
III.	LOCKDOWN I ZAMROŻENIE – EMOCJE ŚRODOWISKA ZWIĄZANE Z ZAMKNIĘCIEM KULTURY	13
	Wdrażamy online	23
	Co dalej?	34
IV.	WYNIKI ANKIETY	36
IV. 1	WYNIKI ANKIETY – ANIMATORZY I EDUKATORZY	38
	Charakterystyka respondentów	39
	Praca podczas pandemii	45
	Przyszłość – emocje, obawy, wyzwania, potrzeby	55
IV. 2	WYNIKI ANKIETY – DYREKTORZY INSTYTUCJI KULTURY	66
	Charakterystyka respondentów	67
	Charakterystyka instytucji	67
	Skala strat – działania, odbiorcy, finanse, zatrudnienie	71
	Instytucje wobec pandemii	81
	Przyszłość – emocje, obawy, wyzwania, potrzeby	103
IV. 3	WYNIKI ANKIETY – SAMORZĄDOWCY I URZĘDNICY SAMORZĄDOWI	106
	Charakterystyka respondentów	107
	Lokalna sytuacja w obszarze kultury	107
	Obawy, wyzwania, potrzeby	108
	Przyszłość kultury	111
V.	ANTYWIRUS.EXE – REKOMENDACJE DLA PROGRAMU WSPARCIA	114

WSTĘP

Zgodnie z decyzją Rządu RP z dnia 11 marca 2020 roku, a następnie rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 20 marca 2020 r. w sprawie ogłoszenia na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu epidemii, ograniczono działalność twórczą związaną z wszelkimi zbiorowymi formami kultury i rozrywki. Zawieszono projekcję filmów lub nagrań wideo w kinach (na otwartym powietrzu lub w pozostałych miejscach), działalność klubów filmowych, działalność bibliotek, archiwów, muzeów oraz pozostałą działalność związaną z kulturą.

Z dnia na dzień instytucje kultury i inne podmioty prowadzące działalność kulturalno-artystyczną właściwie przestały funkcjonować. Ze względu na koszty, ale też brak doświadczenia tylko część z nich ma możliwość przeniesienia swojej działalności do sieci. Z kolei udostępniane treści to najczęściej zapisy/rejestracje wydarzeń kulturalno-artystycznych, rzadziej zaś działania o charakterze edukacyjnym czy animacyjnym. W efekcie aktywność edukatorów i animatorów w znacznej mierze została zahamowana.

Grupa ta zмага się też z problemami finansowymi: ci, którzy, nie byli zatrudnieni na etatach w instytucjach kultury i innych podmiotach

kultury, z dnia na dzień stracili źródła dochodów. Ci, którzy prowadzą działalność gospodarczą, są w równie trudnej sytuacji, ze względu na odwołanie wielu zleceń.

W celu zdiagnozowania sytuacji i problemów, z jakimi borykają się animatorzy i edukatorzy, a także by – na podstawie rekomendacji – wypracować system wsparcia dla tej grupy Mazowiecki Instytut Kultury zlecił Fundacji Obserwatorium realizację działań badawczych. Przedmiotem zamówienia było wykonanie diagnozy strategii i uwarunkowań działań animatorów i edukatorów kultury w czasie zamknięcia instytucji edukacji i kultury w związku z epidemią COVID-19 w Polsce.

Projekt został zrealizowany przez Mazowiecki Instytut Kultury w ramach programu badawczego Mazowieckie Obserwatorium Kultury finansowanego ze środków Samorządu Województwa Mazowieckiego.

Badania przeprowadziła Fundacja Obserwatorium.

Działania badawcze prowadzone były przy współpracy Instytutu Kultury Polskiej UW, Federacji Mazowia, Forum Kultury Mazowsze oraz Miejskiego Ośrodka Kultury Amfiteatr w Radomiu.

I. PODSTAWOWE ZAŁOŻENIA BADAWCZE

GŁÓWNY CEL BADAWCZY

Diagnoza strategii i uwarunkowań działań animatorów i edukatorów kultury w czasie zamknięcia instytucji edukacji i kultury w związku z epidemią COVID-19 w Polsce.

POZOSTAŁE CELE

- Diagnoza potrzeb środowiska animatorów i edukatorów w kontekście nowych wyzwań
- Analiza strategii odmrażania instytucji kultury
- Mapowanie dobrych praktyk dotyczących prowadzenia działalności edukacyjnej i animacyjnej online
- Opracowanie rekomendacji dotyczących programów szkoleniowych i wsparcia dla animatorów i edukatorów kultury

PYTANIA BADAWCZE

- W jakim stopniu epidemia wpłynęła na pracę zawodową edukatorów i animatorów?
- W jaki sposób na zaistniałą sytuację zareagowały poszczególne typy podmiotów kultury¹?
- Jakie strategie działań wypracowali w tym czasie animatorzy i edukatorzy?
- Jakie są straty podmiotów kultury w związku z zamknięciem ich działań?

- Jakie typy działań/aktywności zostały przeniesione do Internetu?
- Jak sytuacja wpłynęła na relacje animatorów i edukatorów z odbiorcami ich oferty?
- W jaki sposób przebiegała organizacja pracy zespołów i pojedynczych osób w okresie zamknięcia?
- W jaki sposób zaistniała sytuacja wpłynęła na sytuację ekonomiczną animatorów i edukatorów?
- Czy wielkość miejscowości miała wpływ na poziom aktywności animatorów i edukatorów?
- Czy lokalizacja (odległość od dużych miast / obszary mniej zagrożone pandemią) miała wpływ na poziom aktywności animatorów i edukatorów?

METODY I TECHNIKI BADAWCZE

Na poziomie oferty badanie ewaluacyjne miało być realizowane z wykorzystaniem następujących narzędzi badawczych:

- Warsztat wydobywczy
- Pogłębione wywiady indywidualne (IDI)
- Pogłębione wywiady grupowe (FGI)
- Ankieta CAWI o charakterze sondażowym
- Studia przypadku
- „Skrzynka podawcza”

¹ Posługujemy się tu definicją Wojciecha Kłosowskiego, zgodnie z którą podmiot kultury to każdy – osoba, grupa osób, organizacja, instytucja – kto „robi kulturę” w sposób zamierzony (intencjonalny) i względnie trwały (nie incydentalny). *W stronę żywego uczestnictwa w kulturze*, W. Kłosowski (red.), MCKiS, Warszawa 2011, s. 51.

PLANOWANY ZASIĘG I SKALA BADANIA

Lp.	Rodzaj działania badawczego	Skala
1.	Warsztat wydobywczy z pracownikami MIK (warsztat w formie online)	1-2 warsztaty z pracownikami Działu Edukacji oraz zespołem Mazowieckiego Programu Edukacji Kulturalnej
2.	Wywiady grupowe z animatorami i edukatorami z terenu województwa mazowieckiego (FGI online)	5 fokusów
3.	Wywiady indywidualne z animatorami i edukatorami z terenu województwa mazowieckiego (IDI telefoniczny)	35 wywiadów indywidualnych
4.	Wywiady grupowe z przedstawicielami kadry zarządczej instytucji kultury (FGI online)	2 fokusy
5.	Wywiady indywidualne z przedstawicielami kadry zarządczej instytucji kultury (IDI telefoniczny)	10 wywiadów indywidualnych
6.	Wywiady indywidualne z przedstawicielami Organizatorów działalności kulturalnej	10 wywiadów indywidualnych
7.	Ankieta CAWI	Baza Oferenta i Partnerów – ponad 1200 adresów mailowych. Spodziewany poziom zwrotności – 150-200 ankiet.
8.	Studia przypadku	Co najmniej 3 studia przypadku wybranych instytucji kultury działających w obszarze edukacji i animacji

W ramach badania zrealizowano:

1. Warsztat wydobywczy z pracownikami Działu Edukacji MIK oraz zespołem *Mazowieckiego Programu Edukacji Kulturalnej* realizowany w formule online.
2. Wywiady grupowe z animatorami i edukatorami z terenu województwa mazowieckiego realizowane w formule online:
  - Fokus z edukatorami skupionymi w programie „Mazowiecka Szkoła Opowiadaczy”,
  - Fokus z pracownikami Działów Edukacji instytucji kultury, których Organizatorem jest Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego,
  - Fokus z animatorami związanymi z *Mazowieckim Programem Edukacji Kulturalnej* ze względu na niską frekwencję uzupełniony o wywiady indywidualne,
  - Fokus z animatorami i edukatorami – beneficjentami Programu *Bardzo Młoda Kultura. Mazowieckie* – ze względu na niską frekwencję uzupełniony o wywiady indywidualne,
  - Fokus z animatorami i edukatorami pracującymi w mazowieckich organizacjach pozarządowych.
3. Telefoniczne wywiady indywidualne z animatorami i edukatorami z terenu województwa mazowieckiego – 37.
4. Wywiady grupowe z przedstawicielami kadry zarządczej instytucji kultury w formule online: 2 fokusy z dyrektorami domów kultury.
5. Telefoniczne wywiady indywidualne z przedstawicielami kadry zarządczej instytucji kultury – 11 wywiadów.
6. Wywiady indywidualne z przedstawicielami Organizatorów działalności kulturalnej – 6 wywiadów.
7. Ankieta CAWI – pierwotnie zakładaliśmy jeden formularz ankiety z wyodrębnionymi pytaniami do różnych grup. Ostatecznie podjęto decyzję o podzieleniu badania poprzez udostępnienie 3 odrębnych ankiet: skierowanych do animatorów i edukatorów (87 odpowiedzi), dyrektorów instytucji kultury (59 odpowiedzi) i urzędników (17 odpowiedzi). Łącznie na ankiety odpowiedziały 163 osoby.
8. Studia przypadku – 3 studia przypadku: Kozienice, Łosice, Różan.
9. Niestety zupełnie nie sprawdziło się narzędzie nazwane roboczo „skrzynką podawczą”.

II. CHARAKTERYSTYKA ŚRODOWISKA ANIMATORÓW I EDUKATORÓW KULTURY

Animatorzy i edukatorzy kultury to rozbudowane i wielopoziomowe środowisko. Realizatorzy procesu badawczego przyjęli bardzo szeroką definicję animatora, edukatora kultury, biorąc pod uwagę hybrydowość ich funkcjonowania. Zatem, pisząc o animatorze lub edukatorze² mamy na myśli osoby, które zajmują się edukacją kulturową zarówno zawodowo, jak i z pasji oraz potrzeby działania. Jak zauważono podczas badań zrealizowanych przez Mazowiecki Instytut Kultury (MIK) w ramach Programu *Bardzo Młoda Kultura* Narodowego Centrum Kultury w 2016 roku, animatorem może być nauczyciel, instruktor zajęć dodatkowych, artysta, aktywista społeczny, bibliotekarz, muzealnik, kurator wystawy, a także wójt, sołtys, ksiądz, katecheta, strażak OSP czy członkini Koła Gospodyń Wiejskich.

Wnioski ze wspomnianego badania wskazały: „Edukacja kulturowa, nawet gdy jest prowadzona w ramach instytucji, bardzo często jest w niewielkim stopniu sformalizowana i doprecyzowana – edukacją kulturową jest to, co robią osoby poczuwające się do miana edukatorów kulturowych³.”

Opisując pole działania animatorów i edukatorów kultury, należy podkreślić ważną kwestię – kontekst, który jest warunkiem ich działania: **SPOŁECZNOŚĆ LOKALNA!** Bez jej obecno-

ści praca animacyjna nie istnieje. Animatorzy często pełnią funkcje lokalnych liderów. Są osobami, które potrafią wskrzesić iskrę zaangażowania w mieszkańcach i zarazić chęcią działania.

ANIMACJA KULTURY jest pojęciem mocno nacechowanym aksjologicznie. Odnosi się do specyficznego sposobu działania animatora w obszarze żywej kultury konkretnych grup lub społeczności. Animacyjny sposób działania na rzeczywistość kulturalną wiąże się przede wszystkim z faktem dostrzeżenia przez animatora różnego rodzaju deficytów w życiu owych grup lub społeczności. (...) Mocą wspólnej decyzji animatora i ludzi, wśród których ów działa, stwierdzone deficyty zostają uznane za możliwe do usunięcia przy pomocy różnorodnych kulturowych narzędzi. Z tego powodu animacja kultury NIE jest tożsama z upowszechnianiem kultury, tym bardziej z jej popularyzacją ani też z edukacją kulturalną (choć animacyjny sposób działania może zawierać takie elementy). Animacja kultury w grupie lub społeczności wymaga solidnej diagnozy deficytów, przemyślanych metod działania opartych na idei wyzwania i wspomagania lokalnych zasobów i - najczęściej - długotrwałego zaangażowania w celu wywołania i utrwalenia zmiany.

Barbara Fatyga, definicja autorska dla OŻK-SB, 2014 rok.

Źródło: <http://ozkultura.pl/wpis/2801/5> [Data dostępu: 30.06.2020].

Temat definiowania edukacji kulturalnej i kulturowej jest obecny w środowisku kultury od wielu lat. Jak pokazują nasze spostrzeżenia, przedstawiciele środowiska przyjmują różne podejścia. Jedni sztywno rozdzielają obie

² Edukacja kulturowa w województwie mazowieckim. Raport z diagnozy, Warszawa 2016, Źródło: http://www.mazowieckieobserwatorium.pl/media/_mik/files/4625/zeszytraport2016rozkladowki.pdf, [Data dostępu: 30.06.2020].

³ Tamże, s. 33.

te sfery, inni traktują te pojęcia wymiennie, a niektórzy łączą te oba obszary pod jednym hasłem edukacji kulturowej. W ramach badania uwzględniono każdy rodzaj działalności edukacyjnej w kulturze, nie skupiając się na ich wartościowaniu, ocenie, rozdzielaniu na bardziej profesjonalne, efektywne etc.

Pandemia COVID-19 zaskoczyła wszystkich i bardzo szybko, kolokwialnie mówiąc, „prze-wróciła do góry nogami” całą działalność kulturalną, nie tylko w obszarze edukacji. Od animatorów z różnych stron województwa mazowieckiego zaczęły docierać niepokojące informacje o zamykaniu instytucji, zwolnieniach kadrowych, wstrzymanych działaniach.

Animatorzy i edukatorzy kultury działają w ramach różnych form zatrudnienia, które często łączą się i przenikają. Są to osoby zatrudnione w instytucjach, nie tylko kultury, w ramach:

- Umów cywilnoprawnych;
- Umów o pracę;
- Działalności gospodarczej.

Zatrudnienie animatorów przybiera różne formy:

- Osoby zatrudnione na stałe w jednym miejscu jako animatorzy, edukatorzy kultury;
- Osoby zatrudnione w wielu miejscach na podstawie umów cywilnoprawnych (w tym działalność gospodarcza);
- Osoby prowadzące działalność gospodarczą, organizujące ofertę własną (w tym świadczenie usług dla różnych podmiotów);
- Osoby działające w strukturach organizacji pozarządowej;

- Osoby zatrudnione na stałe w miejscu niezwiązanym z działalnością animacyjną i edukacyjną. Swoje działania z tego zakresu mogą prowadzić w ramach działań społecznikowskich lub umów cywilnoprawnych;
- Osoby działające wyłącznie w ramach działań społecznikowskich, współpracujące z różnorodnymi podmiotami.

Działalność animatorek i animatorów, edukatorek i edukatorów może być:

- Ciągła;
- Akcyjna.

Środowisko animacji i edukacji kultury współpracuje z wieloma typami podmiotów, takimi jak:

- Instytucje kultury;
- Młodzieżowe Domy Kultury;
- Szkoły i przedszkola;
- Firmy;
- Organizacje pozarządowe;
- Urzędy;
- Spółdzielcze kluby, domy kultury itp.;
- Świetlice, kluby (środowiskowe, wiejskie etc.);
- Ochotnicze Straże Pożarne;
- Ośrodki pomocy społecznej;
- Domy Dziecka;
- Młodzieżowe ośrodki wychowawcze (w tym terapeutyczne);
- Specjalne ośrodki wychowawcze;
- Placówki oświatowo-wychowawcze;
- Zakłady karne.

Co ważne... animacja i edukacja kultury nie ograniczają się wyłącznie do instytucji kultury!

II. LOCKDOWN I ZAMROŻENIE – EMOCJE ŚRODOWISKA ZWIĄZANE Z ZAMKNIĘCIEM KULTURY

„Siłą kultury są ludzie, którzy ją tworzą. I jeśli w nich tego animuszu zostanie trochę, to kulturę nic jakiegoś takiego drastycznie złego, nie podejrzewam, żeby spotkało.”⁴

SZOK
ZAGUBIENIE
CHAOS
ROZGORYCZENIE
STRACH
ZASKOCZENIE
LĘK

Stan ogłoszonej epidemii spowodował, że właściwie wszyscy doświadczyli sytuacji „nie-realnej”. Puste ulice, kary za wyjście z domu, zaskoczenie, niedowierzenie, strach o siebie i bliskich... Nie można zapominać o tym, że na chwilę czas zwolnił, zatrzymał się dla większości społeczeństwa – także dla środowiska animatorów kultury. Jeszcze przed oficjalnym zamknięciem działalności kulturalnej można było dostrzec, że ludzie są bardziej ostrożni, zaczęli unikać większych zgromadzeń – „wirus już unosił się w powietrzu”. Panowała atmosfera niepewności i zagubienia. Aż przyszedł „lockdown”....

„Miałam trzy otwarte projekty, jak się zaczęła pandemia. Trzy otwarte projekty niezależne od nas, dotowane [z zewnątrz] i one były właśnie w trakcie podpisywania umów i tych wszystkich rzeczy. I to był dla nas szok!”⁵

⁴ W01

⁵ W27

„Byliśmy zagubieni, co teraz robić, tak?”⁶
„Nastroje były zróżnicowane, niektórzy chcieli się poddać.”⁷

Zagubienie towarzyszyło wielu animatorom. Brak jasnych wytycznych, totalna zmiana dotychczasowych metod pracy i komunikowania, chaos związany z nowymi wyznacznikami tylko potęgowały poczucie zagubienia i niemocy. Niektórzy odczuwali rozgoryczenie i smutek, bowiem „zamrożenie” dopadło ich w szczególnych momentach, na przykład inauguracji działań, które realizowane były przez wiele miesięcy, a które miały mieć swój finał w tym wyjątkowym okresie.

„I w momencie, w którym wszystkie instytucje, radio, telewizja zaczęły się zamykać, no to też te kanały takiej promocji, które mieliśmy ustawione, też nam się zamknęły. Więc to trochę... To trochę... no, podcięło nam skrzydła. Bo to był projekt, z którego byliśmy bardzo dumni i zależało nam na tym.”⁸

Niektórym osobom towarzyszył strach związany z możliwością zakażenia się, strach o bliskich: rodziców, dzieci itd. Dla niektórych osób było to wielkie przeżycie i wtedy działalność animacyjna odchodziła na dalszy plan. Cytując wypowiedź jednej z animatorek: „Wychodzę z założenia, że najpierw maskę muszę sobie założyć.”⁹ Te osoby, które przebywały na

⁶ Tamże

⁷ Tamże

⁸ Tamże

⁹ W16

kwarantannie z dziećmi wymagającymi wsparcia w edukacji zdalnej, a także pomocy w uporządkowaniu swoich emocji w tym trudnym czasie, musiały poświęcić dużo uwagi i energii swojej rodzinie.

„Owszem, w pierwszym momencie i odruchu uruchomiło się coś tam we mnie, żeby do czegoś dołączyć, do jakichś działań, no ale przemyślałam sprawę, że po prostu najwyczejniej w świecie nie mam na to czasu i muszę poświęcić trochę czasu i uwagi moim dzieciom. Trzeba było wybrać, tak, co w tym momencie jest dla mnie ważniejsze, no i przeważyły po prostu dzieciaki, które też nie rozumiały sytuacji.”¹⁰

„Tak naprawdę, to działalność zawodową uniemożliwiła mi edukacja domowa dzieci, które nie chodzą do szkoły i na którą poświęcam cały swój czas, który wcześniej był przeznaczony na pracę...”¹¹

Wirus kontra zatrudnienie – wpływ pandemii na stabilność finansową, zatrudnienia środowiska

Sytuacja finansowa animatorów podczas pandemii była uzależniona przede wszystkim od formy zatrudnienia przed 11 marca. Epidemia w niewielkim stopniu wpłynęła na stabilność finansową osób, które były zatrudnione na stałe w jakimś podmiocie zarówno w ramach umowy zlecenia (umowa podpisana np. na 6 miesięcy, rok itd.), jak i umowy o pracę. Długotrwałe umo-

wy umożliwiały skorzystanie z postojowego. W najgorszej sytuacji były osoby zatrudnione wyłącznie na umowy cywilnoprawne (zlecenia, dzieła) z krótkim okresem obowiązywania umowy, np. 1 miesiąc lub kilka dni. Oni nie mogli skorzystać z postojowego.

No pogorszyła się, no bo zdecydowanie dużo mniej możliwości, bardzo dużo rzeczy i konferencji, i warsztatów, i szkoleń zostało odwołanych przez niemożność gromadzenia się. Więc to bardzo mocno dotknęło moją sferę zarobkową.¹² Instruktorzy, którzy pracują na zasadzie umów zleceń, umów o dzieło odczuli to dosyć dotkliwie, ponieważ, przynajmniej na początku, część zajęć musiała zostać odwołana.¹³

U nas wszystkie formy wynagrodzenia zostały zachowane, nie zostało nikomu wynagrodzenie zmniejszone, z urzędu dostaliśmy taką informację, że mamy oszczędnie gospodarować pieniędzmi.¹⁴ Ja jestem związany na stałe z tą jedną instytucją, to jest podstawa mojego utrzymania, i tutaj, póki co, to nic się nie zmieniło. Aczkolwiek mam oczywiście jakieś takie swoje przeczucia, obawy.¹⁵

Żeby przetrwać ten trudny okres, pracownicy zatrudnieni na stałe odbierali swoje zaległe urlopy bądź korzystali z postojowego. W wielu przypadkach, aby uniknąć redukcji pensji podstawowej, środowisko zajęło się pracami porządkowymi w swoich instytucjach. Taka sytuacja była zgłaszana przez wielu animatorów podczas wywiadów oraz w ankiecie.

¹⁰ W15

¹¹ Ankieta skierowana do animatorów.

¹² W16

¹³ W24

¹⁴ W26

¹⁵ W6

„(...) udało nam się po prostu ten najtrudniejszy okres przeżyć, i porobić też prace, których zawsze jest bardzo dużo w ciągu roku, a na które nigdy nie ma czasu. Więc to też się nam dobrze złożyło, można by powiedzieć, pewne rzeczy poczyściliśmy, porobiliśmy porządki, usprawniliśmy parę rzeczy, napisaliśmy nowe projekty, więc to było na plus.”¹⁶

Niemniej jednak, taka strategia działania z pewnością nie dotyczy wszystkich podmiotów, bowiem animatorzy zgłaszali także takie sytuacje, w których gros osób w pierwszych tygodniach epidemii znalazło się w bardzo trudnej sytuacji. W momencie ograniczania kosztów funkcjonowania placówki zdecydowanie łatwiej było „ciąć” zatrudnienie na umowy cywilnoprawne niż etaty. Cytując wypowiedzi animatorów:

„Instytucje w pierwszej kolejności się nas pozbyły, bez żadnych wątpliwości etycznych. A to my jesteśmy najbliższe odbiorców, towarzyszymy im w rozwoju. Jesteśmy najgorszym sortem pracowników.”¹⁷

„W mojej pracy współpracuję z zespołem edukatorów zatrudnionych na umowy zlecenia. Myślę, że sytuacja pandemii mocno podkreśliła brak jakiegokolwiek zabezpieczenia socjalnego osób zatrudnianych na śmieciówkach. Sama długo pracowałam na takich umowach. Boli mnie, że nie dbamy systemowo o świetne i kompetentne osoby, które tworzą ofertę

kulturalną naszych miast - w wielu instytucjach to osoby ze zleceń mają największej kontaktu z publicznością. Obawiam się braku środków na wynagrodzenia dla osób bez umów o pracę i co za tym idzie, odpływania tych ludzi do innych miejsc i branż, ze szkodą dla nas wszystkich.”¹⁸

„Niestety w wielu instytucjach edukatorzy zatrudnieni na umowach cywilnoprawnych stracili pracę – i to jest bardzo negatywny skutek tej sytuacji.”¹⁹

Jeżeli taka forma współpracy była jedynym źródłem utrzymania animatorów, to podczas pandemii właśnie te osoby zostały najbardziej dotknięte skutkami „zamrożenia” kultury.

„Jeśli my mamy instruktorów, z którymi współpracujemy na zasadzie umowy zlecenie albo faktur, to tej osobie musimy zapłacić. W momencie, kiedy musimy zredukować koszty zastanawiamy się, czy możemy na taki wydatek sobie po prostu pozwolić.”²⁰

„W przypadku pracowników etatowych te zmiany nie były duże, ale wiem, że instruktorzy, którzy byli zatrudnieni na umowy zlecenia, to generalnie było tak, że albo instytucje, udało im się wymyślić sposób jak tym pracownikom wypłacić wynagrodzenia, a jeśli nie udało się wymyślić tego sposobu to po prostu byli pozbawieni środków.”²¹

¹⁶ W03

¹⁷ Ankieta skierowana do animatorów.

¹⁸ Tamże

¹⁹ Tamże

²⁰ W09

²¹ W24

„Więc dla mnie to w ogóle była nowa rzeczywistość, dla takiego etatowca mniej więcej z 11-letnim stażem (...) takie doświadczenie bycia tylko na zleceniu było czymś nowym. No i na to się nałożyła przestrzeń właśnie związana z koronawirusem. I przyznam się, że jak się zaczął koronawirus, to miałam taką też trochę z tyłu głowy myśl, co ja zrobiłam (śmiech). No bo poczułam niepokój.”²²

W trudnej sytuacji znalazły się organizacje pozarządowe. Ich przedstawiciele mówili, że konkursy zostały wstrzymane, niektóre projekty „zamrożone”. WSZYSTKO SIĘ ZATRZYMAŁO.

„Nie mieliśmy żadnych pieniędzy.”²³
 „Fundacja też na tym trochę ucierpiała, bo ja zarabiam częściowo własną pracą na działalność fundacji. Więc jeśli ukróciło mi się zarobkowanie w ogóle, no to też i ukróciła się możliwość finansowania fundacji.”²⁴

Zawieszenie nie oznacza braku pracy – wpływ pandemii na aktywność środowiska

NIEPEWNOŚĆ
 ZAWIESZENIE
 PRZEPRACOWANIE
 BRAK KONKRETNÝCH INFORMACJI
 BRAK KOMPETENCJI
 BRAK ZAPLECZA I NARZĘDZI
 BRAK WSPARCIA

²² W12

²³ W20

²⁴ W16

Na wstępie tej części raportu należy podkreślić, że aktywność animatorów i edukatorów kultury w czasie „zamrożenia” w dużym stopniu była uzależniona od charakteru zatrudnienia oraz częstotliwości prowadzenia działań w obszarze edukacji. Osoby, które swoją działalność realizowały w sposób ciągły w instytucjach, organizacjach, w ramach działalności gospodarczej etc. częściej deklarowały swoją aktywność w tym okresie. Z kolei osoby, których praca miała charakter akcyjny, nieregularny, częściej mówiły o swojej pasywności.

Podczas rozmów z animatorami, a także podczas debat i spotkań, które odbywały się w sieci, wyłaniał się obraz sektora kultury: zawieszono, zamkniętego, „zamrożonego” i niesłuszny osąd, że środowisko „nic nie robi”. Zamknięta kultura równa się brak działań – takie było można odnieść wrażenie. Natomiast w rzeczywistości, pomimo całkowitego zamknięcia dotychczasowej działalności, nie wszyscy zdecydowali się na postojowe i totalne „zamrożenie”. Wielu animatorów podkreślało, że pracy mieli o wiele więcej.

„Można by powiedzieć, że nic się nie działo w trybie stacjonarnym, no to mamy mniej pracy. Mieliśmy w dwójnasób pracy.”²⁵

„Było więcej pracy, paradoksalnie, mało kto w to uwierzy, ale akurat część osób, która tylko mogła – bo była taka prośba z urzędu, żeby część osób pracowała zdalnie (...). U mnie osobiście, to byłem codziennie w pracy i akurat było tej pracy więcej.”²⁶

²⁵ W03

²⁶ W07

„Prowadzenie zajęć online wymaga więcej pracy i wkładu energii. Pewnie dlatego, że to zupełnie nowa dla mnie forma działania. Nie chciałam nagrywać filmików, ponieważ duży nacisk kładę na kontakt między mną a dziećmi. Lubię widzieć ich reakcję na to, co im proponuję, uśmiech i radość. Do czego chcą wrócić... Chcę słyszeć, że tęsknią za mną, co im się podobało na zajęciach. Praca to energia, która krąży pomiędzy dawcą i odbiorcą.”²⁷

Niektórzy animatorzy korzystali z zaległych urlopów i postojowego. Były także osoby, które nie poradziły sobie z zaistniałą sytuacją i świadomie nie podejmowały aktywności.

„Dla mnie to było trudne to wszystko. I nie mam się czym chwalić za bardzo, jeśli chodzi o ten czas. Chyba niewiele zrobiłem. Moja aktywność na Facebooku była niewielka. (...) Ja się zamknąłem. W domu. I starałem się robić rzeczy, na które nie miałem czasu. Część sobie...nie wiem...nie poradziła...nie miała chęci.”²⁸

Zdecydowana większość naszych rozmówców została „na polu bitwy” i próbowała odnaleźć się w nowej rzeczywistości. Podmioty kultury w różny sposób reagowały na nagłe zamknięcie. Aktywność środowiska w pierwszych dniach zamknięcia dotyczyła dwóch obszarów: **prace porządkowe** oraz **przygotowanie do realizacji oferty online**.

²⁷ Ankieta skierowana do animatorów.

²⁸ W27

Wielu rozmówców podkreślało, że w instytucjach, w których pracowali, wykonywano działania, na które zazwyczaj nie wystarczało czasu w ciągu roku, które były zawsze odkładane na później. Warto podkreślić, że część tych zadań realizowano z myślą o przygotowaniu instytucji do przyszłej pracy online oraz usprawnieniu pracy zdalnej, należały do nich na przykład tworzenie elektronicznych archiwów i baz danych, modyfikowanie stron internetowych etc. Zdaniem niektórych badanych realizacja prac porządkowych umożliwiła zachowanie pracowników w stanie aktywnym (nie było przymusu korzystania z postojowego, urlopów lub zwolnień).

„(...) specjalistka powiedzmy od kadr, i instruktorzy etatowi musieli biegać z tymi kartkami, z tymi księgami tam, i przeprowadzać inwentaryzację, fizycznie, że tak powiem. I zaraz po wprowadzeniu całego majątku do komputera, trzeba było drugi raz biegać, i tam naklejać takie te kody cyfrowe i tak dalej. (...) Koledzy, którzy obsługiwali imprezy, malowali płot w międzyczasie. No tego typu historie. Ja się wzięłem i tam jeszcze koleżanka i wklepaliśmy to zdjęcie, paręnaście tysięcy zdjęć i relacji z różnych imprez.”²⁹

Wielu pracowników instytucji przeszło na pracę zdalną.

„Ja przeszedłem na pracę zdalną, ponieważ mieszkam w Warszawie i dojeżdżam,

²⁹ W02

więc dla bezpieczeństwa przesunięto mnie. A poza tym mam też te projekty, więc jakby miałam czym się zająć. W sensie, jakby projektowania tego.”³⁰

„Kiedy ogłoszono pandemię, placówka została zamknięta i wszyscy przeszliśmy na nauczanie zdalne.”³¹

„Mieliśmy co robić w domu. Braliśmy pracę do domu i co dało radę.”³²

W przypadku animatorów, którzy swoje działania realizowali w strukturach organizacji pozarządowych, kontynuacja ich aktywności była uzależniona od aktualnej sytuacji ogólnej. W tych przypadkach, w których akurat były realizowane działania ze środków zewnętrznych, aktywność była utrzymywana. Tam, gdzie był przestój, na co animatorzy zwracali uwagę, trudno było wystartować z nowymi działaniami.

Oczywiście nie można generalizować tej kwestii. Warto zauważyć, że wielu przedstawicieli środowiska edukacji kultury zaangażowało się w działania pomocowe. Często to były właśnie organizacje pozarządowe. Ale nie tylko. Także instytucje kultury podejmowały inicjatywy, aby przeciwdziałać skutkom pandemii.

„My się włączyliśmy w akcję gminną, to była taka akcja «Maseczka dla mieszkańca», to było pakowanie maseczek dla 28 tys. naszych mieszkańców, to było w urzędzie gminy, akcja trwała dwa tygodnie, codziennie byli od nas pracownicy,

³⁰ W27

³¹ Tamże

³² Tamże

pracownicy domu kultury, pracownicy urzędu, tak że codziennie pakowaliśmy. Sami też zrobiliśmy taką akcję dla seniora, to była akcja telefoniczna, ponieważ mamy wśród naszych czytelników sporo osób powyżej 70 roku życia i po prostu ich obdzwoniliśmy z pytaniem, czy potrzeba jakiejś pomocy, czy potrzebują zakupów, czy potrzebują jakiegoś wsparcia. Później gmina jakby kontynuowała tę akcję, OSP robiła zakupy dla tych osób najbardziej potrzebujących. My też udostępniliśmy nasze bazy kontaktowe w ten sposób, że jeżeli Gmina chciała rozsyłać jakieś komunikaty, to my też rozsyłaliśmy z naszych baz komunikaty do mieszkańców, tak że tak to było, bez naruszenia oczywiście RODO, to my rozsyłaliśmy, pośredniczyliśmy.”³³

Analizując aktywność i pasywność środowiska edukacji kultury, należy pamiętać o tym, że w pierwszych dniach „zamrożenia” nikt nie wiedział, jak długo ten okres będzie trwał. Decyzje o urlopach, postojowym, pracach porządkowych można ocenić jako słuszne i racjonalne, bowiem trudno było przewidzieć, na jak długo dotychczasowa działalność będzie zawieszona.

Po pewnym czasie sytuacja się wyklarowała i środowisko stanęło przed wyborem: albo całkowicie zawiesić swoje działania, albo przenieść się do przestrzeni wirtualnej. Jak już wcześniej wspomniano, większość naszych rozmówców (oraz ankietowanych) podjęło

³³ W26

próbę utrzymania swojej aktywności poprzez działania online.

Przeniesienie działań do przestrzeni wirtualnej nie było prostym zadaniem. Wielu animatorów twierdziło, że w tamtym momencie nie wiedzieli, w jaki sposób zorganizować swoją pracę, gdzie szukać narzędzi. Wielu z nich nie posiadało także kompetencji oraz wiedzy, jak takie działania można realizować w sposób efektywny i profesjonalny. Ten okres rozmówcy opisywali jako trudny i pracowity.

„Musieliśmy się przestawić, nauczyć nowego trybu pracy, wyrobić sobie jakieś nowe umiejętności, z których wcześniej nie korzystaliśmy i wiadomo, że w miarę tego, jak te umiejętności były udoskonalone, to ta praca stawała się łatwiejsza i szybsza, prawda. Mniej wymagała czasu, więc na pewno na początku pracowaliśmy ciężiej, a z biegiem czasu już to się normalizowało.”³⁴

„Bibliotekarze są bardzo wykształceni, ale rozumiecie nie mamy jakby tych materii artystycznych, nie wiemy w którą stronę iść. Te pierwsze dwa, trzy tygodnie, to Wam powiem, że były bardziej wyczerpujące niż później.”³⁵

„My w swoim zespole nie mamy grafika i nie mamy osoby, która może się grafiką, projektowaniem różnych takich materiałów edukacyjnych zająć, od początku do końca w ramach swojego etatu. No po prostu my robimy wszystko. Tyle, na

ile czas nam pozwoli albo pozwolą nam umiejętności. Wiadomo, że umiejętności można nabyć. Ale... potrzeba do tego czasu. A w momencie, w którym tych obowiązków jest dużo, no to ten czas trudno znaleźć.”³⁶

Środowisko musiało sobie poradzić z deficytem w wielu obszarach: brak sprzętu, brak kompetencji, brak czasu na naukę nowych metod i narzędzi. Przejście w online nie było dla wielu animatorów łatwym rozwiązaniem, bowiem nie wiedzieli, jakie aktywności mogliby podjąć.

„Była propozycja taka, że na fanpage'u Facebooka mamy zamieszczać jakieś aktywności. Więc tak naprawdę, nikt na początku nie wiedział, jakie to aktywności.”³⁷

Dużym wyzwaniem dla środowiska było sformułowanie dotychczasowych działań. Także tych realizowanych w ramach dofinansowania zewnętrznego. Pomimo tego, że wielu grantodawców przychylnie traktowało realizatorów zadań, uczestnicy badania zgłaszali brak pomysłów, dobrych praktyk w obszarze działalności online, a to mocno utrudniało stworzenie aktualizacji całej dokumentacji.

„To było bardzo skomplikowane i do dzisiaj trochę takie jest, że jakby ministerstwo do nas pisało, „ok możecie zmienić tę umowę”, ale my jeszcze nie

³⁴ W08

³⁵ W27

³⁶ Tamże

³⁷ Tamże

wiedzieliśmy, w zasadzie, na co byśmy chcieli zmieścić.”³⁸

Osoby, które przed 11 marca realizowały w sieci działania z obszaru edukacji kultury, były w bardziej komfortowej sytuacji. W tym przypadku animatorzy deklarowali wzmocnienie tej części oferty oraz jej rozwój. Osoby, które dopiero rozpoczynały swoją przygodę z przestrzenią wirtualną, były zmuszone do zwiększenia swoich kompetencji oraz wiedzy w tym zakresie.

„Oczywiście korzystam z zasobów Internetu. Zapisalam się na różne szkolenia, żeby no żeby sobie zająć czas jakoś zdalnie, a przy okazji czegoś nowego się dowiedzieć.”³⁹

„Skupiliśmy się po prostu na szukaniu informacji. Było bardzo dużo szkoleń... braliśmy w nich udział. Uczyliśmy się tego, gdyby się zdarzyło, że zamkną nas na dłużej, a poza tym, żeby też posługiwać się sprawnie tym «onlajnem». Wiedzieć co się sprawdza, co nie. Na to zużywaliśmy nasz czas.”⁴⁰

Animatorzy wskazywali, że w tym czasie korzystali z warsztatów i webinarów dostępnych w sieci. Zwracali się także o wsparcie do innych osób ze środowiska, żeby dowiedzieć się, jak sobie one radzą, z jakich narzędzi korzystają itd.

³⁸ W27

³⁹ Tamże

⁴⁰ Tamże

„Moja poczta była wręcz zapchana przez cały okres pandemii ofertami najróżniejszych szkoleń z najróżniejszych zakresów naszej pracy w kulturze. Bo to były kwestie pracownicze na przykład, bo to były właśnie techniczne również szkolenia. Moi koledzy (...) uczestniczyli w takich szkoleniach, ja sama też korzystałam. Bardzo wiele było zupełnie darmowych. Różne organizacje takie non-profit organizowały. Tylko się trzeba było zarejestrować i po prostu brać udział.”⁴¹

„Dla mnie największym wsparciem był, po prostu, kontakt z innymi, po prostu, animatorami, instruktorami (...). Niektórzy, po prostu, podpowiadali technicznie, jak coś zrobić. To było super. Z mojej strony (...) największe wsparcie dostałam od moich znajomych spoza branży kultury, także społeczników, którzy działają w całej Polsce.”⁴²

Osoby, które posiadały jakiejkolwiek kompetencje w realizacji działań online, tworzeniu filmów, animacji grafiki etc. w sposób naturalny były angażowane do tworzenia treści do Internetu. Niektórzy pracownicy instytucji, w tym także animatorzy, którzy niekoniecznie są z jakimś konkretnym podmiotem związani, musieli się przekwalifikować.

„Zakupiliśmy sprzęt do transmisji internetowych i przez te dwa miesiące pracownicy, którzy są zatrudnieni w instytucji, np. z kasjera musieli się stać kamerzystą,

⁴¹ W01

⁴² W27

albo z człowieka, który zajmował się przygotowywaniem sal na zajęcia, musiał się stać montażystą wideo, czy pan, który zajmował się robieniem zdjęć, co bardzo pokrewne, to też zajął się np. konfiguracją połączeń streamingowych.”⁴³

Znaczna większość rozmówców podkreślała, że dobre i bezpośrednie relacje z ludźmi to był zawsze atut ich działania oraz sedno pracy animatora: wartość i warunek konieczny realizowania edukacji kulturowej. Bardzo często pracowali oni latami na zaufanie i zaangażowanie lokalnych społeczności. Przeniesienie działań edukacyjnych do przestrzeni wirtualnej zaskoczyło wiele osób. Uczestnicy badania mówili o tym, że do tej pory takich inicjatyw nie realizowali, że dla nich edukacja zawsze oznaczała bezpośredni kontakt z drugim człowiekiem... na żywo.

„No ja bardzo lubię ten bezpośredni kontakt z, no przede wszystkim z dziećmi, tam najlepiej się czuję, ale również i z młodzieżą, również z osobami dorosłymi. Ten kontakt na bazie właśnie sztuki, takiego bardzo bezpośredniego tłumaczenia tych zamysłów artystów, które prezentowane są w mojej instytucji. Tak więc chyba najbardziej to właśnie takie jest dla mnie dotkliwe. Że po prostu nie mogę w ten bezpośredni, taki namacalny, dotykowy, bardzo często energetyczny, taki ekspresyjny sposób opowiadać o tej sztuce - no

⁴³ W24

bo to jest [to] w mojej pracy, i to bardzo sobie w niej cenię.”⁴⁴

Nowa rzeczywistość zdecydowanie odcięła animatorów od odbiorców ich oferty. Nie wszyscy posiadali bezpośredni kontakt do uczestników swoich działań. Dlatego też kolejnym wyzwaniem dla animatorów było utrzymanie swojej grupy odbiorców, aby nie zapomnieli, żeby po zakończeniu kwarantanny wrócili.

„Jeśli chodzi o aspekt taki bardziej, nazwijmy to ludzki, to na pewno instytucja bardzo długo będzie się z tej sytuacji wycofywać na powierzchnię, tutaj to tak naprawdę wystąpiło załamanie całkowite kontaktu z naszymi podopiecznymi i teraz nie widzimy na horyzoncie nadziei na to, że to się jakoś szybko uda naprawić.”⁴⁵

Czas „zamrożenia” kultury pogłębił problemy, z którymi animatorzy musieli się borykać już wcześniej, a niepewność, dezinformacja i chaos informacyjny hamowały ich aktywność.

„Zablokowałam się pod kątem pisania projektów, bo strasznie trudno jest mi zaplanować jakieś działanie, gdzie za chwilę mogę mieć, mogę nie mieć na to przestrzeni (...). Przyznam, że jestem w takim zawieszeniu, skupiam się na tym co już jest, na pewno (...). Projektów kolejnych, tak naprawdę, nie pisałyśmy, bo szczerze powiem, mam ogromny problem z tą niewiadomą, jak będzie, dla

⁴⁴ W06

⁴⁵ W24

kogo pisać, czy ktoś w ogóle, wszyscy nie wiedzą, co, tak naprawdę, będzie od września, więc, tak naprawdę, trochę się powstrzymuję, skupiając się na tym, co jeszcze mamy do skończenia, bo też nie wiadomo, czy to się uda skończyć, i jak będzie od września. Już się mówi o jakimś znowu zamknięciu, jakiejś drugiej fali, więc, tak naprawdę, powiem szczerze, że jest to tak duża niewiadoma, że się trochę w tym gubimy, i nie wiemy, czy z czymś ruszać, czy z czymś nie ruszać. I co dalej z tym zrobić.”⁴⁶

„Naprawdę byliśmy w takim momencie, że chcieliśmy zrezygnować, po prostu. Napisać im, że w tych warunkach i w takiej dezinformacji też, tej takiej z ich strony, z naszej. No nie jesteśmy w stanie.⁴⁷ Kiedy przyszedł wirus, więc cała ta niepewność z tym związana, co się będzie działo, i troska, tak, o nasze bezpieczeństwo, i strach o zdrowie, itd. i ten cały stres, no to wiadomo, że w tym momencie nikt nie myślał, przynajmniej ja, żeby działać. W tym najbliższym, pierwszym tygodniu czy dwóch. Tylko zupełnie inne w tym momencie były priorytety, jak gdyby na siebie, tak, w tym momencie zwracałam uwagę. W sensie, na siebie – na swoją rodzinę, na swój dom, na to co z pracą, na to co ze szkołą.”⁴⁸

Pandemia pogłębiła problemy, z którymi animatorzy borykali się już wcześniej. Szczególnie

⁴⁶ W16

⁴⁷ W27

⁴⁸ W15

w przypadku działalności organizacji pozarządowych, które na co dzień działają metodą projektową. Często, niezależnie od pandemii, borykają się one z problemami związanymi z mobilizacją członków do działania, finansami, utrzymaniem biura itd.

„No więc tak, bez pomocy, tak jak mówię, bez jakiegoś projektu, który, jak gdyby wspomógł nas też w utrzymaniu tego, w kontynuacji, tam bycia w tym biurze, no to może się skończyć tym, że będziemy musieli się po prostu wyprzedać z całym dobytkiem.”⁴⁹

WDRAŻAMY ONLINE...

„Trzeba było się przystosować do nowej formy. I tak ruszyliśmy onlajnowo.”

NIECHĘĆ DO KONTAKTU ONLINE ZE
STRONY ODBIORCÓW LUB
ICH OPIEKUNÓW
WEWNĘTRZNE BARIERY
PSYCHOLOGICZNE
PROBLEMY TECHNICZNE
SUKCESY
PORAŻKI

Środowisko animatorów i edukatorów kultury jest podzielone w kwestii realizowania działań online. Część osób potraktowała tę sytuację jako wyzwanie i starała się wyjść naprzeciw niesprzyjającym warunkom. Niektórzy zrezygnowali i nie podejmowali żadnych inicjatyw w Internecie.

⁴⁹ W17

Brak aktywności był spowodowany przede wszystkim:

- brakiem kompetencji do realizacji działań w przestrzeni wirtualnej,
- brakiem wiedzy i narzędzi do prowadzenia edukacji online,
- brakiem chęci,
- brakiem sprzętu,
- brakiem pomysłu na przeorganizowanie swoich działań.

Część osób twierdziła, że nie spodziewała się zamknięcia kultury na tak długi okres. Nie podejmowali działań, bo czekali na ponowne otwarcie.

„Nie spodziewaliśmy się, poza tym, że to tak długo będzie trwało, tak. Myśleliśmy, że, powiedzmy, na początku przynajmniej, że to, nie wiem, tam, w ciągu miesiąca – dwóch się rozstrzygnie, że ta pandemia minie. No niestety stało się inaczej.”⁵⁰

Można dostrzec, że animatorzy zatrudnieni na stałe (instytucja, organizacja itp.) częściej deklarowali realizację działań online. Można rzec, że powiązanie z większą strukturą niejako mobilizowało do otwarcia się na nowe wyzwania, bowiem sama instytucja musiała utrzymać się na powierzchni, kontynuować rozpoczęte projekty itd. Osoby, które na stałe realizują się w innych zawodach, a działalność edukacyjna jest ich dodatkowym zajęciem, częściej deklarowały swoją pasywność.

⁵⁰ W02

Duży wpływ na organizację pracy zespołu w sytuacji kryzysowej miały relacje panujące wewnątrz podmiotu. Można odnieść wrażenie, że tam, gdzie pracownicy mieli dużą swobodę proponowania własnych inicjatyw, a dyrekcja była otwarta na wdrażanie nowości oraz testowanie i eksperymentowanie, tam mógł uwolnić się potencjał do działania w nowych warunkach. Bez wątplenia sprzęt i przygotowanie techniczne odgrywały kluczową rolę, bowiem realizacja działań online jest niemożliwa bez komputerów, kamer, programów dedykowanych obróbce graficznej etc.

Animatorzy, którzy zdecydowali się na realizację działań online, opisują okres wdrażania nowych rozwiązań jako bardzo pracowity oraz uciążliwy. Stworzenie nowego programu od podstaw wiązało się z wieloma nowymi wyzwaniami. Najważniejsze dotyczyły:

- Opracowania nowych procedur,
- Reklamy – innej niż dotychczas,
- Wyboru platformy, narzędzi na rzecz realizacji działań online,
- Prób – żeby profesjonalnie zorganizować działania,
- Szkolenia instruktorów,
- Przekonania instruktorów do działania w nowej formie,
- Przekonania uczestników do udziału w działaniach online,
- Montowania materiałów,
- Załatwienia zgód i pozwoleń.

„Planowanie teraz czy przeprowadzanie różnych jakichś przedsięwzięć w czasie epidemii, które prowadzimy online,

zajmuje dużo więcej czasu, niż to normalnie odbywało się wcześniej, prawda.”⁵¹

Docelowa grupa uczestników działań online to bardzo waży temat w kontekście programowania nowej oferty. Animatorzy podkreślali, że jest dużo osób, które nie chcą korzystać z działań w przestrzeni wirtualnej (lub nie mogą). Niektórzy zwracali uwagę na to, że część odbiorców nie ma narzędzi do uczestniczenia w edukacji w sieci.

„Nasi odbiorcy – w tym momencie młodzież, też woli bezpośrednie spotkania z nami niż spotkania w sieci. Dlatego nie bardzo wiadomo, co możemy przenieść do sieci.”⁵²

„Dzieciaki, z którymi ja chcę współpracować, to są często dzieciaki z biednych rodzin, z takich miejsc, gdzie niekoniecznie zawsze jest dostęp online.”⁵³

„Na obszarze wiejskim, zajęcia online nie są trafionym pomysłem, ponieważ nie przekonują odbiorców do zastąpienia aktywności fizycznej czy bezpośrednich kontaktów na tzw. ławeczce przy domu nauką przez szklany ekran, gdzie występują w dodatku ogromne braki sprzętu i Internetu.”⁵⁴

Każdy animator ma inne doświadczenie w tym zakresie, dla jednych będą to seniorzy, dla innych dzieci lub młodzież. Podsumowując część

⁵¹ W10

⁵² W21

⁵³ W16

⁵⁴ Ankieta skierowana do animatorów.

wypowiedzi animatorów, można określić, jakie potrzeby mają uczestnicy, a czego im kontakt online nie umożliwia. Jest to wymiar towarzyski spotkań i relacje, które można nawiązać podczas spotkań osobistych oraz kontakt bezpośredni, który trudno odtworzyć w przestrzeni wirtualnej. Podczas analizy materiału wyłoniła się też grupa uczestników działań edukacyjnych, dla której dostępne treści muszą być mocno spersonalizowane. Są to osoby z niepełnosprawnościami, głównie intelektualnymi.

„Ja pracuję z niepełnosprawnością intelektualną. Więc dla nich takie odnalezienie się w nauczaniu, w kulturze zdalnej, było bardzo trudne. Ponieważ ja musiałam się opierać bardzo na współpracy z rodzicami, pierwsze co, no to jak gdyby musiałam sprawdzić, porozmawiać, przeprowadzić wywiad, rozmowy z nimi, na temat, jakimi w ogóle oni zasobami dysponują, jeżeli chodzi o tą zdalną, czy to kulturę, czy edukację.”⁵⁵

Animatorzy, którzy na co dzień pracują z tą grupą osób, musieli poświęcić zdecydowanie więcej czasu, aby wszystkie materiały oraz narzędzia dostępne online dostosować do ich potrzeb. Fakt, że w badaniu dość mocno zarysowała się grupa osób z niepełnosprawnością intelektualną, nie umniejsza potrzeb osób z pozostałymi niepełnosprawnościami. W tym momencie brakuje informacji zwrotnej od osób współpracujących z ludźmi niedowidzącymi, głuchymi itd., zatem trudno jest ocenić, jakie są braki w działaniach edukacyjnych online

⁵⁵ W14

właśnie z punktu widzenia tej grupy uczestników działań edukacji kulturowej. Ten temat z pewnością wymaga dodatkowych badań i analizy.

„Myślę, że warto by było się pokusić o jakieś badania widzów, naszych odbiorców, prawda? Bo tego narzędzia nie mamy i nie wiemy... No bo lajki, prawda, czy jakieś komentarze to jest niewiele (...).”⁵⁶

Słodko-gorzki „onlajn”

Opowieści animatorów na temat doświadczeń z realizacją działań w przestrzeni wirtualnej mocno się różnią. Były przykłady ewidentnych sukcesów i zachwytu nad nową formą działalności. Część badanych deklarowało, że rozwinęli nowy obszar swojej działalności, pozyskali nowych odbiorców.

„Gdyby nie pandemia i zamknięcie wtedy na pewno nie byłibyśmy w stanie ruszyć nowej gałęzi działalności i zwiększyć zatrudnienia w organizacji.”⁵⁷

„Jesteśmy małym muzeum i przez to ciężiej się przebić, a w tej epidemii przebiliśmy się w sposób masowy.”⁵⁸

Pojawiały się jednak także gorzkie opinie oraz głosy zniechęcenia, rozczarowania i poczucia klęski, bowiem początki z „onlajnem” nie były łatwe. Animatorzy twierdzili, że pomimo dużego zaangażowania, zapału i poświęcenia, aby

zrealizować dobre działania, materiały „się nie klikały” lub nie trafiły do odbiorców.

„Zużywaliśmy dużo energii na produkcję materiałów online, które po prostu na Facebook’u się nie klikały, albo nie docierały do naszych czytelników. Oni nawet nie zawsze wiedzieli, że my mamy Stronę Internetową. Wiecie, po prostu takie zwykłe rzeczy, bo z nami się widywali osobiście. Jeśli były jakieś działania, no to po prostu tak to było. Więc to był taki moment bardzo trudny.

Według mnie w naszej rzeczywistości te działania się nie sprawdziły, odbiorców jest niewielu. Takie rozwiązania nie są wskazane na stałe. Niezbędnym jest prowadzenie działalności kulturalnej w kontakcie bezpośrednim z odbiorcą.”⁵⁹

„Te wszystkie tabelki, transmisje, streamingi. Ogarnięcie w ogóle czegoś. Bycie takim dwuosobowym studium telewizyjnym... I to jest też jakiś wniosek, że bardzo dużo energii wkłada się w online, ale efekty są mało profesjonalne jak na możliwości, które dają nam po prostu różne platformy i profesjonalne studia nagraniowe. I zawsze to wygląda po prostu... „miernie” albo „półmiernie”. A przygotowanie tego jest po prostu kosmicznie trudne i bardzo czasochłonne. Merytoryka nie wyłazi, bo właśnie technika spłaszcza to wszystko.”⁶⁰

⁵⁶ W27

⁵⁷ W23

⁵⁸ W07

⁵⁹ W27

⁶⁰ Tamże

Niektórym osobom nie udało się nawiązać relacji online ze swoimi odbiorcami. W przypadku najmłodszej grupy odbiorców sytuacja była bardziej skomplikowana. W momencie wprowadzenia edukacji zdalnej dla dzieci i młodzieży ich obecność w Internecie drastycznie wzrosła. Animatorzy zaczęli otrzymywać sygnały, przede wszystkim od rodziców, że młodzi nie mają czasu (a często też chęci), aby uczestniczyć w dodatkowych działaniach w sieci.

„Proponowałam [spotkania online] później, jak się nauczyłam Zooma. Chciałam zrobić zajęcia online. Rodzice twierdzili, że nie mają czasu, bo są tak zawaleni lekcjami i pracą zdalną, że niestety nie udało nam się spotkać na Zoomie. I tyle.”⁶¹

„Myślę, że zajęcia online lub nagrywanie lekcji do odtworzenia przez Internet są formą prowadzenia działań i w wielu przypadkach mogą się sprawdzić. Niestety w moim przypadku było to utrudnione z powodów technicznych bądź dezaprobaty rodziców wynikającej ze zbyt długiego przebywania dzieci przed komputerami.”⁶²

„Generalnie realizację działań online oceniam dobrze i dlatego część będzie kontynuowana. Jednak ogrom działań przeniesionych do Internetu (zdalna praca, zdalna nauka, zdalne rozwijanie pasji czy zainteresowań) bardzo źle wpływał na «odbiorców». Poza tym «kultura» to czynne uczestnictwo! A nie wirtualne!”⁶³

⁶¹ W27

⁶² Tamże

⁶³ Tamże

Przed wybuchem epidemii wielu animatorów i edukatorów korzystało z portalu społecznościowego Facebook, kanału YouTube, Instagrama etc. Jednak były one używane głównie w celach informacyjnych i promocyjnych lub upowszechniających dostęp do konkretnego wydarzenia (koncerty, prelekcje itd.). Wielu z nich nie realizowało działań edukacyjnych w formie online.

„Nasze doświadczenia z działalnością w Internecie do tej pory były bardzo, bardzo małe. (...) Ale nasza Strona Internetowa i nasz profil na Facebooku to była bardziej taka rola informacyjna, niż aktywizująca, angażująca do różnych działań.”⁶⁴

„My wrzucamy jakieś rzeczy, ale to nie jest nasz główny sposób działania. (...) Naszą największą zaletą jest to, że my jesteśmy na miejscu, a online nie (...). Po prostu nie produkowaliśmy takich materiałów, które były tak atrakcyjne w porównaniu do innych, bo nawet po prostu nie mamy, jako bibliotekarze takich kompetencji.”⁶⁵

Realizacja działań online przy wykorzystaniu platform do komunikacji nie dla wszystkich przebiegła bezproblemowo. Animatorzy zwracali uwagę na to, że nawiązywanie kontaktu z uczestnikiem spotkania w sieci wymaga zupełnie innych kompetencji i narzędzi, niż w działaniu offline. Ponadto, w przypadku działań skierowanych do dzieci, niezbędny jest rodzic, który pomoże dziecku i przypilnuje.

⁶⁴ W27

⁶⁵ Tamże

„Uczę się też, jak mówić przez tego Zooma, jak nawiązywać kontakty, bo dużo naszych projektów jest skierowanych do dzieci (...). No to jest kwestia pilnowania dzieci przez rodziców w czasie Zooma. No to są bardzo, po prostu, jakby trudne sprawy i wciąż tego nie wiemy (...) czy do ludzi docierają nasze propozycje online.”⁶⁶

Uruchomienie działań online wiązało się także z dużym nakładem pracy podczas realizacji działań „na żywo”. Animatorzy zgłaszali, że pojawiały się problemy techniczne. Uczestnicy nie potrafili się łączyć, trzeba było uczyć ich, w jaki sposób korzystać z platform, jak ustawiać kamery, żeby wszystko dobrze widzieć.

Bariery psychologiczne mogły stanowić utrudnienie w realizacji działań online, bowiem te osoby, które kręciły filmy bądź prowadziły warsztaty i spotkania online w domu, musiały zaprosić odbiorców „do siebie”.

„Nagrywaliśmy te filmy z domów i trzeba było tych wszystkich odbiorców zaprosić do siebie do domu, tak że mieliśmy z tym trochę problem, jak to wszystko zaaranżować.”⁶⁷

Ponadto, świadomość, że wyprodukowany materiał będzie oglądany przez szerokie grono odbiorców, nie tylko dzieci, ale również ich rodziców, opiekunów lub przypadkowe osoby,

⁶⁶ Tamże

⁶⁷ W26

z którymi wcześniej nie miało się kontaktu, potęgowała obawy i stres.

W momencie „zamrożenia” stacjonarnej działalności podmiotów kultury w Internecie zaczęły się pojawiać różnorodne przekazy związane z kulturą. Zarówno duże ośrodki kultury, jak i te mniejsze dzieliły się swoimi zasobami oraz produkowały nowe materiały. Obfitość transmisji kulturalnych była mocno odczuwana. Należy jednak spojrzeć na ten fenomen z nieco szerszej perspektywy, bowiem sam dostęp do kultury zdecydowanie się zwiększył na skalę globalną. Nie było istotne, gdzie się mieszka i jak zasobny portfel się posiada. Każdy mógł uczestniczyć w działaniach, które wcześniej były nieosiągalne.

Mnogość działań online produkowanych przez podmioty, które posiadały zaplecze, sprzęt i kompetencje do realizacji produkcji w Internecie, nie wpływał dobrze na tę grupę animatorów, którzy dysponowali mniejszym kapitałem i de facto nie posiadali doświadczenia w pracy online.

„Doszliśmy do wniosku, że wkładanie bardzo dużo energii w produkowanie materiałów, które nie są konkurencyjne, czy też nie docierają do naszych czytelników jest trochę stratą energii na dłuższą metę.”⁶⁸

„Pierwsze tygodnie to był po prostu załew. Już tego dobrze nie pamiętamy, ale jakby, po prostu, wszystkie instytucje nagle zaczęły produkować bardzo dużo

⁶⁸ W27

materiałów i ludzie byli w tym zagubieni. Nawet jeśli widziałam, że jest ktoś zainteresowany to już gubił nasze posty.”⁶⁹

Szczególnie w przypadku małych placówek była to bardzo trudna sytuacja, bowiem z dnia na dzień musiały one zacząć konkurować z podmiotami z całego świata. Dostępność do zasobów kulturalnych wybitnie wzrosła. Każdy miał możliwość uczestniczenia w wydarzeniach, które wcześniej były nieosiągalne.

„Mamy małe szanse konkurowania z dużymi. W naszym przypadku muzeami, które miały doświadczenie takiej działalności już wcześniejsze. Bo one cały czas to robiły. Może nie w takiej skali. Poza tym, tych inicjatyw jest taka masa, że bardzo tutaj ... po prostu być niezauważonym. Szczególnie te nasze małe muzeum.”⁷⁰

Dostępność wielu „zasobów kulturalnych online” miała wpływ na działalność animatorów. Dla jednych stanowiły one inspirację do własnych działań, doskonały materiał do wykorzystania podczas tworzenia oferty online. Z kolei dla drugich były one onieśmiałające, bowiem znali oni swoje kompetencje oraz zasoby i wiedzieli, że trudno będzie im zrealizować działania wysokiej jakości. Ponadto, w sytuacji globalnego dostępu do kultury, niektórzy animatorzy mieli poczucie konkurowania z największymi, bardziej profesjonalnymi ośrodkami. Trudno orzec, jakie strategie udziału w kulturze przyjęli uczestnicy ofert edukacyjnych, bowiem takie

⁶⁹ W27

⁷⁰ W27

badania nie były realizowane w województwie mazowieckim. Niemniej jednak, wielu animatorów zwracało uwagę na to, że brak zainteresowania ich ofertą online mógł wynikać z tego, że odbiorcy korzystali z innych źródeł (pomijając fakt przeładowania zadaniami online).

Co i jak...? Czyli jakie działania i jakie narzędzia

Charakter tworzonych przez animatorów treści oraz działań z obszaru edukacji kulturowej można podzielić na następujące grupy:

- Udostępnianie własnych materiałów archiwalnych;
- Udostępnianie materiałów zewnętrznych;
- Udostępnianie materiałów własnych, zmodyfikowanych do publikacji online;
- Realizacja działań „na żywo” w obecności uczestników;
- Realizacja filmów z udziałem animatorów, które po zmontowaniu były publikowane w sieci;
- Organizowanie inicjatyw łączących aktywność online i offline.

Animatorzy, wśród narzędzi online, z których korzystali, najczęściej wymieniali portal społecznościowy Facebook, YouTube, Instagram oraz platformy do komunikacji/spotkań online, na przykład Zoom, Messenger, Clickmeeting, Teams, Skype. Wśród wypowiedzi badanych pojawiły się także następujące programy i aplikacje: Kahoot, Discord, Uizlet, Genially, Wordwall, Mentimeter (narzędzie do tworzenia quizów), aplikacje do robienia memów.

Najważniejsze metody:

- Filmiki instruktażowe
- Tutoriale w postaci pliku do przesłania
- Wystawy online
- Czytanie literatury
- Konkursy
- Warsztaty
- Spotkania
- Streamingi z wydarzeń
- Akcje społeczne i kulturalne angażujące w działania offline
- Prowadzenie grup zainteresowań

W przypadku realizacji inicjatyw online, zarówno warsztatów, wykładów, spotkań czy większych wydarzeń, odnotowano dwa różne podejścia: przeniesienie wydarzenia do sieci i streaming na żywo oraz nagranie poszczególnych elementów i ich publikacja w późniejszym terminie. Działanie to obejmuje całe spectrum tematów, które podmioty realizowały wcześniej w formie stacjonarnej.

„Turniej (...) Poezji, jak mówię, impreza, która po raz dwudziesty by odbywała się, odbyła się w tym roku, ale polegała po prostu na organizacji koncertów, które sfilmowaliśmy (...) i wrzucaliśmy na kanale YouTube określonego dnia, o określonej godzinie premiera, prawda.”⁷¹

„Wystawy, które były w naszych galeriach i których ludzie, no, nie mogli (...) obejrzeć, bo były zamknięte, przeniesiliśmy do sieci. Zmontowaliśmy po prostu filmy, które, z tych wystaw, bardzo dokładne, bardzo takie długie dosyć,

⁷¹ W01

żeby każdy mógł sobie wychwycić, co może.”⁷²

Animatorzy korzystali także z zasobów dostępnych w sieci. Wyszukiwali materiały, które, kolokwialnie mówiąc, było można wkleić na swój profil na FB, zamieścić na stronie, czy przesłać bezpośrednio do odbiorców. Wielu z nich nie posiadało zasobów, które można by było opublikować w Internecie. Takie materiały znacznie ułatwiły ich pracę w tych specyficznych warunkach.

„Udostępnialiśmy na profilu Facebookowym głównie różne działania innych placówek muzealnych. Wrzucaliśmy informacje, ciekawostki z regionu (...)”⁷³

Osoby, które posiadały w swoich zasobach archiwalne materiały, miały okazję do ich wykorzystania w „nowej rzeczywistości”.

„To co udostępnialiśmy ze swoich zasobów, to też były, w dużej mierze, jakieś stare rzeczy. Takie, które w jakiś sposób już gdzieś zaistniały. Może nie zaistniały internetowo, ale no tu, u nas w siedzibie stacjonarnie i, po prostu, one w tym czasie, kiedy nie mieliśmy tego bezpośredniego kontaktu, to były przez nas udostępniane. Udostępniane w sieci.”⁷⁴

Jeden typ działań wyróżnia się na tle innych i został pozytywnie oceniony jako skuteczny

⁷² W01

⁷³ W27

⁷⁴ Tamże

i interesujący dla odbiorców przez tych animatorów, którzy go wdروżyli. Są to działania połączone z pracą online i offline, zawierające element edukacji i twórczości, polegające na pozyskiwaniu informacji w Internecie, w celu realizacji konkretnego działania offline do zaprezentowania w sieci (na przykład akcja z odtwarzaniem obrazów, którą zapoczątkowało Muzeum Getty).

„To się sprawdziło na zajęciach artystycznych rewelacyjnie. Ja to później przeniosłam też na WOK. (...) miałam w świadomości to, że jest szansa na to, żeby dzieci weszły na stronę muzeum, przejrzały ileś tam obrazów i rzeczywiście coś stworzyły, prawda. Jakby dwa elementy, element edukacyjny i element związany czysto z twórczością, tak.”⁷⁵

Inne działanie, które w opinii animatorów się sprawdziło, dotyczyło edukacji przy wykorzystaniu quizów, zagadek, ruletek etc.

„Robiliśmy jeszcze pojedynkę książek, to też na Facebooku i tam jakieś drobne nagrody książkowe były za wskazanie książek, no dwie do wyboru dawałyśmy, albo dwóch autorów czy dwa tytuły książek, no i która się bardziej podoba, która zwycięży. Zagadki, krzyżówki, to wszystko było zamieszczane na Facebooku.”⁷⁶

⁷⁵ W11

⁷⁶ W25

Za i przeciw działalności online

Kwestię kontynuacji działań online przez animatorów i edukatorów można podzielić na trzy stanowiska:

- zdecydowanie nie: edukacja kulturowa polega na czymś innym;
- reagowanie na sytuację zastaną: tak, jeżeli to będzie jedyna opcja, aby realizować swoją działalność;
- zdecydowanie tak: część działań na pewno zostanie.

Zanim przedstawione zostaną za i przeciw edukacji kulturowej online, należy zaznaczyć, że animatorzy kultury (również ci, którzy docenili i chcą kontynuować działania online) uważają, że działania edukacyjne są najbardziej efektywne, kiedy zagwarantowany jest kontakt z uczestnikami. Nie wyobrażają sobie oni pracy wyłącznie w przestrzeni wirtualnej.

Nie będziemy „robić” edukacji online

Animatorzy, dla których działania online są nie do przyjęcia, nie wyobrażają sobie trwania w takiej sytuacji przez dłuższy czas. Większość z nich deklaruje, że nie będzie realizować edukacji online. Warto jednak wspomnieć o tym, że część animatorów, którzy wzięli udział w badaniu, na początku swojej drogi „z onlajn” miało podobne opinie na temat edukacji kulturowej w tej formie. Być może potrzebują oni większego wsparcia albo kontekst ich działalności uniemożliwia przejście w strefę wirtualną.

„[Działania online] często są słabej jakości, nie ma kontaktu bezpośredniego z uczestnikami, są atrapą.

Preferuję działania realizowane w świecie rzeczywistym.”⁷⁷

„Zdecydowanie preferujemy zajęcia bezpośrednie.”⁷⁸

Gotowość środowiska do podejmowania działań jest zróżnicowana. Animatorzy podkreślali, że efektywność tych działań zależy od kompetencji i warunków technicznych zarówno organizatorów, jak i uczestników. Część tych aktywności może się sprawdzać, ale uniemożliwiają one działanie zespołowe, skupiając się na jednostce, bowiem przestrzeń wirtualna w obszarze edukacji, prawdopodobnie, nie odnalazła klucza, jak integrować i motywować do działania zespołowego.

Część animatorów nie potrafiła się odnaleźć w nowej sytuacji lub nie czuła potrzeby podejmowania działań online (to często wiązało się z tym, że nie znali oni narzędzi do prowadzenia efektywnej edukacji online). Niektórzy wprost mówili, że realizacja planów metodami online jest mało efektywna. Często były wspomniane braki techniczne lub finansowe, które uniemożliwiały działania w sieci. Często również jako uzasadnienie braku aktywności online animatorzy przywoływali argument konieczności budowania wspólnoty i bliskości z uczestnikami, a te wartości zostały przekreślone przez pandemię. Ponadto, część działań manualnych nie była możliwa do realizacji –

aktywność online w tym obszarze straciłaby mocno na wartości, według niektórych animatorów. Dodatkowo duża konkurencja i niska opłacalność wyhamowały działania online niektórych animatorów.

Jak będzie trzeba, to będziemy robić online

Kolejna grupa animatorów ma świadomość, że ograniczenie w kontakcie z uczestnikami może potrwać dłużej, dlatego nie wzbraniają się przed prowadzeniem edukacji online. Natomiast podkreślają oni, że w momencie „powrotu do starej rzeczywistości” takie działania raczej nie będą realizowane.

„Jeśli nadarzy się taka okoliczność, że od września będę musiała jakby znowu zadziałać zdalnie, no to jakby już będę wiedziała, jak to zrobić.”⁷⁹

„W przypadku pracy z grupami swobodnie korzystającymi z Internetu oraz komputerów obserwuję, że może być to przydatne narzędzie jednak jego efektywność jest mniejsza niż pracy w «tradycyjny sposób».”⁸⁰

„W obecnym czasie, gdy nie ma innych możliwości dotarcia do odbiorców, jakiegokolwiek działania online są dobrymi działaniami. Ludzie potrzebują kultury czy w formie online czy «na żywo».”⁸¹

„Działania online są bardzo dobrym dodatkiem do pracy stacjonarnej, niestety

⁷⁷ Ankieta skierowana do animatorów.

⁷⁸ Tamże

⁷⁹ W11

⁸⁰ Ankieta skierowana do animatorów.

⁸¹ Tamże

jednak nigdy nie zastąpią standardowej pracy z ludźmi.⁸²

„Trudno jest sprawdzić ich [działań online] efektywność, biorąc pod uwagę stosunkowo krótki odcinek czasu, w jakim obecnie się jeszcze znajdujemy. Zdecydowanie działania online są w obecnej sytuacji potrzebne, na ten moment to jedyna bezpieczna forma kontaktu z nowymi treściami kultury. Działania online w moim przypadku są raczej czymś nowym, do tej pory podstawą mojej pracy był bezpośredni kontakt z drugą osobą, dlatego realizacja moich działań nie jest na tym samym poziomie co w normalnym trybie pracy. Za mały odstęp czasu i nie zawsze odpowiednia intensywność działań, wynikająca z różnych etapów przystosowywania się do nowej sytuacji, nie pozwalają mi łatwo ocenić swojej pracy. Mam poczucie konieczności działania online, ale również świadomość pewnego chaosu, który temu towarzyszy.”⁸³

Animatorzy w tej grupie nie są do końca przekonani do realizowania edukacji w takiej formie, ale wiedzą, że aktywność w Internecie jest nieunikniona, jeżeli chce się kontynuować działalność.

Tak, idziemy w online!

Korzystanie z narzędzi online umożliwiło wielu animatorom otwarcie się na szersze grono odbiorców oraz utrzymanie relacji z dotych-

czasowymi uczestnikami. Osoby, którym się powiodło i widzą rezultaty w postaci wysokich liczb wyświetleń czy komentarzy, chętniej deklarują kontynuację takich działań. Aktywność w przestrzeni wirtualnej pozwoliła także na rozpropagowanie swojej działalności na większą skalę, co wcześniej nie było możliwe.

„Korzystanie z tych wszystkich platform streamingowych, YouTube’ów i tak dalej, otwiera nas na, tak naprawdę, znacznie szersze grono odbiorców. (...) Ja widzę w tym po prostu jakiś potencjał, jakąś szansę, że też właśnie w tej przestrzeni onlajnowej instytucja (...) sobie żyje, jakoś funkcjonuje, i nie wiem, tak na moją logikę to, no to ma to sens i myślę, że te treści zaczynają nam wychodzić coraz fajniej, i dlatego mając do dyspozycji teraz czas i w przyszłości również myślę, że będziemy musieli go wygospodarować, aby takie rzeczy kontynuować.”⁸⁴

„Zdecydowanie otworzyła się ta ścieżka dla nas, której nie dostrzegaliśmy, nie ukrywam, nie, w ogóle nie braliśmy pod uwagę takiej formy działania. A od czasów pandemii i tych właśnie obostrzeń okazało się, że to jest bardzo ciekawe i na pewno warta uwagi, no nie jako nowa droga zupełnie, prezentacji tego, co robimy.”⁸⁵

„Bazując na tym doświadczeniu [z okresu kwarantanny], będę mogła, po prostu, jeśli będzie taka okoliczność, stworzyć

⁸² Ankieta skierowana do animatorów.

⁸³ Tamże

⁸⁴ W06

⁸⁵ W01

bardziej świadomy mechanizm, narzędzia do pracy.”⁸⁶

„Pozytywnym skutkiem jest to, że zintensyfikowaliśmy tę naszą działalność i okazało się, że tutaj mieliśmy jeszcze jakieś takie nieodkryte pokłady kreatywności, pomysłów i rzeczy fajnych, które możemy przekazać ludziom, więc w niektórych tutaj kolegach czy koleżankach z pracy obudzili się scenarzyści, aktorzy, reżyserzy, montażyści, więc też jakieś odkryliśmy u siebie takie umiejętności, których wcześniej nie byliśmy u siebie świadomi, a które z racji potrzeb musiały się gdzieś tam u nas uaktywnić, więc troszkę w tej działalności internetowej odkryliśmy takie nowe możliwości, z których wcześniej tak intensywnie nie korzystaliśmy.”⁸⁷

„Działania online są potrzebne, w ograniczonym, dobrze przemyślanym zakresie. Czy są efektywne – okaże się za jakiś czas...”⁸⁸

CO DALEJ?

„Być może coś zacznę od września, póki co uczę się nowej sytuacji i zastanawiam się, co będzie jesienią.”⁸⁹

Wielu animatorów, którzy wzięli udział w badaniu dostrzegło pozytywne strony działalności online:

⁸⁶ W11

⁸⁷ W08

⁸⁸ Ankieta skierowana do animatorów.

⁸⁹ Tamże

- działania online są potrzebne dla podtrzymania relacji;
- pozwalają dotrzeć do większej liczby odbiorców;
- są potrzebne, bowiem nie wiadomo, czy sytuacja z pandemią się nie powtórzy;
- mogą być ciekawym uzupełnieniem działań w realu;
- są potrzebne, ponieważ umożliwiają kontakt z kulturą w sytuacji całkowitego czy częściowego zamknięcia instytucji kultury;
- dają dzieciom z obszarów wiejskich i innych miast zwiększony dostęp do kultury;
- zwiększają dostęp do kultury osób z mniejszych miejscowości oraz Polaków i Polek mieszkających poza Polską – nie trzeba tracić czasu na dojazd, można wybrać dogodną porę, powrócić do wydarzenia;
- ułatwiają spotkanie osobom mieszkającym daleko;
- są potrzebne, szczególnie jeżeli chcemy wyjść poza dotychczasowy obszar działalności;
- można organizować wydarzenia, na które przybywają uczestnicy z całego świata.

Realizowanie oferty online jest bardzo czasochłonne i wymaga kompetencji oraz profesjonalnych narzędzi, zarówno po stronie animatorów, jak i odbiorców (w przypadku odbiorcy ważny jest sprzęt umożliwiający interakcję online). Jednak, w opinii wielu animatorów, działania online są nieuniknione w obecnej sytuacji, aby utrzymywać relacje z uczestnika-

mi, a także pozytywnie wpływać na poszerzenie grupy odbiorców.

W momencie kończenia działań badawczych instytucje kultury powoli przechodziły w stan częściowego „odmrożenia”. Animatorzy mają jednak świadomość, że na jesieni 2020 roku sytuacja może się zmienić i będzie potrzebna ponownego podjęcia działań online. Jest to duża niewiadoma dla całego środowiska. Aczkolwiek sami animatorzy podkreślali, że jeżeli ponownie nastąpi zamknięcie działalności stacjonarnej, będą oni lepiej przygotowani, bowiem ich kompetencje i wiedza już wzrosły. Dodatkowo, te osoby, które nie realizowały działań edukacyjnych w sieci, deklarują, że jeżeli będzie taka potrzeba, to wdrożą je na jesieni.

Sprawą kluczową jest wypracowanie standardów realizacji działań online, które będą efektywne, przyjemne dla uczestników i niezbyt kosztowne. Część animatorów, którzy wzięli udział w badaniu, odnalazła receptę na realizację ciekawych inicjatyw, które spotkały się z zadowoleniem uczestników. Warto jednak podkreślić, że dobór narzędzi oraz sposób organizowania edukacji online powinny być dostosowane do grupy odbiorców, dlatego też działania, które sprawdziły się w jednej sytuacji, w innej mogą nie odnieść sukcesu.

Wielu animatorów podkreślało, że edukacja online mija się z celem, bowiem bezpośredni kontakt, nawiązywanie relacji oraz wspólne działanie są podstawą ich pracy ze społecznościami. Trudno ocenić, jak mocno na brak aktywności niektórych animatorów wpłynął brak

kompetencji, narzędzi, finansowania, wsparcia, chęci do podjęcia się nowego wyzwania.

Czas „zamrożenia” kultury pokazał, jak ważne jest szerzenie informacji na temat specyfiki pracy animatorów i edukatorów kultury, bowiem społeczeństwo oraz decydenci nie zawsze mają świadomość, jak istotna i potrzebna jest działalność edukacyjna w kulturze. Praca animatorów jest często niedoceniana i traktowana jako działanie poboczne. Niektórzy animatorzy podkreślali, jak ważne jest sieciowanie środowiska, gdyż w tych najtrudniejszych chwilach to właśnie znajome osoby dawały największe wsparcie. Zakres pożądanego wsparcia animatorów jest bardzo szeroki, od profesjonalnych warsztatów narzędziowych, po wsparcie psychologiczne i motywacyjne.

IV. WYNIKI ANKIETY

W ramach działań badawczych przeprowadzono trzy badania ankietowe: wśród animatorek i animatorów oraz edukatorek i edukatorów z województwa mazowieckiego; wśród dyrektorek i dyrektorów reprezentujących instytucje kultury z województwa mazowieckiego; wśród urzędniczek i urzędników jednostek samorządu terytorialnego województwa mazowieckiego. W przypadku dwóch pierwszych ankiet dane były zbierane w okresie od 4.06 do 6.07.2020 roku; w przypadku ostatniej – od 22.06 do 6.07.2020 roku.

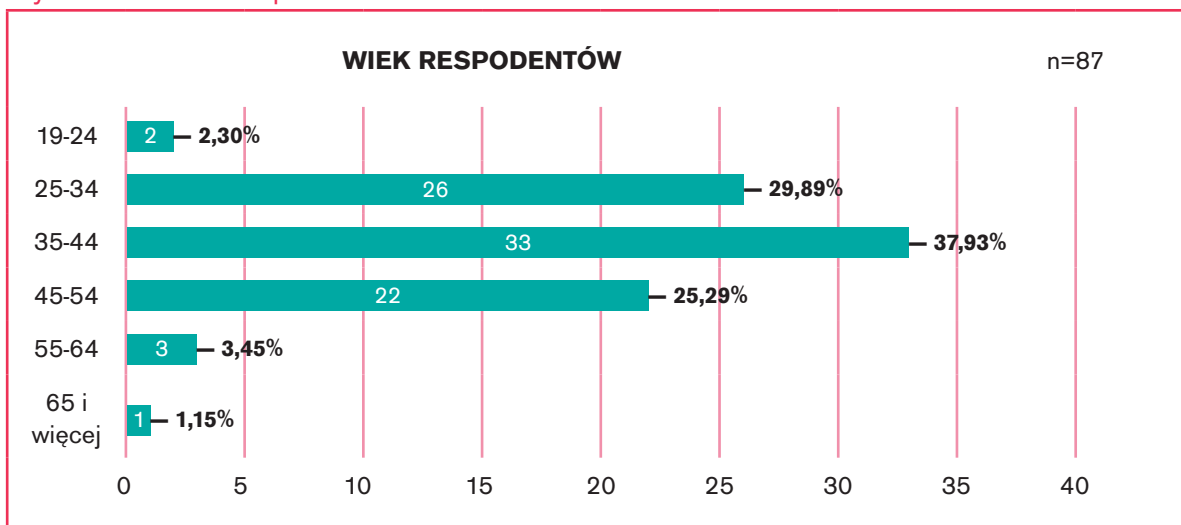
IV. 1. WYNIKI ANKIETY – ANIMATORZY I EDUKATORZY

CHARAKTERYSTYKA RESPONDENTÓW

W ankiecie udział wzięło **87 animatorek i animatorów oraz edukatorek i edukatorów z województwa mazowieckiego** – 63 kobiety (ponad 72%) i 27 mężczyzn (prawie 28%). Średnia wieku respondentów wyniosła

prawie 40,5 roku; dwie najmłodsze osoby miały po 23 lata, najstarsza – powyżej 65 lat. Prawie 30% (26) to osoby w przedziale wiekowym 25–34 lata, prawie 38% (33) – w przedziale 35–44 lata, ponad jedna czwarta (22) – w przedziale 45–54 lata. Cztery osoby mają więcej niż 54 lata.

Wykres nr 1. Wiek respondentów

Obszar działalności

Podając obszar działalności (geograficzny), respondenci mogli zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź. Średnia liczba wybranych odpowiedzi wyniosła tu 1,43. Najwięcej, bo nieco ponad 54% (47) osób działa na terenie Warszawy; ponad 26% (23) – na terenie gmin miejskich; miasta powiatowe są obszarem działalności prawie 21% (18) respondentów. W gminach miejsko-wiejskich działa 13 osób, w gminach wiejskich – 12, a w miastach na prawach powiatu – 10. Tylko dwie osoby jako

obszar swojej działalności zaznaczyły sołectwo.

Jeżeli chodzi o pytania o powiat, gminę i miejscowość, w których znajdują się miejsca pracy, to tu respondenci mogli wpisać własną odpowiedź. Po weryfikacji i ujednoczeniu oraz nie licząc Warszawy, można stwierdzić, że spośród osób, które podały nazwę powiatu (85), najwięcej jako siedzibę podmiotu wskazało powiat piaseczyński (9 odpowiedzi). Na kolejnych miejscach uplasowały się powiat grodziski (5 osób) i miasto na prawach powiatu Radom (3). Nie odnotowano odpowiedzi animatorów z 12

powiatów: białobrzeskiego, gostynińskiego, legionowskiego, mławskiego, nowodworskiego, płockiego, pułtuskiego, sochaczewskiego, szydłowieckiego, węgrowskiego, wyszkowskiego, zwolenńskiego i żyrardowskiego oraz jednego miasta na prawach powiatu – Siedlec. Większość ww. osób działa na terenie jednego powiatu, tylko w czterech przypadkach wskazano po dwa.

Dodatkowo, jedna z dwóch osób zadeklarowała, że działa głównie w średnich miejscowo-

ściach Polski (100-200 tys. mieszkańców), jedna z kolei podała bardziej ogólną informację, jako teren działalności wskazując województwo mazowieckie.

Ankietowani byli także proszeni o podanie nazwy gminy i miejscowości – łącznie wymieniono 37 tych pierwszych (wliczając Warszawę) i 37 drugich (oraz sześć dzielnic Warszawy).

Wykres nr 2. Geograficzny obszar działalności respondentów

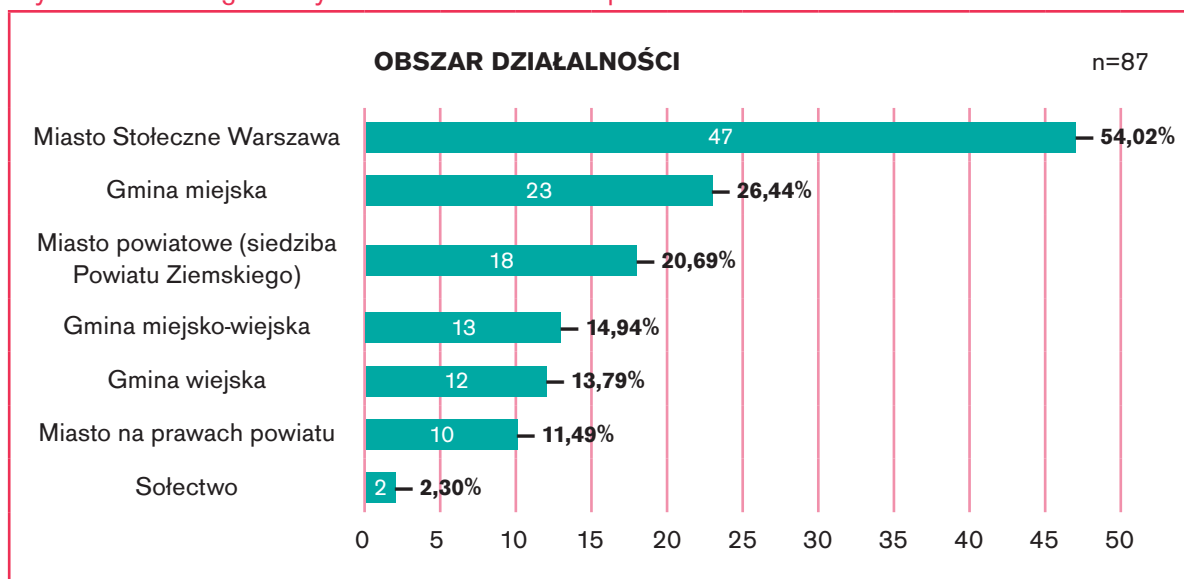

Tabela nr 1. Geograficzny obszar działalności respondentów – powiat, gmina i miejscowość

Powiat	Liczba wskazań	Gminy	Miejscowości
m.st. Warszawa	42	Warszawa	Bemowo (2), Bielany, Śródmieście (9), Targówek, Wilanów, Żoliborz
piaseczyński	9	Piaseczno (8), Lesznowola	Piaseczno (8), Mroków
grodziski	5	Grodzisk Mazowiecki, Milanówek (3), Podkowa Leśna (3), Żabia Wola	Grodzisk Mazowiecki, Książenice, Milanówek (3), Podkowa Leśna (3), Żabia Wola
Radom	3	Radom (3)	Radom (3)
łosicki	2	Łosice (2)	Łosice (2)
miński	2	Sulejówek (2)	Sulejówek (2)
Płock	2	Płock (2)	Płock (2)
pruszkowski	2	Brwinów, Pruszków	Brwinów, Pruszków
przasnyski	2	Przasnysz (2)	Przasnysz, Bogate
siedlecki	2	Suchożebry, Zbuczyn	Suchożebry, Zbuczyn
żuromiński	2	Biezuń, Lutocin, Siemiątkowo, Kuczbork, Żuromin (2)	Biezuń, Lutocin, Siemiątkowo, Kuczbork, Żuromin (2)
ciechanowski	1	Ciechanów	Ciechanów
garwoliński	1	BD	BD
grójecki	1	Grójec	Grójec
kozienicki	1	Kozienice	Kozienice
lipski	1	Lipsko	Lipsko
makowski	1	Maków Mazowiecki	Maków Mazowiecki
ostrołęcki	1	Myszyniec	Myszyniec
Ostrołęka	1	Ostrołęka	Ostrołęka
ostrowski	1	Ostrów Mazowiecka	Ostrów Mazowiecka
otwocki	1	Józefów	Józefów
płoński	1	Raciąż	Raciąż
przysuski	1	Wieniawa	Wieniawa
radomski	1	Wierzbica	Łączany

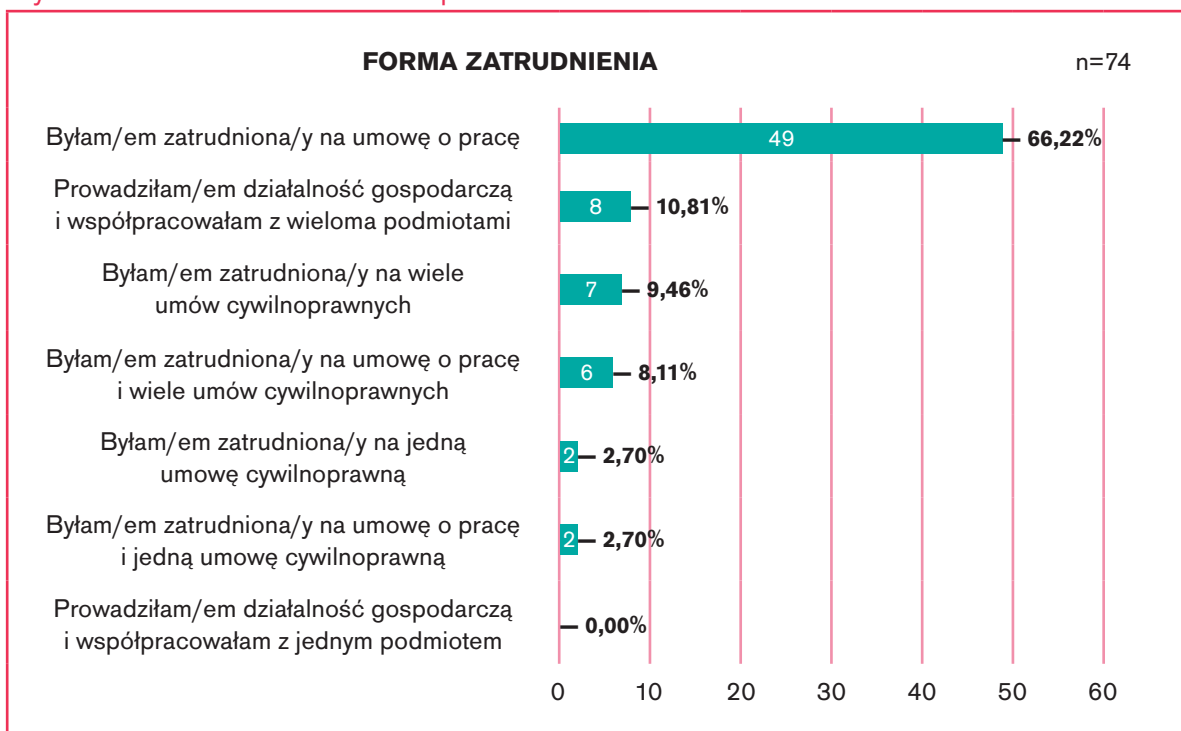
sierpecki	1	Mochowo	Ligowo
sokołowski	1	Sokołów Podlaski	Dolne Pole
warszawski zachodni	1	Stare Babice	BD
wołomiński	1	Zielonka	Zielonka
białobrzegi	0		
gostyniński	0		
legionowski	0		
mławski	0		
nowodworski	0		
płocki	0		
pułtuski	0		
Siedlce	0		
sochaczewski	0		
sztydlowiecki	0		
węgrowski	0		
wyszkowski	0		
zwoleński	0		
żyrardowski	0		

Charakter pracy

Dla prawie 90% ankietowanych (78 osób) praca w obszarze edukacji i animacji kultury jest istotnym źródłem utrzymania. Przeciwną odpowiedź zaznaczyło tylko 8 osób. Osoby z pierwszej grupy zostały poproszone o określenie formy swojego zatrudnienia – na to pytanie odpowiedziało 74 z 78 ww. respondentów. Większość z nich, bo 66% (49 osób) jest zatrudniona wyłącznie na podstawie umowy

o pracę. Rzadszymi formami okazały się tu działalność gospodarcza i współpraca z wieloma podmiotami (10 osób) oraz zatrudnienie na podstawie wielu umów cywilnoprawnych (7). Formy mieszane (umowa i jedna bądź wiele umów cywilnoprawnych) były jeszcze rzadsze. Niewielu z ankietowanych jest zatrudnionych na jedną umowę cywilnoprawną, żadna z osób prowadzących działalność gospodarczą nie współpracuje wyłącznie z jednym podmiotem.

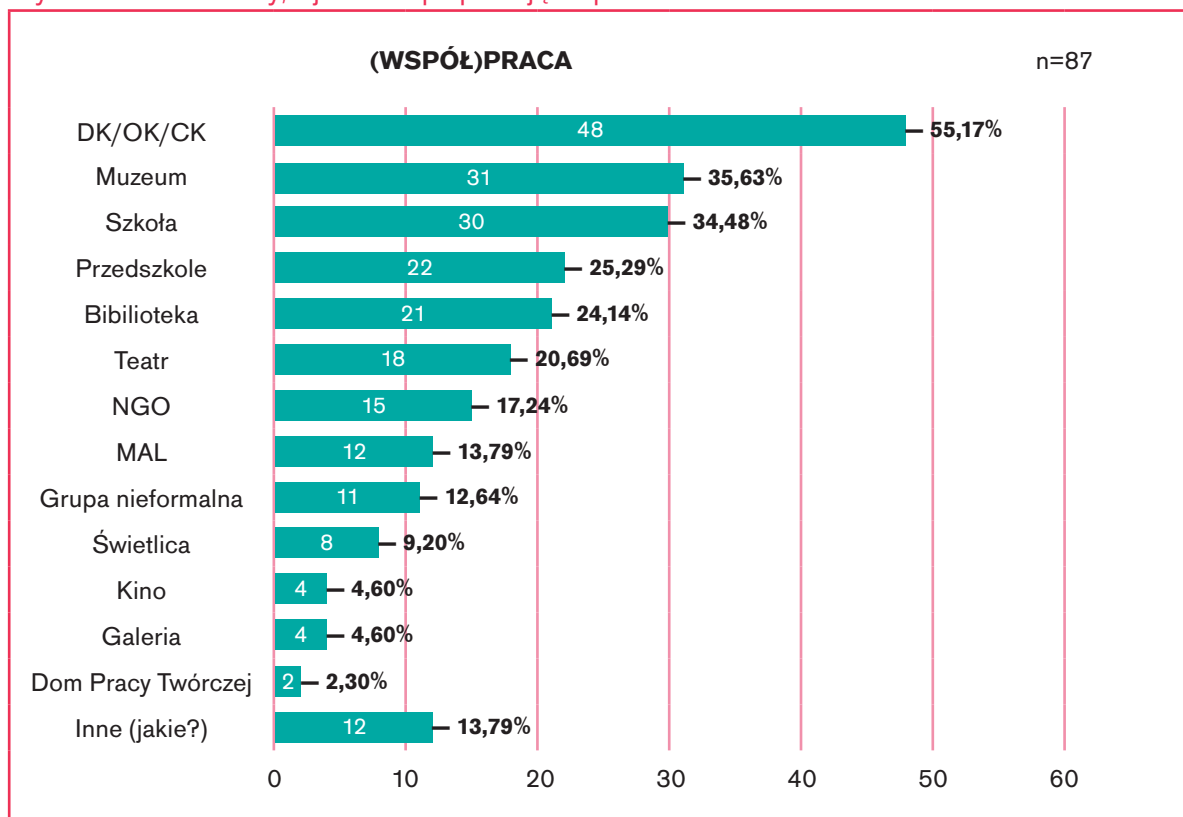
Wykres nr 3. Forma zatrudnienia respondentów

Respondenci współpracują średnio z prawie trzema podmiotami (średnia = 2,74). Ponad połowa (55%, 48 osób) współpracuje (lub jest zatrudniona) w domach / ośrodkach / centrach kultury (większość – 34 – spoza Warszawy). Prawie 36% (31 osób) współpracuje z muzeami (większość – 24 – z Warszawy), ponad 34% (30 osób) ze szkołami (większość – 18– spoza Warszawy). Ponad jedna czwarta (22 osoby) działa na terenie przedszkoli (większość – 12 – spoza Warszawy), nieco ponad 24% (21 osób) – bibliotek (większość – 13 – spoza Warszawy), prawie 21% (18 osób) –

teatrów (większość – 12 – z Warszawy). Mniej powszechna jest w tej grupie współpraca z organizacjami pozarządowymi (15 osób), miejscami aktywności lokalnej (12 osób), grupami nieformalnymi (11), świetlicami (8), kinami i galeriami (po 4), Domami Pracy Twórczej (2). Natomiast 12 osób wymieniło inne podmioty, z którymi współpracuje. Znalazły się wśród nich placówki pomocy społecznej (DPS, OPS, ŚDS – 4 odpowiedzi), Młodzieżowe Domy Kultury (2), a także Klub Seniora, Pracownia Artystyczna, Instytut Teatralny, akademia (Warszawa), żłobek, kościół i agencja ochrony.

Wykres nr 4. Podmioty, z jakimi współpracują respondenci

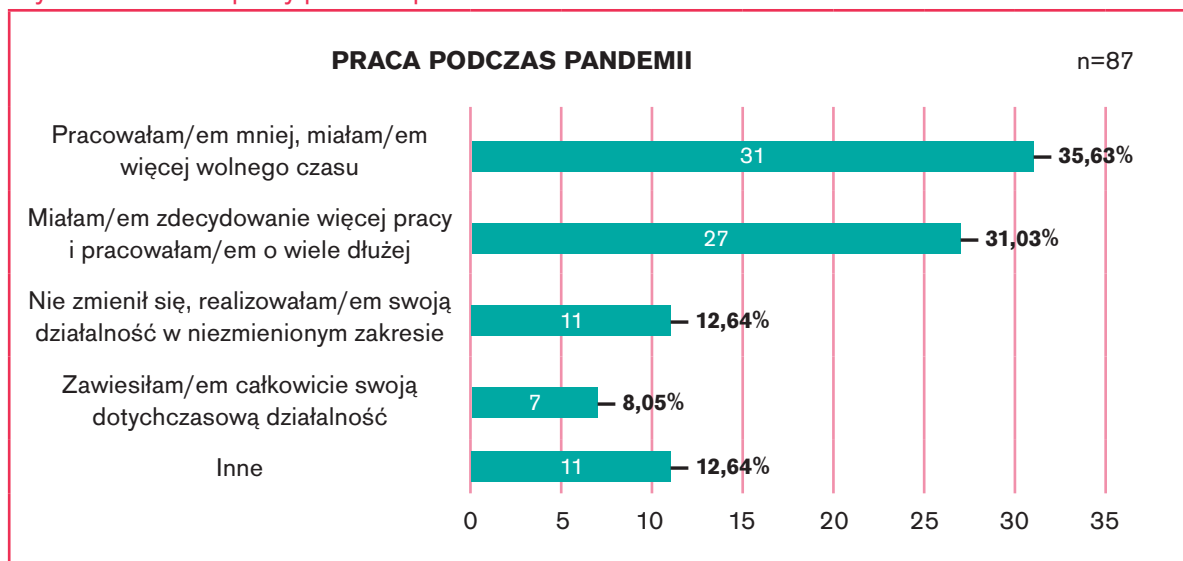

PRACA PODCZAS PANDEMII

Liczby animatorów i edukatorów, którzy z powodu pandemii pracowali mniej i mieli więcej wolnego czasu oraz tych, którzy, przeciwnie, mieli zdecydowanie więcej pracy i pracowali dłużej, są zbliżone. Osób z pierwszej grupy było

prawie 36% (31), z drugiej – 31% (27). Znacznie mniejszą grupę stanowią respondenci, charakter pracy których nie zmienił się (11 osób). Siedem osób całkowicie zawiesiło swoją działalność.

Wykres nr 5. Ilość pracy podczas pandemii

Pozostałe 11 osób odniosło się do pytania w sposób bardziej indywidualny. Wiele z nich zwracało uwagę, że pracowali nie tyle mniej czy więcej, co pracowali inaczej – z innym natężeniem, z wykorzystaniem innych narzędzi i form pracy, których zastosowanie wymagało od nich większej kreatywności. Niektórzy pracowali mniej w dotychczasowym obszarze, ale więcej w innych. Oto przytoczone wypowiedzi:

- Pracowałam **inaczej**, co było bardzo trudne i było okupione dużym stresem i obciążeniem, by sobie poradzić z nową rzeczywistością;
- Pracuję **tyle samo czasu, ale z innym natężeniem**. O wiele więcej czasu muszę spędzać przed komputerem, a wcześniej korzystałam z niego tylko częściowo do pracy;

- Pracowałam w podobnym wymiarze czasowym, ale pod dużą presją czasu i wymogu innowacyjności;
- Zmodyfikowałam działalność, wymagało to **innego rodzaju pracy i kreatywności**, przygotowanie do zajęć polegało na innych czynnościach;
- **Zmieniłam formę pracy**, nie były to zajęcia grup teatralnych, tylko praca indywidualna, co zajmuje **więcej czasu** niż zajęcia bezpośrednie;
- Pracowałam, niemniej głównie w domu, ale przy bardzo ograniczonym kontakcie z dotychczasowymi uczestnikami zajęć stacjonarnych;
- Moje działania skupione były na **poznaniu nowych narzędzi i programów**, dzięki którym będę mogła wchodzić w relacje on-line;
- Jak w każdym ośrodku nastawionym na działania społeczne, podjęliśmy działania w obszarze szycia maseczek i robienia przyłbic, w związku z tym, mimo braku codziennych zajęć, **czas był wypełniony**;
- W obszarze animacji i edukacji pracowałam mniej, ale nie miałem więcej wolnego czasu, bo zagospodarowałem go na **pracę w innych obszarach**;
- Pracowałam w tym samym wymiarze godzin, jeśli chodzi o pracę etatową, natomiast miałam **więcej dodatkowej pracy na umowę zlecenie**;
- Charakter się nie zmienił. **Praca została zastopowana całkowicie** zakazami urzędowymi.

Zatrudnienie, dochody i urlopy

Na pytania dotyczące zatrudnienia i dochodów odpowiedziało od 52 (64%) do 61 (70%) respondentów. Dwie trzecie z nich (38 na 57) zadeklarowało, że w omawianym okresie żaden z podmiotów prawnych nie rozwiązał z nimi umowy na realizację działań edukacyjnych i animacyjnych. Umowy o pracę zerwano tylko w trzech przypadkach (na 52). Prawie 59% (34 na 58) osób zadeklarowało, że nie rozwiązano z nimi żadnej umowy cywilnoprawnej, w przypadku 10 osób była to jedna umowa, w przypadku sześciu – dwie. Przychody prawie 38% (23 na 61) osób nie spadły, jedna czwarta respondentów natomiast (17 na 61) zanotowała spadek od 10% do 20%. Jedenaście osób straciło 80% i więcej, w tym cztery – cały przychód.

Tabela nr 2. Zerwane umowy i utracone przychody w okresie pandemii

Liczba podmiotów prawnych, które rozwiązały z Panią/Panem umowę na realizację działań edukacyjnych i animacyjnych		
Odpowiedź	Liczba odp.	%
0	38	66,67%
1	7	12,28%
2	3	5,26%
4	2	3,51%
10	1	1,75%
18	1	1,75%
3	1	1,75%
5	1	1,75%
Inne	3	5,26%
„Na 3 miejsca pracy: 1 – straciłam kontakt i źródło dochodu; 2 – bardzo ograniczony dochód i kontakt; 3 – bez zmian”		
„Nikt formalnie nie rozwiązał... czekamy... nie wiadomo na co...”		
„Trudno policzyć – kilkadziesiąt szkół zrezygnowało z dłuższych i krótszych wycieczek”		
Liczba odpowiedzi: 57 (65%)		
Liczba zerwanych umów o pracę		
Odpowiedź	Liczba odp.	%
0	49	94,23%
1	3	5,77%
Liczba odpowiedzi: 52 (60%)		
Liczba umów cywilnoprawnych zerwanych lub zawieszonych		
Odpowiedź	Liczba odp.	%
0	34	58,62%
1	10	17,24%
2	6	10,34%
3	2	3,45%

6	2	3,45%
4	1	1,72%
5	1	1,72%
12	1	1,72%
20	1	1,72%
Liczba odpowiedzi: 58 (67%)		
Ile procent (szacunkowo) spadły Pani/Pana przychody w stosunku do okresu sprzed 11 marca 2020?		
Odpowiedź	Liczba odp.	%
0%	23	37,70%
10%	7	11,48%
20%	7	11,48%
50%	4	6,56%
100%	4	6,56%
90%	3	4,92%
95%	2	3,28%
13%	1	1,64%
15%	1	1,64%
33%	1	1,64%
67%	1	1,64%
80%	1	1,64%
99%	1	1,64%
Inne	5	8,20%
„od 1.07 spadły o 10%, o 10% został też zmniejszony mój czas pracy”		
ponad 50%		
„80%, w czerwcu to już ponad 90%”		
„1200zł”		
„1500 złotych”		
Liczba odpowiedzi: 61 (70%)		

Tylko sześć osób (na 55) nawiązało współpracę z nowymi podmiotami po 11 marca. Dziesięć osób (na 56) zawarło w tym czasie nowe

umowy cywilnoprawne (łącznie 17). Tylko pięć osób (na 54) zanotowało wzrost dochodów.

Tabela nr 3. Nowa współpraca, nowe umowy i przychody w okresie pandemii

Liczba podmiotów prawnych, które nawiązały z Panią/Panem umowę (po 11 marca) na realizację działań edukacyjnych i animacyjnych		
Odpowiedź	Liczba odp.	%
0	49	89,09%
2	3	5,45%
1	2	3,64%
Inne	1	1,82%
„szkoły z terytorium Polski”		
Liczba odpowiedzi: 55 (63%)		
Liczba zawartych nowych umów cywilnoprawnych (po 11 marca)		
Odpowiedź	Liczba odp.	%
0	46	82,14%
1	5	8,93%
2	3	5,36%
3	2	3,57%
Liczba odpowiedzi: 56 (64%)		
Ile procent (szacunkowo) wzrosły Pani/Pana przychody w stosunku do okresu sprzed 11 marca 2020?		
Odpowiedź	Liczba odp.	%
0%	49	90,74%
20%	2	3,70%
10%	1	1,85%
50%	1	1,85%
Inne	1	1,85%
„niewiele, ok. 3000 zł w okresie 3 miesięcy”		
Liczba odpowiedzi: 54 (62%)		

Na pytanie o korzystanie z urlopu płatnego odpowiedziało 81 respondentów. Większość, bo 56% (46 osób) z takiego urlopu nie korzystała. Na pytanie o urlop bezpłatny odpowiedziało 80 osób. Zdecydowana większość – prawie 94% respondentów (75 osób) nie skorzystała z takiej możliwości. Cztery osoby skorzystały z obu form urlopu.

Działania w sieci

Większość, bo nieco ponad 78% animatorów (68 osób), nie realizowała działań online przed pandemią (w przeciwieństwie do 22%, 19 osób). Również większość – 70% (61 osób) – po 11 marca przeniosła dotychczasowe dzia-

łania do sieci (vs 30%, 26 osób). Większość badanych – nieco ponad 64% (56 osób) – rozpoczęła wówczas realizację także zupełnie nowych działań, w tym online (vs 36%, 31 osób). Ponad 34% ankietowanych (30 osób) nie jest jednak pewna, czy będzie chciała realizować/kontynuować działania w obszarze animacji i edukacji online po „odmrożeniu” kultury. Ponad połowa natomiast jest raczej lub zdecydowanie przychylna tej wizji. Warto zauważyć, że spośród osób, które nie działały online przed pandemią (68), 34 (39%) przekonały się do tej formy pracy i raczej (18) lub zdecydowanie (16) zamierzają kontynuować tego rodzaju działania po „odmrożeniu” kultury.

Tabela nr 4. Osoby prowadzące działania w sieci przed i po 11 marca 2020 roku – liczba i procent

Odp.	Działania online przed 11 marca		Dotychczasowe działania online po 11 marca		Nowe działania, w tym online, po 11 marca	
	Liczba odp.	%	Liczba odp.	%	Liczba odp.	%
TAK	19	21,84%	61	70,11%	56	64,37%
NIE	68	78,16%	26	29,89%	31	35,63%

Tabela nr 5. Chęć kontynuowania działań online po „odmrożeniu” kultury

Działania online po „odmrożeniu”		
Odp.	Liczba odp.	%
Zdecydowanie tak	21	24,14%
Raczej tak	23	26,44%
Trudno mi powiedzieć	30	34,48%
Raczej nie	8	9,20%
Zdecydowanie nie	5	5,75%

Nie wszystkie osoby, które prowadziły działania online przed pandemią, po 11 marca przeniosły swoje dotychczasowe działania do sieci (nie zrobiło tego 5 z 19 osób). Nie wszystkie też rozpoczęły realizację nowych działań, w tym online (5 z 19). Trzy osoby nie podjęły ani jednej, ani drugiej działalności, tłumacząc to rodzajem działalności, zmęczeniem odbiorców (dzieci i nauczanie zdalne), konkurencją, ale też samą naturą działań kulturalnych. Oto przytoczone wypowiedzi:

- Zajmuję się **rękodziełem**, nie umiałam znaleźć dobrego sposobu online;
- Próbowałam, ale **obciążone zdalną nauką dzieci** nie miały czasu;
- Ponieważ online każdy może się połączyć z Londyńskim Globe, La Scala czy choćby Teatrem Narodowym i mieć spektakl na niedoścignionym **poziomie artystycznym i wykonawczym (ZAPLE-CZE techniczne)**. Obserwuję nerwowe ruchy impresariów aby, sprzedawać w sieci swoich fajnych, niezależnych artystów, ale nie kryjemy się – nikt ich teraz nie potrzebuje. Ponieważ **istotą centrów kultury była wspólnota i bliskość** (w sensie dystansu ale także wspólnoty) a te wartości zostały przekreślone przez pandemię.

47 z 68 osób, które przed pandemią nie prowadziło działań online, po 11 marca przeniosło swoją dotychczasową działalność do Internetu. Nieco mniej – 42 – rozpoczęło także realizację zupełnie nowych działań (już w sieci). 13 ze wspomnianej grupy 68 osób nie podjęło żadnej z powyższych akcji. Większość tłumaczyła ten

fakt **problemami technicznymi** – odbiorców i swoimi (zasięg Internetu, sprzęt, oprogramowanie). Wśród powodów pojawiły się również kwestie **rodzaju działalności, nauczania zdalnego**, konkurencji (**przesyt**), **opłacalności i finansowania**. Oto przykłady wypowiedzi (pełna treść w załączniku nr 2):

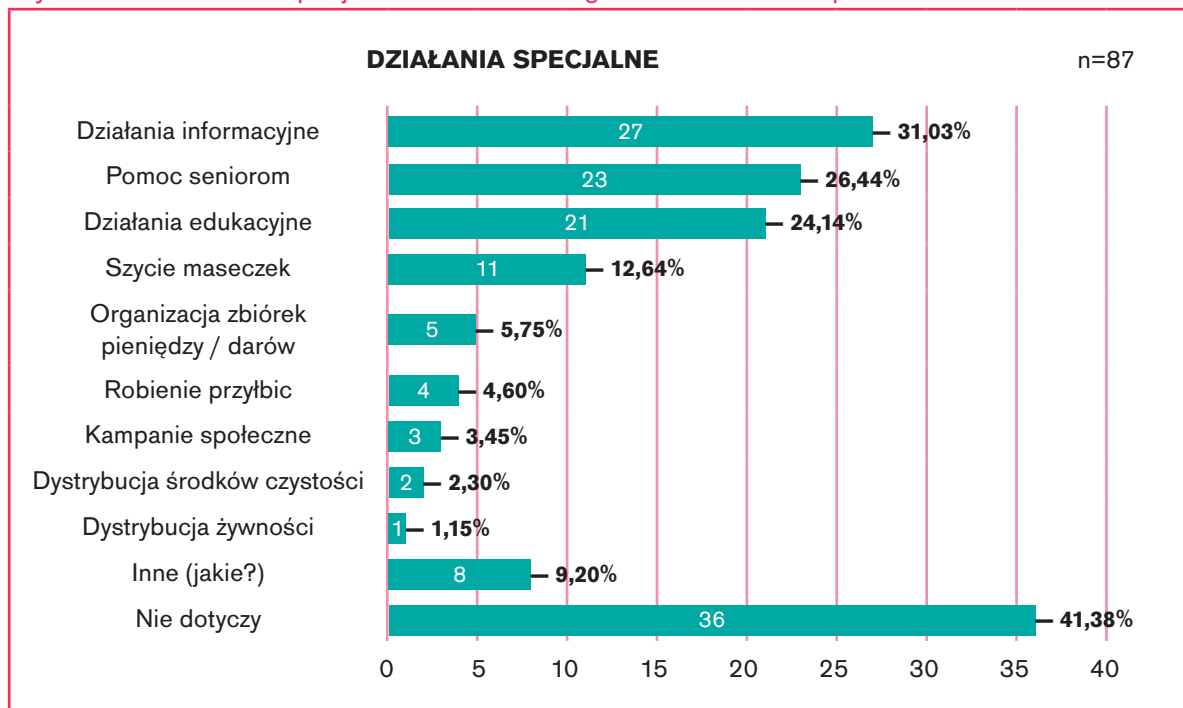
- **Brak możliwości technicznych;**
- Pracuję z młodzieżą z obszarów miejsko-wiejskich, **nie każdy był przygotowany technicznie** (zasięg Internetu) do takiej pracy, cenię sobie bezpośredni kontakt. Czekam na wsparcie grantowe na tego rodzaju działania;
- **Brak sprzętu, programów** itp.;
- Konieczność zapewnienia opieki własnym dzieciom, **braki sprzętowe;**
- Grupy, z którymi pracuję, mają zasadniczo utrudniony dostęp do **narzędzi cyfrowych;**
- Większość działań, za które odpowiadam, przełożyłam na jesień lub przyszły rok. Wspólnie z partnerskimi organizacjami stwierdziliśmy, że przy realizacji tych działań online nie jesteśmy w stanie realizować w pełni zakładanych celów edukacyjnych. W niektórych przypadkach grupa docelowa to **grupa, dla której wydarzenia online nie są dostępne**. Zaplanowane działania przełożyłam na później i skupiłam się na przygotowaniach do nich – ze względu na charakter tych działań i grupę docelową. Inne osoby w mojej instytucji zajmowały się nowymi działaniami online dla innych grup i nie widziałam potrzeby tworzenia czegoś dodatkowego.

- Nie było to możliwe ze względu na **charakter inicjatyw**. Było to **trudne ze względów technicznych**;
- Były to głównie **działania ze szkołami, które przeszły na zdalne nauczanie i nie miały przestrzeni na wprowadzanie dodatkowych warsztatów online**. Być może coś zacznę od września, póki co, uczę się nowej sytuacji i zastanawiam się, co będzie jesienią.
- Duża **konkurencja i niska opłacalność**. Czas wykorzystany na rozbudowanie oferty na czas po tym szaleństwie;
- **Teatr**, w którym pracuję, **nie miał możliwości budżetowania** dodatkowych działań.

Działania specjalne

Prawie 59% animatorów (51 osób), którzy wzięli udział w badaniu, podjęło takie czy inne działania specjalne w kontekście ograniczania skutków pandemii. Najwięcej, bo prawie jedna trzecia respondentów, zaangażowało się w działania informacyjne. Nieco ponad jedna czwarta pomagała seniorom, podobna liczba osób prowadziła działania edukacyjne. Mniej popularne było szycie maseczek (11 osób), a także pozostałe aktywności, spośród których można było wybierać.

Wykres nr 6. Działania specjalne w kontekście ograniczania skutków pandemii

Ośmioro badanych wymieniło działania inne niż te sugerowane. Głównie było to wsparcie **o charakterze duchowym/psychologicznym** („podtrzymywanie na duchu, kontakty telefoniczne z uczestnikami, mieszkańcami, artystami”; „utrzymywałem kontakt z grupami, dużo rozmawialiśmy z młodymi o sytuacji”; „telefon zaufania”; „zorganizowałam 3 grupy wsparcia prowadzone przeze mnie i przez zewnętrzną terapeutkę dla osób z mojej instytucji, jak również kilka psychoedukacyjnych warsztatów i możliwość bezpłatnego indywidualnego wsparcia psychologicznego dla osób z mojej instytucji”), ale także wsparcie **finansowe i rzeczowe**, bezpłatne tworzenie **infografik** dotyczących zasad bezpieczeństwa dla instytucji, które powoli się otwierały w maju, jak również **indywidualna pomoc potrzebującym** – na **różnych płaszczyznach**.

Trudności

Respondenci mogli ocenić, w skali od 1 do 5, czy w związku z pandemią doznali określonych trudności (1 oznaczało tu „zdecydowanie nie”, 5 – „zdecydowanie tak”). Najtrudniejsza dla animatorów i edukatorów okazała się konieczność pracy zdalnej z domu. Dla trzech czwartych respondentów (65 osób) była ona raczej lub zdecydowanie trudna (średnia pozycja suwaka przy tym pytaniu to 4,03). Na drugim miejscu uplasowała się nauka nowych narzędzi niezbędnych do pracy online – raczej lub bardzo trudna dla prawie 70% (60) osób (średnia = 3,77). Również dla ponad połowy osób (51, prawie 59%) dotkliwe lub bardzo dotkliwe okazały się trudności z dotarciem do odbiorców (średnia = 3,56).

Tabela nr 6. Trudności w trakcie trwania pandemii – ranking

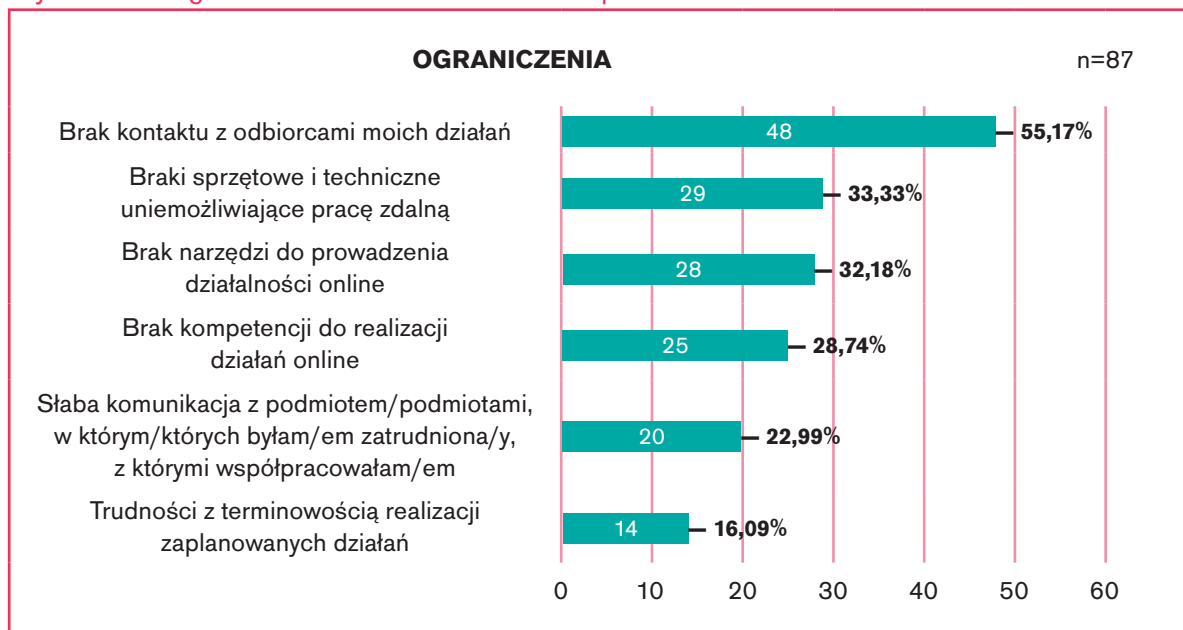
	średnia
Praca zdalna z domu	4,03
Nauka nowych narzędzi niezbędnych do pracy online	3,77
Trudności z dotarciem do odbiorców	3,56
Przemęczenie	3,29
Zmniejszenie przychodów	3,01
Wydłużony czas pracy	2,94
Brak wsparcia pracodawcy/podmiotów, z którymi współpracowałam/em	2,54

Ograniczenia

Tym, co najbardziej ograniczało pracę animatorów i edukatorów w trakcie „zamrożenia”

instytucji kultury i działań w terenie, był zdecydowanie brak kontaktu z odbiorcami. Odpowiedź tę zaznaczyła ponad połowa respondentów (48 osób).

Wykres nr 7. Ograniczenia działalności w okresie pandemii

Kolejną grupę ograniczeń stanowiły kwestie związane z prowadzeniem działań online: braki sprzętowe i techniczne uniemożliwiające pracę zdalną (33%, 29 osób), brak narzędzi do prowadzenia działalności online (32%, 28 osób), brak kompetencji do realizacji działań online (prawie 29%, 28 osób).

Pozytywne skutki sytuacji

Prawie trzy czwarte ankietowanych (63 osoby) widzi pozytywne skutki zaistniałej sytuacji. Na pytanie o konkretne (pozytywne) skutki odpo-

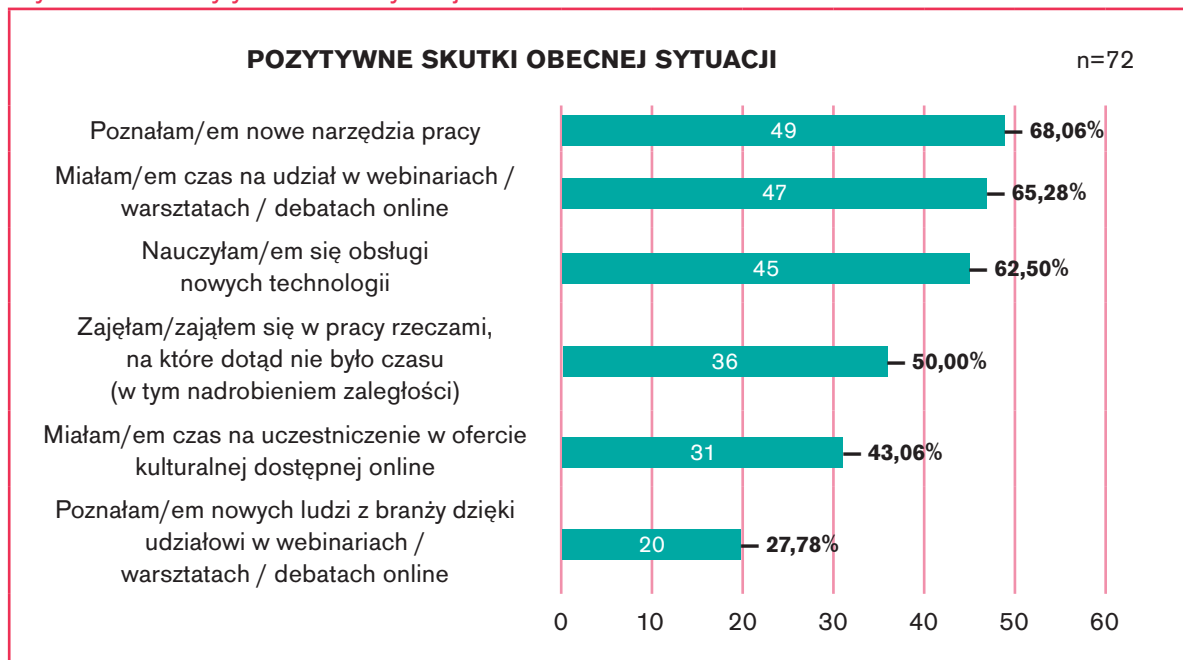
wiedzieli 72 osoby – 63 wyżej wymienione oraz dziewięć, które przy wcześniejszym pytaniu zadeklarowały, że takich skutków nie widzą. W odpowiedzi na omawiane pytanie można było zaznaczyć więcej niż jedną opcję – ankietowani wybierali średnio około trzech (średnia = 3,16) z sześciu zaproponowanych (nikt nie wpisał własnej propozycji).

Poznanie nowych narzędzi pracy (68%, 49 osób), czas na udział w webinarach, warsztatach etc. (ponad 65%, 47 osób), nauka nowych technologii (62,5%, 45 osób) to, zdaniem

ankietowanych, trzy najważniejsze korzyści, jakie przyniosło im „zamrożenie” kultury. Połowa osób, które odpowiedziały na to pytanie, zajęła się w pracy rzeczami, na które dotąd nie było czasu (w tym nadrobieniem zaległości). Ważne

było także uczestniczenie w ofercie kulturalnej online (43%, 31 osób), nieco mniej, ale jednak, poznanie nowych ludzi z branży dzięki udziałowi w działaniach online (prawie 28%, 20 osób).

Wykres nr 8. Pozytywne skutki sytuacji

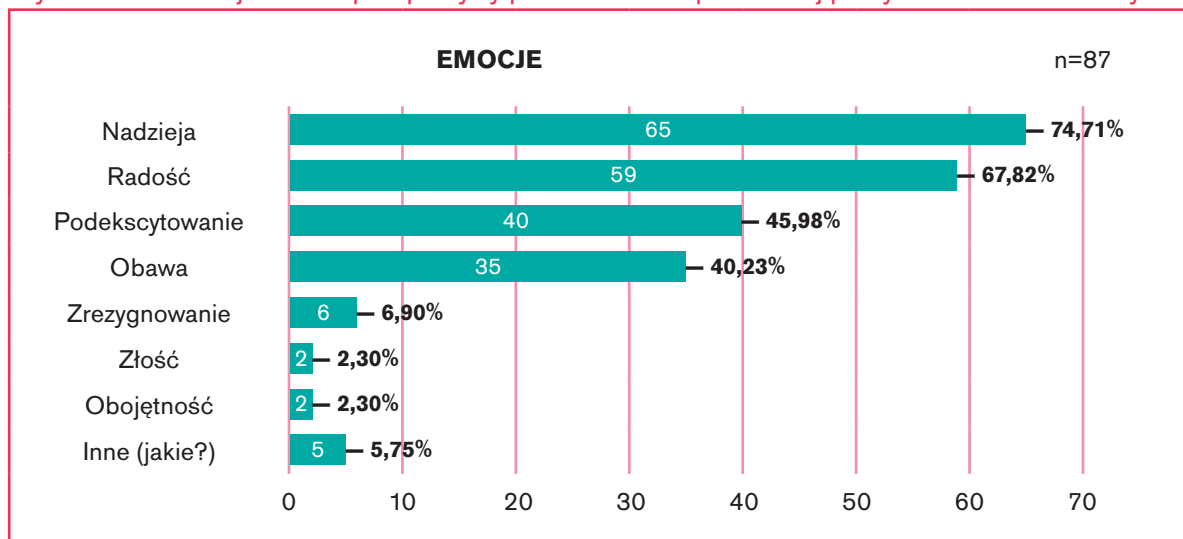
PRZYSZŁOŚĆ – EMOCJE, OBAWY, WYZWANIA, POTRZEBY

Emocje

Pomysł powrotu do bezpośredniej pracy z odbiorcami kultury jest przez animatorów i edukatorów witany z **nadzieją** i **radością**. Te dwie opcje zaznaczali oni najczęściej w odpowiedzi na pytanie o emocje, jakie towarzyszą im w związku z taką możliwością. Nadzieja jest

udziałem trzech czwartych respondentów (65 osób), radość – nieco mniejszego odsetka (prawie 68% – 59 osób). Około 46% (40) odczuwa ekscytację, ale 40% (35) także obawę. Do takich emocji, jak zrezygnowanie, złość i obojętność przyznawały się pojedyncze osoby. Kilku respondentów wpisało swoje propozycje: niepewność (2 osoby), przyptyw energii, poczucie świeżości, ciekawość.

Wykres nr 9. Emocje wobec perspektywy powrotu do bezpośredniej pracy z odbiorcami kultury

Obawy

Respondenci mogli ocenić, w skali od 1 do 10, czego obawiają się w najbliższej przyszłości – w odniesieniu do przedstawionej listy zagrożeń (1 oznaczało tu „w ogóle się nie obawiam”, 10 – „obawiam się bardzo mocno”). Animatorzy i edukatorzy, którzy wzięli udział w badaniu, najbardziej obawiają się zmniejszenia środków publicznych na kulturę. Zdecydowana większość, bo 85% respondentów (74 osoby) zaznaczyła tu wartość „7” lub więcej (średnia pozycja suwaka 8,29). Analogicznie, w pytaniu o zmniejszenie środków prywatnych na kulturę, takich osób było 67% (58; średnia = 7,45). Znaczące obawy związane z przesyceniem działań kulturalnych dostępnych online ma 69% badanych (60 osób) – tyle zaznaczyło „7” lub więcej (średnia = 7,37). Dość wysoko na liście są też lęk odbiorców przed uczestniczeniem w działaniach

grupowych (średnia = 7,06), jak również kwestie utrzymania poziomu dochodów (średnia = 6,92) i ciągłości działań (średnia = 6,71).

Tabela nr 7. Czego obawia się Pani/Pan w najbliższej przyszłości?

	<i>średnia</i>
Zmniejszenia środków publicznych na kulturę	8,29
Zmniejszenia środków prywatnych na kulturę	7,45
Przesytu działań kulturalnych dostępnych online	7,37
Lęku odbiorców przed uczestnictwem w działaniach grupowych	7,06
O utrzymanie poziomu dochodów na wystarczającym poziomie	6,92
O utrzymanie ciągłości działań	6,71
Zmniejszenia się liczby odbiorców moich działań	6,15
Utraty pracy/zleceń	5,87
Zmiany modelu działania sektora kultury	5,85
O utrzymanie odpowiednich zasad bezpieczeństwa podczas moich działań	5,41
Niedostosowania swoich metod pracy do nowej rzeczywistości	4,52

Wyzwania

Animatorzy zostali zapytani o to, jakie wyzwania uznają oni za najistotniejsze w najbliższej przyszłości z perspektywy własnej pracy animacyjnej i edukacyjnej. Pozyskany w ten sposób, bogaty materiał można podzielić na kilka szczególnie istotnych obszarów, a są nimi: nowe formy, narzędzia i tryb pracy; utrzymanie dotychczasowych działań; dotychczasowi i nowi odbiorcy; bezpieczeństwo sanitarne; powrót do „normalności” (kontekst emocjonalny). Warto zauważyć, że kwestie stricte finansowe zostały podjęte wprost tylko przez jedną osobę badaną („brak płynności finansowej w instytucjach, brak zysków z biletów”).

Nowe formy, narzędzia i tryb pracy to z punktu widzenia respondentów wyjątkowo wymagający obszar. Oczywiście, głównym

wątkiem była tu kwestia prowadzenia działań online. Animatorzy zwracali uwagę z jednej strony na bariery psychologiczne, które mogą pojawiać się wobec konieczności pracy zdalnej, z drugiej – na zmęczenie tą formą działania i swoisty przesyt aktywnością online. Podniesiona została również kwestia nowych narzędzi pracy i konieczności opanowania ich obsługi. Istotnym wyzwaniem ma być też równoległe prowadzenie działań stacjonarnych i online.

Respondenci są świadomi konieczności poszukiwania nowych metod pracy online – zdają sobie sprawę, że „przetłumaczenie” dotychczasowej działalności na język sieci będzie wymagało wysiłku i kreatywności. Troszczyć się również o jakość działań, podkreślając, że należy postawić na jakość, nie ilość (w kontekście nasycenia sieci różnego rodzaju działaniami). Niektórzy respondenci zwracali uwagę na

konieczność głębszej refleksji dotyczącej podejścia do aktywności kulturalnej – weryfikacji, jakie działania są rzeczywiście warte realizacji. Oto cytaty:

- Konieczność prowadzenia **działań on-line;**
- **Otwarcie się na działania online;**
- Konieczność **przełamania niechęci, obaw związanych z prowadzeniem zajęć online,** konieczność nieustannego raportowania własnych działań pracodawcy (w związku z tym, że pracujemy głównie zdalnie) i brak czasu na właściwe przygotowanie merytoryczne i techniczne do wprowadzania zmian;
- Praca zdalna i online, mimo **przemęczenia** tą formą;
- **Przesyt** online i pracą zdalną;

- Praca w programie **Zoom** i **nowoczesnych środkach przekazu;**
- Nowe formy pracy **do nauczania się** (zarówno pracownicy, jak i pracodawcy) – praca zdalna;
- **Nauka nowych narzędzi;**

- Mimo możliwości powrotu do działań bezpośrednich, **wdrożenie równoległe działań on-line;**
- Utrzymanie obecnej oferty i **poszerzenie o zajęcia online;**
- **Prowadzenie równocześnie działań w sieci oraz stacjonarnie** w dwóch różnych wersjach i różnych działaniach, a tym samym różnych tematach;
- **Połączenie pracy zdalnej z pracą na miejscu;**

- **Równoległe działania online i in situ;**
- Utrzymanie działań online przy **równoległym** prowadzeniu działań stacjonarnych;
- Umiejętne **łączenie działań online i w rzeczywistości;**

- Poszukiwanie **nowych metod pracy w trybach online,** w działaniach animacyjno-edukacyjnych;
- Praca w zakresie **edukacji online;**
- **Rzeczywiście nowatorskie i twórcze** zasady prowadzenia zajęć edukacyjnych **online**
- Przełożenie warsztatów na **warsztaty online;**
- Elastyczność oraz **usprawnienie e-komunikacji** między instytucją, rodzicami a instruktorem;
- Wdrożenie **nowych metod działania;**
- Dostrzeżenie **nowych możliwości, rozwój, nowe działania** i sens;
- Wprowadzenie różnych zajęć do oferty;
- Większe wykorzystywanie technik typu „**teatr forum**”, pozwalających na interaktywne poszerzanie świadomości i integracji społecznej, zwłaszcza w sytuacjach **ekstremalnie opresyjnych;**
- Tworzenie nowych pomysłów, nakręcanie krótkich filmików na potrzeby animacyjne;

- **Nowe formy uczestnictwa w kulturze – przez sieć. Jak zachować wysoką jakość działań w online?;**
- Stworzenie **wartościowych materiałów** edukacyjnych. W Internecie jest sporo treści, niestety nie zawsze dobrej

jakości i o wysokich walorach edukacyjnych;

- **Wybierać precyzyjniej** rzeczy do realizacji. **Przemyśleć** je jeszcze głębiej... **Nie ilość, a bardziej jakość...;**
- Czas **na dopracowanie projektów**, na kontakt bliższy z odbiorcami, na rzetelne przygotowanie działalności, na słuchanie, na **wspólną pracę**, na odbiór sztuki, na **jakość, a nie ilość;**
- Z perspektywy mojej pracy obawiam się **braku pomysłów** z mojej strony do realizacji zadań oraz najważniejsze jest **otwarcie się ludzi** (chętnych osób) na moje działania.

Respondenci zdają sobie sprawę, że **utrzymanie dotychczasowych działań** będzie wymagało szczególnego zaangażowania. Możliwość kontynuowania zajęć w takiej formie, jak przed pandemią, jak również sama regularność działań i zapewnienie odbiorcom dostępu do oferty, będą zależały od czynników, na jakie animatorzy i edukatorzy nie mają wpływu. Chodzi tu nie tylko o konieczność dostosowania się do przepisów sanitarnych, ale i specyficzną sytuację niektórych grup odbiorców, zwłaszcza dzieci i młodzieży (nauka zdalna), jak i seniorów (grupa ryzyka). Oto, na co badani głównie zwracają uwagę:

- **Utrzymanie obecnej oferty** i poszerzenie o zajęcia online;
- **Utrzymanie płynnego i stałego dostępu do oferty** kulturalnej Muzeum;
- **Powrót do poprzednich działań;**
- Powrót do **regularnej pracy** w animacji;

- Powrócenie do „normalnej” **działalności;**
- Więcej działań face to face – **na żywo;**
- Najtrudniej będzie **przywrócić bezpośrednio uczestnictwo w kulturze;**
- Istotnym problemem będzie praca merytoryczna wobec **utrudnionego dostępu do bibliotek.** Trudna będzie też **organizacja działań stacjonarnych w nowym reżimie sanitarnym,** który bardzo ogranicza możliwości;
- Trudności w realizacji **działań międzynarodowych;**

-
- **Kontynuacja zajęć** muzyczno-edukacyjnych **dla dzieci do lat 3;**
  - Realizacja projektu **zajęć** teatralno-muzycznych **dla dzieci i młodzieży;**
  - Zajęcia *Rytmoludki dla dzieci starszych;*
  - Przygotowywanie spektakli teatralnych /szukanie scenariuszy, muzyki, odpowiednie ustawienie świateł oraz najważniejsze, czyli praca z **dziećmi** nad dykcją, gestem;
  - Praca z grupami zorganizowanymi (**szkołami**), które stanowiły główną grupę odbiorców moich działań;
  - **Współpraca ze szkołami** i nauczycielami w niepewnych czasach – trudno przewidzieć, jakie zasady będą obowiązywały w szkołach w nowym roku;
  - Przede wszystkim obawiam się (...) tego, że **szkoły nadal będą zamknięte,** że nie będzie warsztatów z grupami;
  - Wyzwaniem jest **oferta kulturalna dla seniorów.**

Ankietowanym leży na sercu **utrzymanie dotychczasowych odbiorców**. Nastroje są tu jednak zróżnicowane – jedni piszą o „powrocie”, inni zaś o „odbudowie” widowni (co sugeruje, że uległa ona jakiemuś rodzajowi destrukcji). Wyzwaniem ma być także **dotarcie do odbiorców, pozyskanie/znalezienie nowych**, budowanie relacji, integracja uczestników, włączanie mieszkańców w działania. Niektórzy badani wskazywali, jakie mogą być przyczyny wspomnianego rozpadu widowni – mają to być lęk odbiorców przed udziałem w wydarzeniach stacjonarnych, konieczność przestrzegania reżimu sanitarnego, ale także „rozleniwienie” odbiorców, a w przypadku młodzieży brak zainteresowania spowodowany przyzwyczajeniem się do nauczania zdalnego i życia w izolacji. Jedna osoba zwróciła natomiast uwagę na konieczność dotarcia do odbiorców „nowo wykluczonych w związku z pandemią, określenie i odkrycie tych grup”. Oto, jak badani formułują podstawowe dla nich zagadnienia i problemy dotyczące widowni:

- **Utrzymanie** odpowiedniej ilości widowni z zachowaniem bezpieczeństwa;
- **Odbudowa widowni;**
- **Odbudować publiczność** Muzeum;
- **Zachęcenie odbiorcy** do korzystania z proponowanych działań;
- **Powrót odbiorców, pozyskanie nowych;**
- **Pozyskanie odbiorców;**
- **Dotarcie do odbiorców;**
- **Dotarcie do odbiorców** działań;
- **Dotarcie do** jak największej liczby odbiorców zainteresowanych ofertą;

- Budowanie **relacji z nowymi uczestnikami;**
  - **Znalezienie** odbiorców;
  - Powrót do normalnego, regularnego trybu zajęć będzie wymagał **zbudowania na nowo grupy;**
  - **Integracja uczestników** zajęć i poświęcenie im maksymalnej ilości uwagi;
  - **Włączanie mieszkańców** do tworzenia działań (kultura nadal potrzebna);
-
- „Walka” z **lękiem** uczestników/rodziców o bezpieczeństwo. Ponowne zgromadzenie chętnych, budowanie w nich konsekwencji – regularna obecność;
  - **Lęk odbiorców** przed uczestniczeniem w zajęciach stacjonarnych;
  - **Zachęcenie** uczestników życia kulturalnego do brania udziału w działaniach prowadzonych w „**realu**”;
  - **„Obudzić” ludzi** do działania, uczestniczenia w wydarzeniach kulturowych. Przez społeczną kwarantannę **społeczeństwo rozleniwilo się**, trzeba to zmienić;
  - **Brak zainteresowania młodzieży** zajęciami z uwagi na **promocję pracy zdalnej i izolowania się;**
-
- **Dotarcie do odbiorców wykluczonych – nowo wykluczonych w związku z pandemią, określenie i odkrycie tych grup.**

Bezpieczeństwo sanitarne jest oczywiście istotną kwestią – pogodzenie zapotrzebowania na działania w większej skali z nakazami i zaleceniami, a także wymogiem „dystansu

społecznego”, dotyczy bieżącej działalności. Dodatkowo, niektórzy badani wyrażają obawę przed kolejną falą pandemii. Oto grupa wypowiedzi odnoszących się do tego rodzaju wyzwań:

- Zachowanie **bezpieczeństwa**;
- Zapewnienie **bezpiecznych form działań**, przestrzeń dla większych grup;
- Zachowanie **bezpieczeństwa**;
- Utrzymanie odpowiedniej ilości widowni **z zachowaniem bezpieczeństwa**;
- Zapewnienie odbiorcom **bezpieczeństwa**;
- Zapewnienie **bezpieczeństwa** uczestnikom warsztatów;
- **Bezpieczeństwo**, gdy wrócimy do działań na żywo;
- Opracowanie działań możliwych do realizacji w **uzgodnieniu z sanepidem**;
- (...) szczególnie **utrzymywanie procedur**, zachowania zasad bezpieczeństwa;
- Organizacja działań **w zgodzie z nakazami i zaleceniami** związanymi z epidemią;
- Ograniczenia przestrzenne, zachowanie **higieny pracy**;
- Największym wyzwaniem jest powrót do normalności przy zachowaniu zasad **bezpieczeństwa**;
- Zachowanie **dystansu społecznego**;
- Największym wyzwaniem będzie **pokonanie wszystkich obostrzeń proceduralnych** i powrót do w miarę normalnych działań. Nie martwię się o uczestników lub ich chęć do współpracy, bo wiem, że będzie dobrze. Martwi mnie bezduszna i bezmyślna machina procedur i zaleceń zupełnie nie przystosowana

do poszczególnych podmiotów kultury i poszczególnych działań

- Opanować **kolejną falę epidemii**;
- W mojej opinii, jeśli kwestia wirusa jest prawdą, to będziemy mierzyć się z **kolejną falą zachorowań**. Zbyt wiele osób lekceważy obecnie tę kwestię, nie nosi się maseczek, nie zachowuje się odstępów między ludźmi;
- Przede wszystkim obawiam się **drugiej fali pandemii** i tego, że szkoły nadal będą zamknięte, że nie będzie warsztatów z grupami.

Powrót do „normalności” to kontekst, w którym należy rozpatrywać wszelkie zgłaszane wyzwania. Ma on wiele wspólnego z psychiczną dyspozycją ankietowanych – z jednej strony z ich zdolnością do adaptacji, z drugiej – z całym wachlarzem negatywnych emocji, które im (oraz odbiorcom) towarzyszyły/towarzyszą w dobie „zamrożenia” kultury. Obawy, stres, poczucie izolacji, zmęczenie, niepewność przyszłości i związana z nią niemożność długofalowego planowania to odczucia, których nie należy lekceważyć. Uporanie się z nimi stanowi równie istotne wyzwanie, co kwestie przeniesienia działalności online czy bezpieczeństwa sanitarnego. Oto zagadnienia wymienione w tym kontekście przez badanych jako zasadnicze:

- **Elastyczność i umiejętność przystosowania się** do zmieniających się warunków;
- **Dostosowanie się** do nowej rzeczywistości;
- Wyzwaniem będzie przygotowanie się do pracy w sytuacji przedłużającej się

kwarantanny – stworzyć **warunki psychologicznego wsparcia** dla naszych uczestników i swojego otoczenia w zmieniającej się, niezbyt łatwej sytuacji;

- Chciałabym zapewnić odbiorcom stabilizację zajęć (**powrót do normalności**). Uczestnikami moich zajęć są dzieci i młodzież, której w okresie pandemii poświęciłam bardzo dużo pracy psychologicznej. **Wszyscy bez wyjątku bardzo źle znieśli zamknięcie w domach** i nadmiar zajęć szkolnych. Część z moich podopiecznych nie mogła, choć chciała, uczestniczyć w zajęciach ze względu na ograniczeń sprzętowych czy po prostu organizacji zajęć w domu. Dlatego też moim priorytetem będzie **ustabilizowanie procesu nauczania**;
- **Odzyskanie** pełnej radości z **pracy**;
- **Izolacja** od zespołu. **Napięcia** w zespole związane z obniżkami i możliwymi zwolnieniami. Możliwy brak pracy dla osób zatrudnionych w zespole na zlecenie;
- **Powrót w rzeczywistość pełną obaw** jest tym, co mnie przejmuje, szczególnie utrzymywanie procedur, zachowania zasad bezpieczeństwa. Przyzwyczyłam się do pracy z domu, **ciężko mi będzie wracać do biura**, gdy już wiem, że równie efektywnie mogę pracować z domu;
- Chciałabym móc mieć **spokojne warunki pracy i nie bać się o przyszłość** oraz nie zabiegać o wszystko. Bardzo chciałabym **odpocząć** i mieć na to fundusze...;
- Największym wyzwaniem jest **powrót do rzeczywistości bez obaw** o własne zdrowie;

- Pracę warsztatową w wakacje pogodzić z **solidnym odpoczynkiem** po izolacji domowej
- Niepewność przeszłości;
- **Niemożność długofalowego planowania** działalności;
- Planowanie kilku scenariuszy działań jednocześnie (także do odwołania/zmiany na online w ostatniej chwili), **przedłużające się poczucie niepewności i stres**;
- Nie wiem, czy najbliższą przyszłość należy tu potraktować jako jeszcze czas epidemii, czy już po.

Potrzeby

W rankingu potrzeb animatorów i edukatorów, którzy wzięli udział w badaniu, najwyżej plasują się szkolenia z zakresu realizacji działań online – byłaby nimi zainteresowana prawie połowa ankietowanych (47%, 41 osób). Przydatne byłoby też wsparcie sprzętowe (prawie 46%, 40 osób), szkolenia z zakresu obsługi narzędzi online (ponad 41%, 36 osób), wsparcie finansowe (nieco ponad 40%, 35 osób), a także znajomość dobrych praktyk w kontekście przystosowania metod pracy do wymogów bezpieczeństwa (39%, 34 osoby). Tylko siedem osób stwierdziło, że nie będzie potrzebować żadnego wsparcia.

W odpowiedzi na to pytanie respondenci mogli wybrać dowolną liczbę opcji. Średnia to 3,47 (średnio w tyłu obszarach należałoby wesprzeć jedną osobę).

Tabela nr 8. Potrzeby w zaistniałej sytuacji

Jakiego wsparcia będzie Pani/Pan potrzebować w zaistniałej sytuacji?		
Odpowiedź	Liczba odp.	%
Szkolenia – Realizacja działań online	41	47,13%
Wsparcie sprzętowe (w tym dostęp do platform internetowych)	40	45,98%
Szkolenia – Obsługa narzędzi online do warsztatów/webinariów etc.	36	41,38%
Wsparcie finansowe	35	40,23%
Dobre praktyki w kontekście przystosowania metod pracy do wymogów bezpieczeństwa	34	39,08%
Szkolenia – Prawo autorskie a działalność online	25	28,74%
Szkolenia – Relaks i redukcja stresu	21	24,14%
Wsparcie merytoryczne/ekspertkie – indywidualne porady	19	21,84%
Szkolenia – BHP w kontekście „odmrażania” działalności kulturalnej	14	16,09%
Wsparcie psychologiczne	13	14,94%
Pośrednictwo w rozmowach z Sanepidem	7	8,05%
Pomoc prawna	6	6,90%
Inne (jakie?)	2	2,30%
Odblokowanie możliwości wykonywania dotychczasowej pracy		
Wsparcie finansowe zawsze mile widziane		
Nie będę potrzebować żadnego wsparcia	7	8,05%

Respondenci mieli też możliwość swobodnej wypowiedzi na temat potrzebnego im wsparcia. Uzyskane odpowiedzi dotyczą tu kilku obszarów: szkolenia/*know how*; promocja; kwestie finansowo-rzeczowe i inne, specyficzne:

Szkolenia/*know how*

- Wsparcie szkoleniowe - szeroko pojęte - od psychologicznego poprzez działania online po BHP;
- To właściwie komentarz – nie zaznaczyłam szkoleń z narzędzi i metod, bo chociaż przydałyby mi się one zapewne,

jestem bardzo zmęczona byciem online i w obecnej sytuacji nie wyobrażam sobie uczestniczenia w kolejnych szkoleniach i wygospodarowania na nie czasu;

- Pomocy w zakresie tworzenia portalu internetowego;
- Pomoc w organizowaniu prób chóru zdalnie. Pomoc w szkoleniu, zwłaszcza starszych chórzystów.

Promocja

- Pomoc w promocji działań artystycznych, w tym również edukacyjnych po odblokowaniu sektora kultury;
- Wsparcie promocyjne moich projektów edukacyjnych.

Wsparcie finansowo-rzeczowe

- Dodatkowego dofinansowania działań online instytucji;
- Jako prowadząca działalność gospodarczą w sektorze turystyki potrzebowałabym większego wsparcia niż zwolnienie z ZUS na trzy miesiące. Nadal nie mogę pracować. Do świata online nie można przenieść wszystkiego;
- Wsparcie sprzętowe chórzystów.

Inne

- Przekonać rodziców młodych uczestników, że mimo napiętego programu szkolnego warto wysłać dziecko na warsztaty, które przynoszą relaks i uczą nowych umiejętności;
- Zaufanie instytucji i brak ciśnienia na

działania fizyczne od razu w dużej skali;

- Szerszej bazy kontaktów i jasnych wytycznych/oczekiwań;
- Kwestie prawne są kluczowe. W programie Ministra dot. działalności online wynikające z niej „dzieło” przechodziło do domeny publicznej. To absurd. Czyli artysta dostał 500 zł za rolę w spektaklu, a teraz każdy może dowolnie wykorzystać scenariusz i zastosować rozwiązania scenograficzne, pomysły na kostiumy itp.

Zmiana zawodu

Większość ankietowanych nie zastanawia się nad zaprzestaniem działalności w obszarze edukacji i animacji kultury (w tym nad zmianą zawodu, przebranżowieniem się itd.). 60 osób (70%) udzieliło tu jednoznacznej odpowiedzi: „nie; nie zastanawiałem się; absolutnie nie; Za Chiny Ludowe, nie; na stan obecny nie ma takiej potrzeby; Nie. Lubię to co robię. Wyzwania mnie motywują; Zupełnie nie, uważam, że to ważna rola, nawet może ważniejsza teraz niż wcześniej – nie tylko kulturotwórcza, co wsparciowa dla odbiorców. Nasza działalność była zawsze bliska psychologii, teraz jest jeszcze bliższa; Na razie nie! Może okaże się, że ta dziwna sytuacja będzie możliwością do rozwinięcia skrzydeł na większą skalę. My animatorzy będziemy bardzo potrzebni, aby na nowo/ponownie zaszczepiać w ludziach kulturę, aby wzbogacać ich duchowo; jeszcze nie.” Trzy osoby co prawda nie rozważają takiej możliwości, ale z pewnymi zastrzeżeniami: „Nie, ale chciałabym zmienić procentowo czas: więcej

poświęcić dla indywidualnej pracy; nie, ale nad zmianą priorytetów w ramach tej działalności; Jeszcze nie.”

Z kolei 18 osób odpowiedziało jednoznacznie: „tak; rozważam to; biorę to pod uwagę; tak, jest to nieszanowany zawód, zawsze w «ogonie», nie jest uznawany za część sztuki/kultury, tylko za coś niepotrzebnego, wypaliłam się; Tak, ludzie kultury są na końcu łańcucha pokarmowego gospodarki, warto mieć jakiś fach w zanadru; Myślę, ale nie przez pandemię, ale ograniczoną ilość ścieżek rozwoju; Rozważam. Jeśli sytuacja miałaby ponownie się powtórzyć bardzo trudno byłoby mi się utrzymać.” Trzy osoby nie są pewne: „czasami zastanawiam się nad tym, gdzie i co mogłabym robić, aby wykorzystać swoje kompetencje i doświadczenie; nie wiem... być może :(; Czasami tak. Nie mam pewności, czy moja obecna umowa o pracę zostanie przedłużona, rozpatruję więc różne scenariusze.” Jedna osoba zamierza zmienić profesję „z edukatora artystycznego na artystę.”

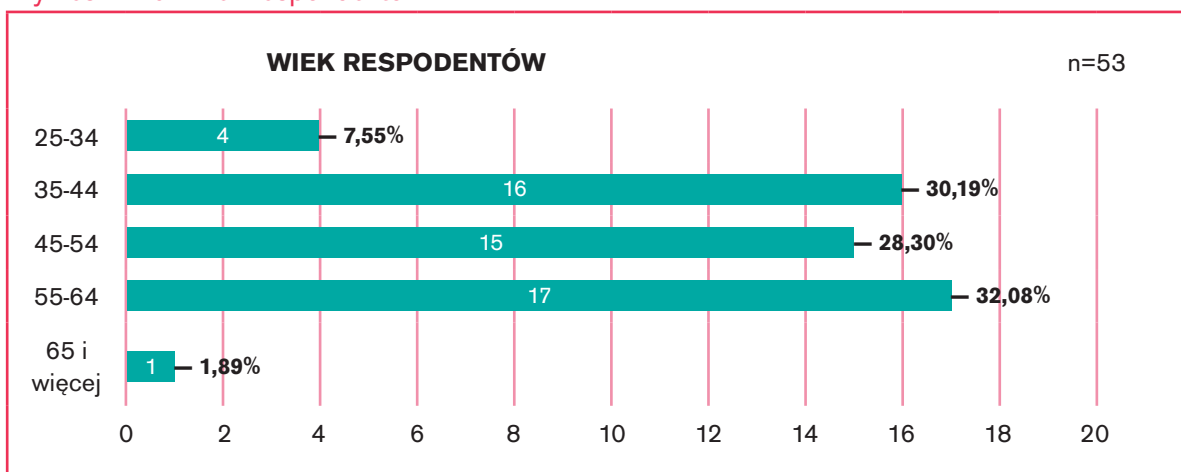
IV. 2. WYNIKI ANKIETY – DYREKTORZY INSTYTUCJI KULTURY

CHARAKTERYSTYKA RESPONDENTÓW

W ankiecie udział wzięło **59 dyrektorek i dyrektorów reprezentujących instytucje kultury** z województwa mazowieckiego: 57 osób zarządzających samorządowymi instytucjami kultury, jedna osoba zarządzająca państwową instytucją kultury oraz jedna osoba zarządzająca innym rodzajem instytucji kultury.

Prawie 64% osób, które wypełniły ankietę i odpowiedziały na pytanie o płeć (55 osób), to kobiety (35 osób), nieco ponad 36% – mężczyźni (20 osób). Średnia wieku respondentów, którzy podali tę informację (53 osoby), wyniosła prawie 48,5 roku; dwie najmłodsze osoby miały po 31 lat, najstarsza – więcej niż 65 lat. Nieco ponad 58% (31) tych respondentów to osoby w przedziale wiekowym 35-54 lata, nieco ponad 32% (17) – osoby w przedziale 55-64 lata.

Wykres nr 10. Wiek respondentów

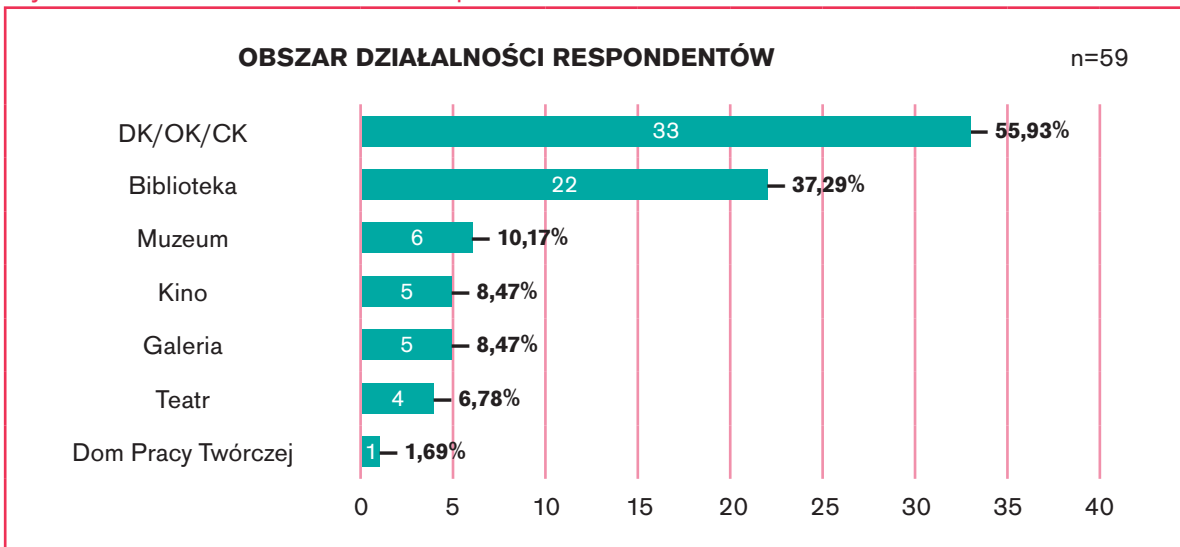
CHARAKTERYSTYKA INSTYTUCJI

Obszar działalności

Jeżeli chodzi o rodzaj działalności, to większość respondentów (prawie 56%, 33 osoby) zarządza domami, ośrodkami bądź centrami kultury; nieco ponad 37% wskazało tu bibliotekę (22 osoby). Pozostałe odpowiedzi to muzeum (6), galeria i kino (po 5 osób), teatr (4 osoby), Dom Pracy Twórczej (1). W odpowiedzi na

pytanie o obszar działalności można było wybrać więcej niż jedną opcję. Średnia liczba zaznaczonych przez respondentów odpowiedzi to 1,29.

Wykres nr 11. Obszar działalności respondentów

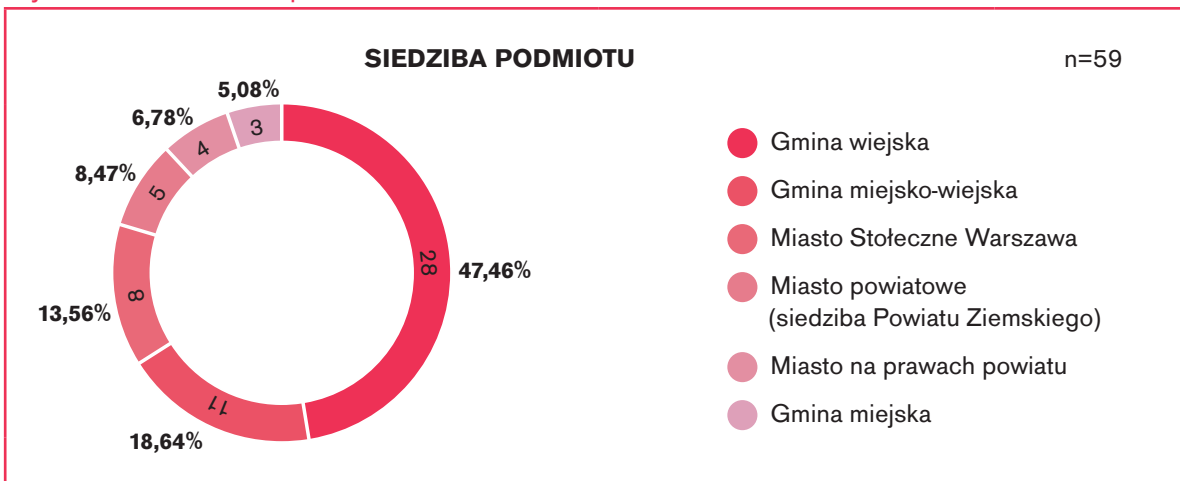

Siedziba

Najwięcej, bo nieco ponad 47% respondentów, pochodzi z gmin wiejskich (28 osób), w dalszej kolejności z gmin miejsko-wiejskich –

prawie 19% (11 osób), z miast powiatowych (siedziba powiatu ziemskiego) i na prawach powiatu (łącznie 9 osób, odpowiednio 5 i 4), z m.st. Warszawa (8 osób). W zdecydowanej mniejszości znalazły się gminy miejskie (2 os.).

Wykres nr 12. Siedziba podmiotu

Jeżeli chodzi o pytania o powiat, gminę i miejscowość, w których znajdują się miejsca pracy, to tu respondenci mogli wpisać własną odpowiedź. Po ich weryfikacji i ujednoczeniu można stwierdzić, że spośród osób, które podały nazwę powiatu (57), najczęściej jako siedzibę podmiotu wskazało Warszawę (8 odpowiedzi). Z powiatów łosickiego i warszawskiego zachodniego pochodziło po 4 respondentów; powiatów ciechanowskiego, garwolińskiego, siedleckiego – po 3 osoby; z powiatów legionowskiego, mławskiego, ostrołęckiego, pułtuskiego, węgrowskiego, wołomińskiego, zwoleńskiego – po 2 osoby. Zabrakło respondentów z 10 powiatów: grodzkiego, miń-

skiego, otwockiego, płockiego, przysuskiego, sochaczewskiego, sokołowskiego, szydłowieckiego, wyszkowskiego, żuromińskiego oraz z jednego miasta na prawach powiatu – Siedlec.

Nie licząc Warszawy, z której pochodzi 8 respondentów, osoby odpowiadające na pytanie o gminę, w której mieści się ich instytucja (łącznie 57), wymieniły 48 gmin województwa mazowieckiego. Tylko w trzech przypadkach miejscowość będąca siedzibą gminy nie została wskazana jako główna miejscowość, w której respondent wykonuje swoje obowiązki zawodowe (powiaty garwoliński, legionowski, przasnyski i warszawski zachodni).

Tabela nr 9. Siedziba instytucji – powiat, gmina i miejscowość

Powiat	Liczba wskazań	Gminy	Miejscowości
m. st. Warszawa	8	Warszawa (8)	Warszawa (8)
łosicki	4	Huszelw, Łosice, Platerów, Sarnaki	Stary Helenów, Wilga, Żelechów, Sarnaki
warszawski zachodni	4	Izabelin, Kampinos, Łomianki, Ożarów Mazowiecki	Izabelin, Granica, Łomianki, Ożarów Mazowiecki
ciechanowski	3	Ciechanów, Ojrzeń, Opinogóra Górna	Ciechanów, Ojrzeń, Opinogóra Górna
garwoliński	3	Łaskarzew, Wilga, Żelechów	Ciechanów, Ojrzeń, Opinogóra Górna
siedlecki	3	Mokobody, Mordy, Suchożebry	Mokobody, Mordy, Suchożebry
legionowski	2	Wieliszew (2)	Wieliszew, Łajski
mławski	2	Dzierzgowo, Lipowiec K.	Dzierzgowo, Lipowiec K.,
ostrołęcki	2	Myszyniec, Rzekuń	Myszyniec, Rzekuń
pułtuski	2	Obryte, Świercze	Obryte, Świercze
węgrowski	2	Korytnica, Łochów	Korytnica, Łochów
wołomiński	2	Radzymin, Tłuszcz	Radzymin, Tłuszcz

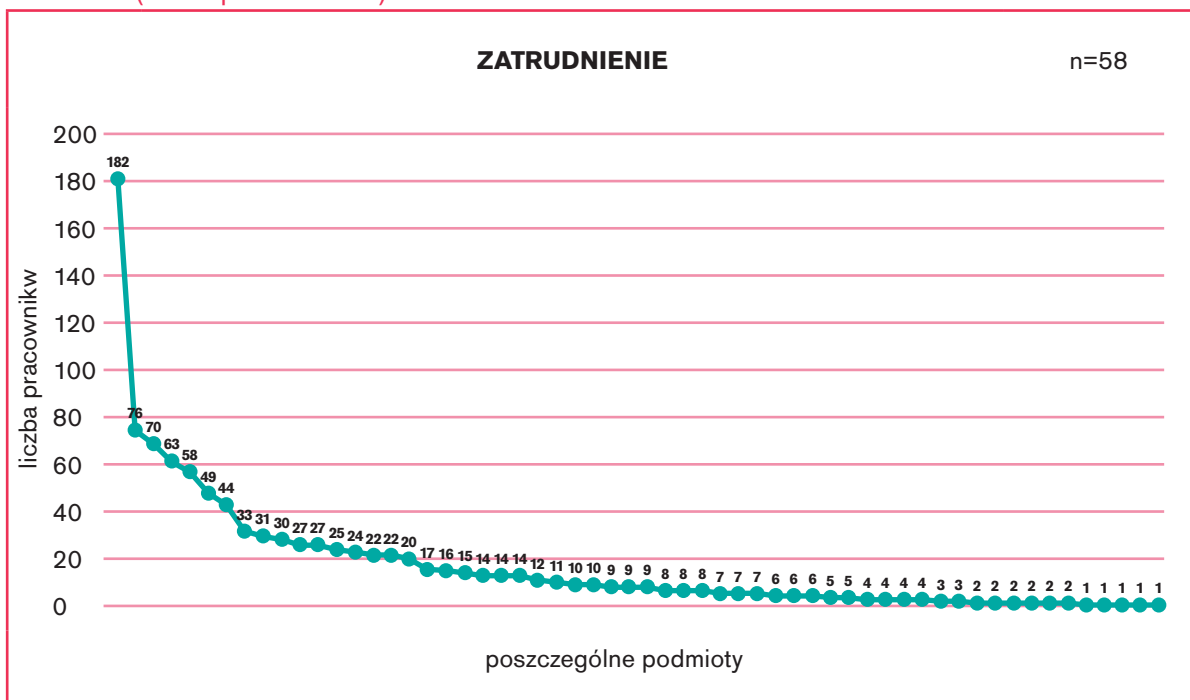
zwoleński	2	Kazanów, Przyłek	Kazanów, Przyłek
białobrzegi	1	Białobrzegi	Białobrzegi
gostyniński	1	Gostynin	Gostynin
grójecki	1	Nowe Miasto Nad Pilicą	Nowe Miasto Nad Pilicą
kozienicki	1	Garbatka-Letnisko	Garbatka-Letnisko
lipski	1	Rzecznów	Rzecznów + Pasztowa Wola
makowski	1	Maków Mazowiecki	Maków Mazowiecki
nowodworski	1	Pomiechówek	Pomiechówek
Ostrołęka	1	Ostrołęka	Ostrołęka
ostrowski	1	Małkinia Górna	Małkinia Górna
piaseczyński	1	Góra Kalwaria	Góra Kalwaria + Czersk
Płock	1	Płock	Płock
płoński	1	Płońsk	Płońsk
pruszkowski	1	Brwinów	Brwinów
przasnyski	1	Przasnysz	Bogate
Radom	1	Radom	Radom
radomski	1	Pionki	Jedlnia
sierpecki	1	Sierpc	Sierpc
żyrardowski	1	Puszcza Mariańska	Puszcza Mariańska
grodziski	0		
miński	0		
otwocki	0		
płocki	0		
przysuski	0		
Siedlce	0		
sochaczewski	0		
sokołowski	0		
szydłowiecki	0		
wyszkowski	0		
żuromiński	0		

Zatrudnienie

Na pytanie o liczbę zatrudnionych w instytucji osób odpowiedziało 58 respondentów. Prawie 78% procent (46) to osoby zarządzające podmiotami, które zatrudniają (na różne typy umów) 25 i mniej osób, w tym nieco ponad 52% (31)

– mniej niż 10 osób. Prawie wszyscy pozostali respondenci (19%, 11 osób) zadeklarowali, że ich instytucje zatrudniają od 30 do 76 osób, z wyjątkiem jednej osoby, której podmiot ma 182 pracowników. Łącznie 58 omawianych instytucji zatrudnia 1075 osób.

Wykres nr 13. Skala zatrudnienia w instytucjach, których dyrektorki i dyrektorzy wzięli udział w badaniu (liczba pracowników)

SKALA STRAT – DZIAŁANIA, ODBIORCY, FINANSE, ZATRUDNIENIE

Na pytania omówione w tym podrozdziale odpowiedziało nie więcej niż 56 respondentów.

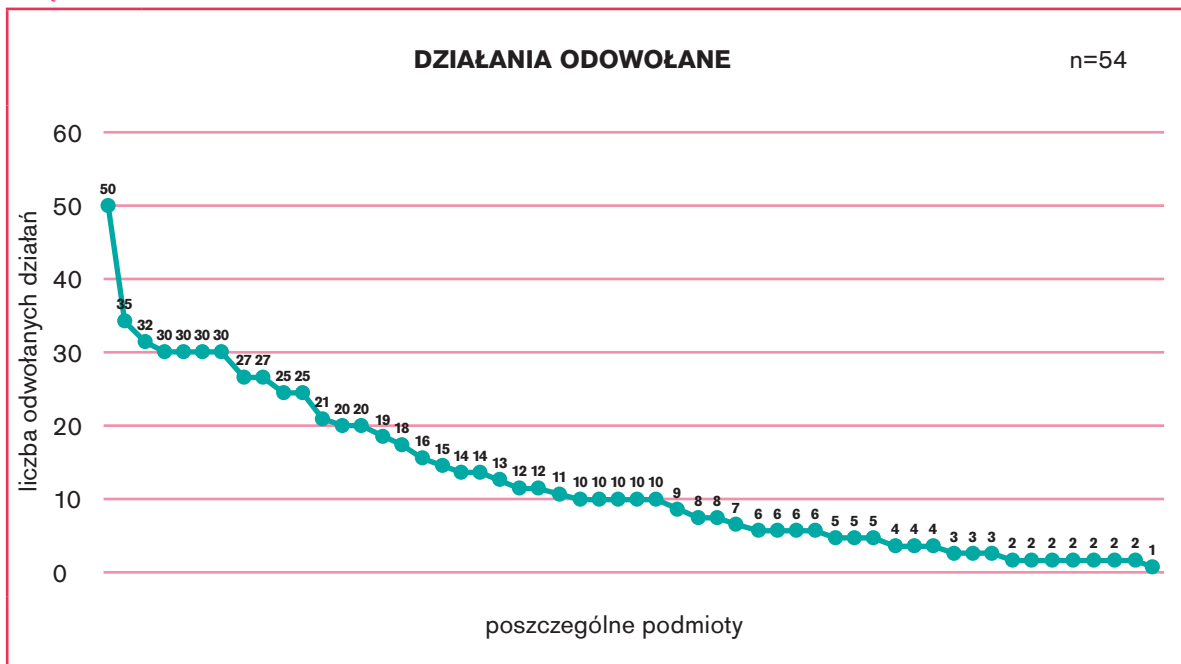
Odwołane i przerwane działania

Tylko dwa podmioty nie odwołały żadnych działań, edukacyjnych/animacyjnych (takich jak warsztaty, programy, spotkania), które miały rozpocząć się po 11 marca (dalej: działania odwołane). Ponad 55% z pozostałych 54

respondentów (30 osób), którzy deklarowali, że ich instytucje musiały odwołać zaplanowane działania, wskazało, że takich projektów było 10 lub mniej (mediana = 10). Prawie 28%

(15 os.) – że było to od 11 do 25 projektów. Najwyższą podaną liczbą było 50. Łącznie z powodu pandemii 54 omawiane instytucje odwołały 703 działania (średnio 13).

Wykres nr 14. Liczba działań odwołanych przez instytucje, których dyrektorki i dyrektorzy wzięli udział w badaniu

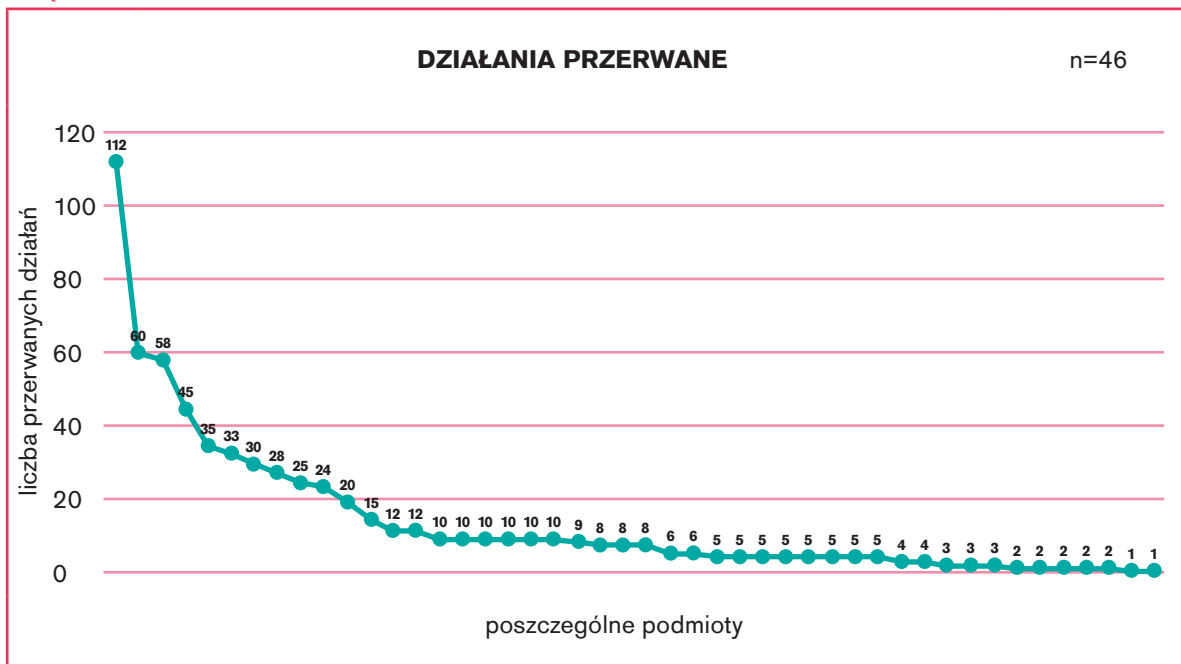
Dziesięć podmiotów zadeklarowało, że nie musiało przerywać żadnych działań, które w momencie „zamrożenia” działalności w obszarze kultury (11 marca) były w trakcie realizacji (dalej: działania przerwane). W tej grupie mieszczą się dwa podmioty, o których była mowa wyżej (ani nie odwołały, ani nie przerwały działań).

musiały przerwać prowadzone działania, wskazało, że takich projektów było 10 lub mniej (mediana = 8). Najwyższymi podanymi liczbami były 112, 60 i 58. Łącznie z powodu pandemii 46 omawianych instytucji przerwało 683 działania (średnio 14,84).

Prawie 70% pozostałych 46 respondentów (32 osoby), którzy deklarowali, że ich instytucje

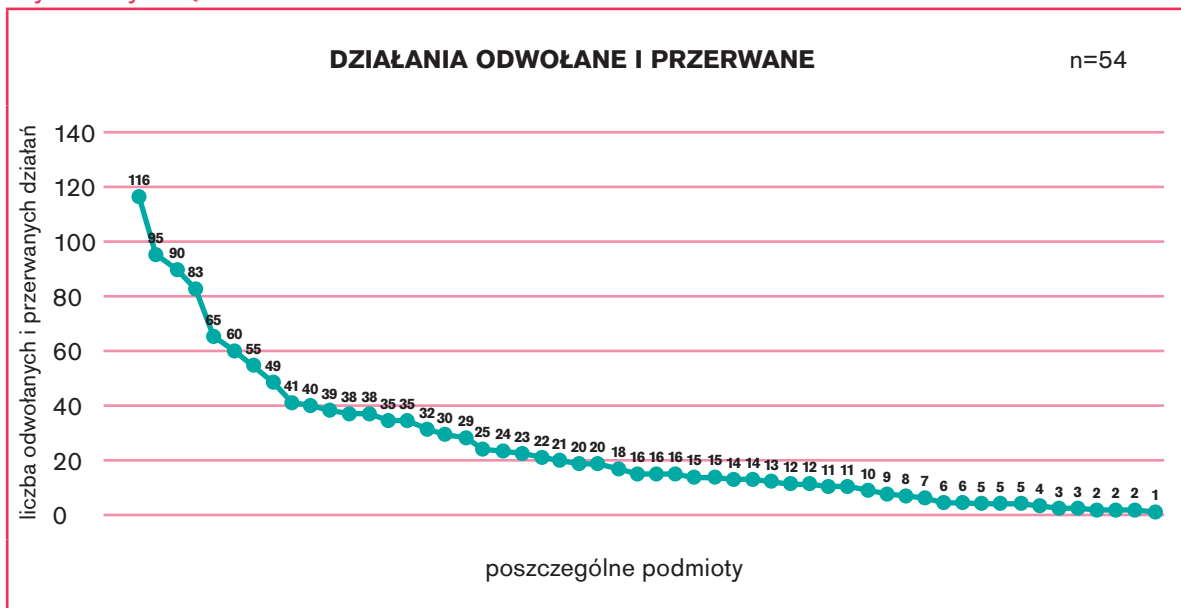

Wykres nr 15. Liczba działań przerwanych przez instytucje, których dyrektorki i dyrektorzy wzięli udział w badaniu

Podsumowując, tylko dwa podmioty (z tych, których dyrektorzy odpowiedzieli na powyższe pytania) nie odwołały ani nie przerwały żadnych działań. Z pozostałych 54 ponad 57% (31 odpowiedzi) odwołało i przerwało po 20 działań i mniej (mediana = 16); prawie 30% – więcej niż 20 i mniej niż 50 działań (16 odpowiedzi). Najwyższe liczby to 90, 95 i 116. **Łącznie z powodu pandemii 54 omawiane instytucje odwołały i przerwały 1386 działań (średnio 25,66).**

Wykres nr 16. Liczba działań odwołanych i przerwanych przez instytucje, których dyrektorki i dyrektorzy wzięli udział w badaniu

Spośród 54 respondentów, którzy deklarowali odwołanie/przerwanie działań, czworo uznało, że ich instytucje nie straciły z tego powodu żadnych odbiorców (respondenci ci zadeklarowali odwołanie łącznie 13 działań). 58% spośród 50 pozostałych osób (29) oszacowało liczbę utraconych przez ich instytucje odbiorców (potencjalnych odbiorców przerwanych/odwołanych działań) na 500 i mniej (mediana = 500). Niemal wszyscy pozostali wskazywali liczby w przedziale od 700 do 5 600. Według 2 respondentów utraconych odbiorców było więcej – 11 tys. i 100 tys. **Łącznie z powodu pandemii 50 omawianych instytucji utraciło około 163 760 odbiorców.**

19 podmiotów z 54 (35%) – tj. z tych, które deklarowały odwołanie/przerwanie działań – nie poniosło żadnej straty finansowej z tego tytułu. Ponad 48% z pozostałych podmiotów (17 z 35) straciła 20 tys. i mniej. Strata ponad 31% (11) wyniosła od 20 do 75 tys. Trzy największe kwoty to 400 tys., 300 tys. i 200 tys. **Łącznie z powodu pandemii 35 omawianych instytucji utraciło około 2 004 770 złotych.**

Tabela nr 10. Liczba działań odwołanych i przerwanych, szacunkowa liczba utraconych odbiorców, szacunkowa kwota straty

LP.	DZIAŁANIA ODWOŁANE	DZIAŁANIA PRZERWANE	DZIAŁANIA ODWOŁANE I PRZERWANE	UTRACENI ODBIORCY	STRATA
1.	9	5	14	5600	400 000 zł
2.	6	5	11	3000	300 000 zł
3.	30	30	60	500	200 000 zł
4.	16	33	49	500	170 000 zł
5.	25	58	83	4400	150 000 zł
6.	32	9	41	3200	110 000 zł
7.	35	20	55	100000	100 000 zł
8.	10	28	38	2000	75 000 zł
9.	6	3	9	500	60 000 zł
10.	30	35	65	400	50 000 zł
11.	25	15	40	1000	50 000 zł
12.	20	5	25	700	50 000 zł
13.	14	24	38	4900	43 000 zł
14.	2	10	12	200	35 000 zł
15.	4	112	116	2500	35 000 zł
16.	27	5	32	360	25 000 zł
17.	27	12	39	600	22 000 zł
18.	19	10	29	5000	21 570 zł
19.	50	45	95	500	20 000 zł
20.	6	4	10	200	12 000 zł
21.	10	4	14	100	10 000 zł
22.	18	12	30	1000	9 000 zł
23.	10	10	20	500	8 000 zł
24.	10	25	35	350	7 000 zł
25.	3	0	3	500	6 000 zł
26.	2	6	8	80	6 000 zł
27.	30	5	35	4000	5 000 zł
28.	15	3	18	2000	5 000 zł
29.	8	5	13	120	5 000 zł

IV. 2. WYNIKI ANKIETY – DYREKTORZY INSTYTUCJI KULTURY

30.	10	6	16	500	5 000 zł
31.	8	8	16	500	4 000 zł
32.	20	2	22	20	2 000 zł
33.	12	3	15	1000	2 000 zł
34.	4	2	6	35	1 200 zł
35.	1	0	1	24	1 000 zł
36.	30	60	90	11000	0 zł
37.	21	2	23	900	0 zł
38.	13	8	21	150	0 zł
39.	12	8	20	1500	0 zł
40.	11	5	16	500	0 zł
41.	7	0	7	0	0 zł
42.	6	5	11	46	0 zł
43.	5	0	5	870	0 zł
44.	5	10	15	150	0 zł
45.	5	1	6	40	0 zł
46.	4	1	5	120	0 zł
47.	3	2	5	200	0 zł
48.	3	0	3	70	0 zł
49.	2	2	4	25	0 zł
50.	2	0	2	0	0 zł
51.	0	0	0	0	0 zł
52.	0	0	0	0	0 zł
53.	14	10	24	1000	0 zł
54.	2	0	2	0	0 zł
55.	2	10	12	400	0 zł
56.	2	0	2	0	0 zł
57.	BD	BD	BD	BD	BD
58.	BD	BD	BD	BD	BD
59.	BD	BD	BD	BD	BD
SUMA	703	683	1 386	163 760	2 004 770 zł

Dotacje podmiotowe i celowe

Spośród 55 osób, które odpowiedziały na pytanie o obniżenie przez Organizatora planowanej dotacji podmiotowej, zdecydowana większość (85%, 47 osób) zadeklarowała, że takie zmniejszenie nie miało miejsca. Pozostałe osiem osób podało natomiast bardzo zróżnicowane kwoty – od 4 tys. i 8 tys., przez 60 tys. i 100 tys., po 250 tys., 270 tys., 300 tys. i 365 tys. złotych. W sześciu przypadkach podano, jaki procent planowanej dotacji stanowiła ta kwota. Wartości te zawierały się w przedziale 1,3-20%. **Łączna kwota, o którą obniżono dotacje podmiotowe omawianych instytucji, to 1 357 tys. złotych.**

Jeszcze więcej, bo 93% (51 z 55) osób, zadeklarowało, że Organizator nie obniżył ich instytucjom dotacji celowej. Cztery osoby wymieniły kwoty 63 tys., 70 tys., 250 tys. i 280 tys. Kwoty te miałyby stanowić odpowiednio 22%, 47%, 20% i 50% całej planowanej dotacji celowej. **Łączna kwota, o którą obniżono dotacje celowe omawianych instytucji, to 663 tys. złotych** (pełna wersja tabeli w załączniku nr 1).

Instytucji, w których nie obniżono żadnej z dotacji, było 45. Tylko w dwóch obniżono obie.

Tabela nr 11. Obniżenie dotacji podmiotowej i celowej – kwota i procent straty

LP.	DOTACJA PODMIOTOWA	DOTACJA PODMIOTOWA %	DOTACJA CELOWA	DOTACJA CELOWA %
1.	0 zł	0%	280 000 zł	50%
4.	300 000 zł	12%	0 zł	0%
9.	60 000 zł	BD	0 zł	0%
14.	270 000 zł	17%	70 000 zł	47%
15.	8 000 zł	9%	0 zł	0%
16.	0 zł	0%	63 000 zł	22%
17.	100 000 zł	BD	0 zł	0%
19.	365 000 zł	18%	0 zł	0%
27.	250 000 zł	20%	250 000 zł	20%
31.	4 000 zł	1,30%	0 zł	0%
SUMA	1 357 000 zł		663 000 zł	

Projekty dofinansowane ze środków publicznych lub prywatnych

W odpowiedzi na pytanie o liczbę projektów edukacyjnych i animacyjnych dofinansowanych ze środków publicznych, do których nie podpisano umów na realizację lub rozwiązano umowy z grantodawcą z powodu Covid-19, zdecydowana większość, bo prawie 73% (41 z 56) respondentów zadeklarowało, że takich projektów nie było. Pozostali – 15 osób – w zdecydowanej większości deklaruowali, że tego rodzaju projektów było od 1 do 5 (mediana = 2). Tylko jedna osoba podała wyższą liczbę – 20. **Łącznie respondenci zadeklarowali odwołanie 49 projektów dofinansowanych ze środków publicznych.**

Jedenaście spośród ww. osób podało również szacunkową kwotę straty w związku z odwołaniem/przerwaniem omawianych projektów. Cztery z nich zadeklarowały kwoty 10 tys. i 20 tys. złotych. Najmniejszą podaną kwotą było 1000 zł, a największą – 70 tys. złotych. **Łącznie respondenci zadeklarowali tu stratę w wysokości 300 tys. złotych.**

W odpowiedzi na pytanie o liczbę projektów edukacyjnych i animacyjnych dofinansowanych ze środków prywatnych, do których nie podpisano umów na realizację lub rozwiązano umowy ze sponsorem z powodu Covid-19, zdecydowana większość, bo prawie 89% (49 z 55) respondentów zadeklarowało, że takich projektów nie było. Pozostali – 6 osób – zgłosili, że tego rodzaju projektów było od 1 do 3. **Łącznie respondenci zadeklarowali odwołanie 11 projektów dofinansowanych ze środków prywatnych.**

Pięć spośród ww. osób podało również szacunkową kwotę straty w związku z odwołaniem/przerwaniem omawianych projektów. Nie licząc najniższej z nich – 1000 zł – średnia strata to 23 750 złotych. **Łącznie respondenci zadeklarowali tu szacunkową stratę w wysokości 96 tys. złotych** (pełna wersja tabeli w załączniku nr 1).

Podsumowując, omawiane instytucje musiały zrezygnować łącznie z 60 projektów, które miały być dofinansowane ze środków prywatnych lub publicznych. Strata z tego tytułu wyniosła łącznie 396 tys. złotych.

Tabela nr 12. Niezrealizowane projekty dofinansowane ze środków publicznych i prywatnych – liczba projektów i kwota straty

LP.	PROJEKTY ZE ŚRODKÓW PUBLICZNYCH - LICZBA	PROJEKTY ZE ŚRODKÓW PUBLICZNYCH - KWOTA	PROJEKTY ZE ŚRODKÓW PRYWATNYCH - LICZBA	PROJEKTY ZE ŚRODKÓW PRYWATNYCH - KWOTA
3.	1	45 000 zł	1	40 000 zł
7.	4	65 000 zł	0	0 zł
10.	5	1 000 zł	BD	BD

11.	20	10 000 zł	0	0 zł
14.	2	BD	0	0 zł
15.	1	8 000 zł	0	0 zł
16.	3	50 000 zł	0	0 zł
19.	1	20 000 zł	0	0 zł
23.	1	BD	0	0 zł
27.	0	0 zł	2	35 000 zł
28.	2	70 000 zł	1	10 000 zł
31.	0	0 zł	2	1 000 zł
34.	1	10 000 zł	0	0 zł
35.	1	1 000 zł	0	0 zł
36.	2	BD	0	0 zł
40.	0	0 zł	2	BD
52.	3	20 000 zł	3	10 000 zł
55.	2	BD	0	0 zł
SUMA	49	300 000 zł	11	96 000 zł

Zwolnienia i zatrudnienia

Tylko w dwóch z 56 instytucji doszło do zwolnień etatowych pracowników. W obu przypadkach były to pojedyncze osoby. Zerwanie współpracy z osobami zatrudnionymi na podstawie umowy cywilnoprawnej (przypadek 14 instytucji) lub prowadzącymi własną działalność gospodarczą (przypadek 13 instytucji) były już częstsze. Połowa instytucji, które musiały zwolnić pracowników z pierwszej grupy, rozstawało się z jedną lub dwiema osobami. Najwyższą wymienioną liczbą było 10. Zdecydowana większość, bo 11 na 13 instytucji, które musiały rozstać się z pracownikami z drugiej grupy, zwalniało średnio od jednej do trzech osób (średnia = 1,63). Najwyższą wymienioną tu cyfrą było 7. **Łącznie zwolnienia objęły 84**

pracowników zatrudnionych na podstawie różnego rodzaju umów.

Po 11 marca tylko trzy instytucje zatrudniły nowych pracowników – dwie po jednej osobie, jedna – trzy osoby. Znacznie więcej podmiotów musiało odstąpić od planów zatrudnienia nowych pracowników. **Mowa o łącznie 75 osobach, które miały rozpocząć pracę w 16 instytucjach.** 12 z nich zamierzało zatrudnić jedną lub dwie osoby, pozostałe – 5, 10, 20 i 22 osoby (pełna wersja tabeli w załączniku nr 1).

Podsumowując, bilans zatrudnienia w instytucjach, których dyrektorzy wzięli udział w badaniu, jest ujemny – podmioty te po 11 marca zyskały łącznie tylko pięciu pracowników,

straciły natomiast lub nie zatrudniły – 159. Przypomnijmy, że instytucje te zatrudniają obecnie 1075 osób. **Skala zmiany to zatem szacunkowo 15 procent ich ogólnego zatrudnienia. Trzeba jednak zauważyć, że**

w większości, bo w 32 z tych instytucji, nie zaszły w omawianym okresie żadne zmiany w obszarze zatrudnienia, w jednej natomiast jedyną zmianą było zatrudnienie jednej osoby.

Tabela nr 13. Skala zwolnień i zatrudnień po 11 marca 2020 roku

LP.	ZWOLNIENIA - ETATOWI	ZWOLNIENIA - UMOWY CYWILNO- PRAWNE	ZWOLNIENIA - DZIAŁAL- NOŚĆ GOSP.	PLANOWANI NIEZATRUD- NIENI	NOWOZA- TRUDNIENI
3.	0	0	0	2	1
4.	0	0	0	1	0
6.	0	1	0	0	0
8.	0	5	3	1	0
9.	0	0	1	0	0
10.	0	2	2	0	0
11.	0	4	2	5	0
12.	0	7	7	10	0
14.	0	0	0	2	0
15.	0	4	2	2	0
17.	0	8	3	22	3
19.	0	10	5	1	0
22.	0	1	0	0	0
23.	0	0	1	1	0
24.	1	2	0	0	0
32.	0	2	1	0	0
33.	0	1	1	1	0
34.	0	0	0	0	1
36.	0	0	0	1	0
38.	1	0	0	2	0
39.	0	4	0	20	0
46.	0	0	1	0	0
52.	0	1	0	1	0
55.	0	0	1	3	0
SUMA	2	52	30	75	5

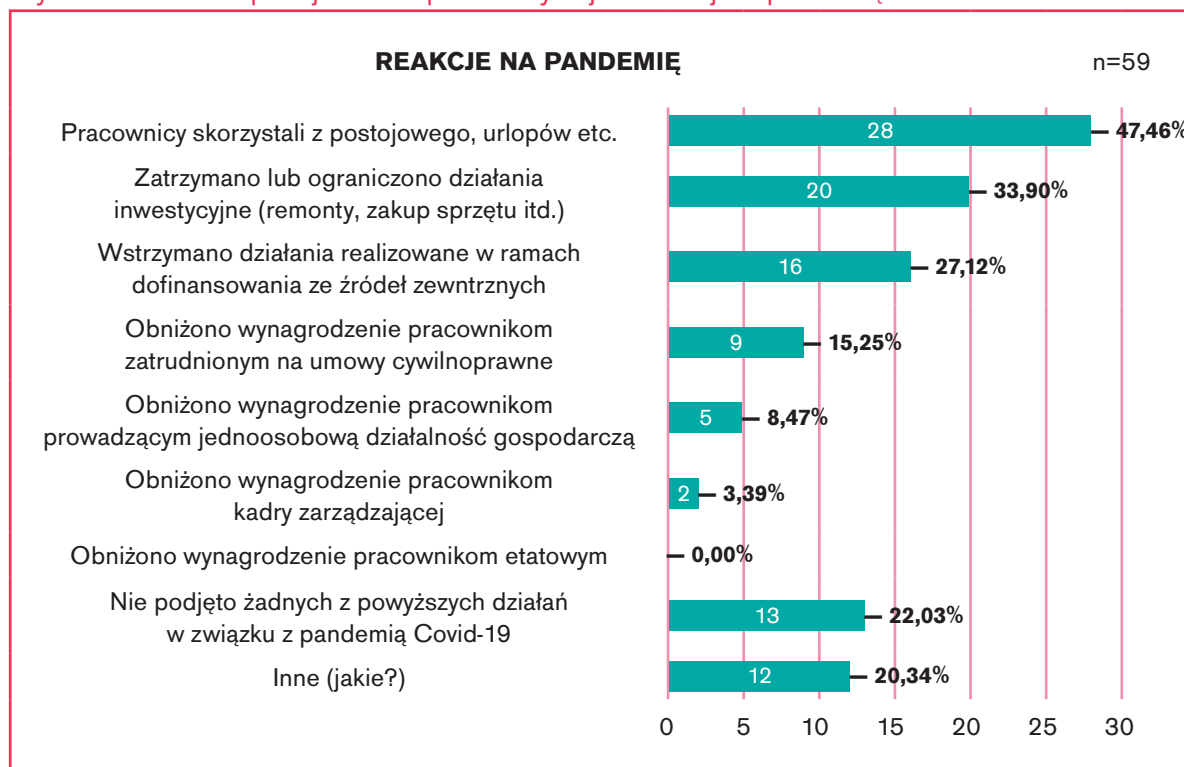
INSTYTUCJE WOBEC PANDEMII

Reakcje na pandemię

Postawy wobec pandemii okazały się zróżnicowane. W odpowiedzi na pytanie o to, jakie kroki podjęto w związku z Covid-19, 13 dyrektorów (prawie 20%) zadeklarowało, że ich instytucje nie wdrożyły żadnych działań spośród tych wymienionych na dołączonej do pytania liście (ale nie wymienili oni też żadnych innych, mimo że była taka możliwość). Respondenci mogli wybrać maksymalnie siedem opcji, jednak ograniczali się średnio do około dwóch

(średnia = 1,78). W prawie połowie instytucji (47%) pracownicy skorzystali z postojowego i urlopów. W prawie 34% zatrzymano lub ograniczono działania inwestycyjne. W nieco mniejszej liczbie podmiotów wstrzymano działania realizowane w ramach dofinansowania ze źródeł zewnętrznych. W żadnej z omawianych instytucji nie obniżono pensji pracowników etatowych, w kilku przypadkach stało się to jednak udziałem pracowników zatrudnionych na umowy cywilnoprawne (9 instytucji), pracowników prowadzących jednoosobową działalność gospodarczą (5 instytucji) oraz kadry kierowniczej (2 instytucje).

Wykres nr 17. Kroki podejmowane przez instytucje w reakcji na pandemię

Respondenci (20%) wymieniali też inne rodzaje działań. Najczęściej pojawiał się wątek pracy zdalnej. Niektóre instytucje wykorzystywały ten czas na remonty czy realizację zaległych zadań. W dwóch przypadkach złożono wnioski do ZUS o zwolnienie ze składek bądź ich zwrot. Jeden z respondentów wspominał o zasiłku na dziecko. Tu także pojawiła się kwestia zaległych urlopów oraz obniżenia czy wręcz braku wynagrodzenia dla pracowników zleceńowych. W jednym przypadku wymieniono przejście na

emeryturę (nie sprecyzowano, czy chodziło o jedną osobę czy o grupę pracowników). W tej sekcji wspomniano również o wstrzymaniu zaplanowanych działań, jak również o realizacji działań w sieci.

Odpowiadając na to pytanie, ankietowani mogli wybrać dowolną liczbę opcji. Nie licząc dyrektorów, którzy zadeklarowali, że ich instytucje nie podjęły żadnych wymienionych działań, badani wybierali tu średnio po 1,56 odpowiedzi.

Tabela nr 14. Kroki podejmowane przez instytucje w reakcji na pandemię – odpowiedź własna

Prosimy zaznaczyć, jakie kroki podjęto w związku z pandemią Covid-19 – odpowiedź własna („Inne”):
praca zdalna pracownika, wprowadzono obostrzenia zalecane przez Bibliotekę Narodową
pracownicy biurowi przeszli w tryb pracy zdalnej
wprowadzono pracę zdalną dla pracowników merytorycznych, złożono wnioski do ZUS – zwolnienie ze składek
praca zdalna, działania kulturotwórcze w sieci, przeprowadzenie diagnozy telefonicznej, uzupełnienie zaległej dokumentacji i inwentaryzacji pełnej, zmiana aranżacji wystaw muzealnych, remont
Zawiesiliśmy prowadzenie zajęć, ale po ustaleniach z Organizatorem środki na wydarzenia wykorzystano na zakup i remont. Działamy na zasadzie sezonów na zajęcia stałe i sezon przebiega w tym samym czasie co rok szkolny. Czas pandemii przeznaczaliśmy na remont sali świetlicowej w GOK oraz Biblioteki Publicznej, by, jak mamy nadzieję, uczestnicy wrócili do nas po wakacjach z większym zapałem. W tym czasie planujemy ofertę wakacyjną, ale głównie na świeżym powietrzu.
wykorzystano urlopy zaległe; remonty, konserwacje możliwe do realizacji wykonano we własnym zakresie
Zwróciliśmy się o zwrot składek zusowskich.
odejście na emeryturę
Zasiłek opiekuńczy na dziecko
wstrzymano zajęcia z różnych kół, przez co osoby zatrudnione na umowy zlecenie nie dostały wynagrodzenia

Wstrzymano realizację zaplanowanych działań kulturalnych z udziałem uczestników/publiczności

Zawieszono ogólnopolskie festiwale i konkursy oraz projekty międzynarodowe

Wstrzymano prowadzenie zajęć i działalność kulturalno-edukacyjną.

Na pytanie o to, kto w instytucji jest odpowiedzialny za opracowanie planu wdrożenia odpowiednich zasad bezpieczeństwa, odpowiedziało 52 dyrektorów. Zdecydowana większość z nich, bo ponad 78% (40 osób), wskazała siebie. Pojedyncze osoby deklarowały, że

zadanie to leży w gestii kierownika, Organizatora, pracowników (na zlecenie dyrektora), dyrektora ds. administracyjno-technicznych, specjalisty ds. obronnych, specjalnego zespołu oraz pracownika instytucji.

Tabela nr 15. Osoby odpowiedzialne za bezpieczeństwo w instytucji

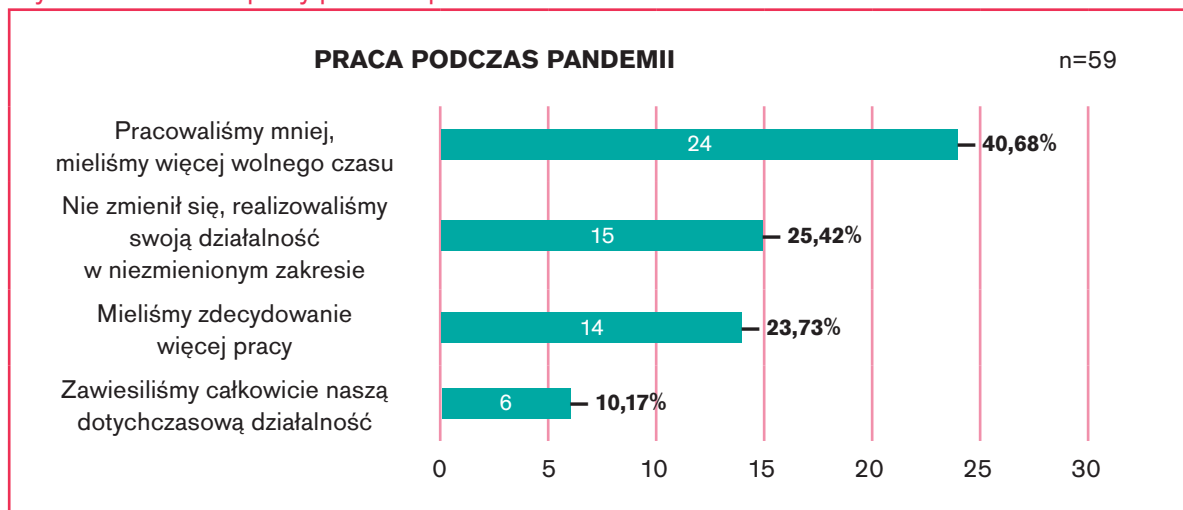
Kto jest odpowiedzialny za opracowanie planu wdrożenia odpowiednich zasad bezpieczeństwa w Pani/Pana podmiocie?		
Odpowiedź	Liczba odp.	%
Dyrektor	40	78,43%
Kierownik	4	7,84%
Organizator / „Organizator na podstawie rozporządzeń MKiDN oraz rekomendacji wydanych przez BN”	2	3,92%
Dyrektor, na jego zlecenie wyznaczeni pracownicy	1	1,96%
Dyrektor ds. Administracyjno-Technicznych	1	1,96%
Specjalista ds. obronnych	1	1,96%
Specjalnie dedykowany zespół	1	1,96%
Pracownik OK	1	1,96%
SUMA	52	100%

Praca podczas pandemii

Ponad 40% (24) dyrektorów zadeklarowało, że ilość pracy podczas pandemii zmniejszyła się. Nieco ponad jedna czwarta (15) respondentów nie odnotowała zmian w tym zakresie. Nieco mniej (14) stwierdziło, że pracy było zdecydo-

wanie więcej. Sześć omawianych instytucji zawiesiło działalność.

Wykres nr 18. Ilość pracy podczas pandemii

Działania w sieci

Jak się okazuje, większość omawianych instytucji (spośród 58, których dyrektorzy odpowiedzieli na to pytanie) – prawie 70% (41) – przeniosło swoje dotychczasowe działania do Internetu. Poproszeni o doprecyzowanie, niektórzy dyrektorzy podawali ogólny zakres działalności („zajęcia online, zajęcia warsztatowe i edukacyjne; zajęcia zdalne; zajęcia, warsztaty, koncerty; część zajęć kulturalnych i sportowych; zajęcia indywidualne; warsztaty, szkolenia; warsztaty dla dzieci”), inni zaś wymieniali konkretne działania, np. rodzaje prowadzonych warsztatów/zajęć („plastyczne, ceramiczne, modelarskie, wokalne, gitarowe, taneczne, plastyczne, fitness”) czy nazwy konkretnych wydarzeń (*Dzień ziemi, Dzień sąsiada, Dzień bibliotekarza i bibliotek; projekt Mała książka – wielki człowiek, Tydzień Bibliotek, Tydzień Czytania dzieciom, Akcja Żonkile*). Wiele instytucji

organizowało różnego rodzaju konkursy (piosenki, pianistyczny, wiedzy o gminie, muzealne, fotograficzne, plastyczne, recytatorskie, wokalne, czytelnicze). Nagrywano filmiki instruktażowe (tutoriale). Odbywały się wykłady, szkolenia, spotkania autorskie, dyskusje, czytania, spektakle i prezentacje archiwalnych przedstawień, koncerty, wirtualne wystawy i lekcje muzealne, promocje nowości wydawniczych, akcje promujące czytelnictwo. Udostępniano bezpłatnie e-booki. Odbywały się także próby orkiestry online.

34 z omawianych instytucji wymieniły media, jakie wykorzystywały/wykorzystują do działań online. W większości przypadków (19) jest to (między innymi, ale często też wyłącznie – 9 przypadków) portal społecznościowy **Facebook**. Oprócz tego wymieniano **Stronę Internetową instytucji** (7), **YouTube** (7), **media społecznościowe jako takie** (3), narzędzia do

telekonferencji: **Zoom** (3), Microsoft Teams (1), Google Meet (1). Wśród odpowiedzi znalazły się również: e-mail (2), Pinterest (1), platforma do przesyłania dużych plików

WeTransfer (1), MMS (1), narzędzie umożliwiające przeprowadzenie transmisji w systemie pay per view PPV Stream (1).

Tabela nr 16. Dotychczasowe działania instytucji przeniesione do sieci – rodzaje i media

Jakie dotychczasowe działania z zakresu edukacji i animacji kulturowej są realizowane online? Jakie media wirtualne są wykorzystywane do działań online?	
Rodzaj instytucji	Odpowiedź
DK/OK/CK	Nagrywane są przez instruktorów zajęć darmowo filmy, które następnie udostępniane są na portalu społecznościowym Facebook oraz na stronie YouTube . Co więcej, odbyło się kilka konkursów (piosenki, pianistyczny, wiedzy o gminie itp.), przy których zgłoszenia oraz wymagane materiały były wysyłane przez pocztę elektroniczną.
DK/OK/CK	Warsztaty, webinary, spektakle w mediach społecznościowych Facebook i YouTube
DK/OK/CK	Konkursy, teatrzyki, zajęcia online, Facebook
DK/OK/CK i Biblioteka	Zajęcia indywidualne, konkursy, działalność ZTL promyki, Facebook
DK/OK/CK	Publikacja materiałów kulturotwórczych, konkursy muzealne i foto; Facebook
DK/OK/CK	Facebook
DK/OK/CK	Otrzymaliśmy dofinansowanie z NCK <i>Kultura w sieci</i> na działania online w miesiącach od lipca do września.
DK/OK/CK	Korzystanie ze Strony Internetowej, organizacja konkursów plastycznych, fotograficznych, przekazywanie ciekawych projektów do realizacji w domu przy użyciu konta na Facebooku
DK/OK/CK	Zajęcia zdalne, Strona Internetowa, profil społecznościowy na Facebooku
DK/OK/CK, Muzeum, Galeria, Teatr i Kino	Zajęcia warsztatowe i edukacyjne
DK/OK/CK	<i>Dzień ziemi, Dzień sąsiada, Dzień bibliotekarza i bibliotek</i>
DK/OK/CK, Galeria i Kino	Wykłady dla słuchaczy UTW, instr. zajęcia taneczne, plastyczne, działalność wystawiennicza; Facebook, Strona Internetowa z podanymi linkami
Biblioteka	Tutoriale, nagrania, konkursy, akcje, czytania, projekty

DK/OK/CK, Muzeum, Galeria, Teatr i Kino	Działania online: warsztaty plastyczne, ceramiczne, modelarnia, Studio piosenki. Korzystamy z programu Microsoft Teams .
DK/OK/CK	Przeprowadzono internetowo konkurs plastyczny i recytatorki, wykorzystano filmy video, czaty, wideokonferencje, Facebook, YouTube, WeTransfer, MMS ; wszystkie zajęcia edukacji artystycznej (nauka śpiewu, gry na instrumentach, gitara, pianino, keyboard), plastyka i malarstwo, teatralne, step, gimnastyka, z wykorzystaniem mediów jak powyżej.
Biblioteka	Czytanie bajek, szkolenia, prezentacje
Biblioteka	Transmisje live z koncertów, prelekcji, spektakli i warsztatów dla dzieci
Teatr	Czytania online, działalność edukacyjna online, prezentacje archiwalnych spektakli; YouTube, Facebook, Google Meets, Zoom
DK/OK/CK	Zajęcia, warsztaty, koncerty; Zoom, ppv stream
DK/OK/CK	Kurs komputerowy dla seniorów, warsztaty wokalne, warsztaty plastyczne, konkursy recytatorskie, konkursy wokalne
DK/OK/CK i biblioteka	Warsztaty gitarowe, warsztaty taneczne, warsztaty wokalne, czytanie bajek
Biblioteka	Działania: konkursy, spotkania autorskie, bezpłatny dostęp do e-booków, <i>megamatma uczy w bibliotece</i> . Media – Facebook
Teatr	Emisja trzech spektakli teatralnych, dyskusja na ZOOM po spektaklu <i>Dwa teatry (Dzień Teatru Publicznego w Polsce)</i> , recytacja wierszy Władysława Broniewskiego, premiera internetowa <i>Tryptyku rzymskiego...</i>
DK/OK/CK	Nauka języków i zajęcia plastyczne
DK/OK/CK	Część zajęć kulturalnych i sportowych
Muzeum	Wirtualne wystawy, wirtualne lekcje muzealne. Głównie za pomocą social mediów i Strony Internetowej
Biblioteka	Promocja nowości wydawniczych. Wystawy tematyczne zbiorów. Projekt <i>Mała książka – wielki człowiek</i> – informacje bieżące, dyplomy dla dzieci. Konkurs <i>Moje ulubione zwierzątko</i> . Konkurs Czytelniczy – dyplomy, nagrody. Media: Strona Internetowa biblioteki, Facebook , poczta e-mail . YouTube . Udostępnianie filmików edukacyjnych dla dzieci.
Muzeum	Facebook, YouTube
DK/OK/CK i Muzeum	Konkursy online, Facebook
Biblioteka	Media społecznościowe

Biblioteka	Media społecznościowe
Biblioteka	Czytanie, konkursy, działania promujące czytelnictwo, warsztaty, szkolenia, realizacja projektu dofinansowanego przez MKiDN
DK/OK/CK i Galeria	Kursy tańca, spektakle teatralne, konkursy plastyczne, konkursy fotograficzne (media społecznościowe – Facebook)
Biblioteka	Zamieszczamy na Stronie Internetowej i Facebooku bazy pożytecznych linków, przenosimy do Internetu nasz udział w akcjach ogólnopolskich np. <i>Tydzień Bibliotek</i> , <i>Tydzień Czytania dzieciom</i> , Akcja <i>Żonkile</i> , nagrywamy różne materiały np. tutoriale dla dzieci, jak zrobić prace plastyczne, za zgodą wydawnictw czytamy fragmenty książek i nagrania udostępniamy na Facebooku biblioteki. Wykorzystujemy głównie Facebook i YouTube .
DK/OK/CK i Kino	Zajęcia teatralne, wokalne, fitness, zajęcia z programowania, próby orkiestry online
DK/OK/CK	Facebook : wirtualne wystawy malarstwa
Biblioteka	Facebook
Biblioteka	Facebook i Strona Internetowa; informacje i komunikaty bieżące kierowane do czytelników, fotoreportaże retrospektywne

17 dyrektorów zadeklarowało, że zarządzane przez nich instytucje nie przeniosły działań do sieci. Respondenci mieli możliwość podania przyczyny takiego stanu rzeczy – skorzystało z niej 12, którzy wymienili następujące powody:

- **względy techniczne i organizacyjne, brak umiejętności technicznych i sprzętu** (5 odpowiedzi);
- **specyfika działalności** (4 odpowiedzi);
- **odbieranie zaległych urlopów, wykonywanie zaległych prac biurowych, porządkowych, remonty** (3 odpowiedzi);
- brak zainteresowania odbiorców (2 odpowiedzi);
- brak potrzeby – działalność realizowana w niezmiennym zakresie (1 odpowiedź);
- brak środków (1 odpowiedź).

Tabela nr 17. Przyczyny nieprzeniesienia dotychczasowych działań do sieci

Dlaczego po 11 marca instytucja nie przeniosła swoich dotychczasowych działań do Internetu?	
Rodzaj instytucji	Odpowiedź
Dom Pracy Twórczej	Brak środków na podjęcie działań
DK/OK/CK	Pracownicy odbierali zaległe urlopy i wykonywali zaległe prace biurowe, porządkowe

DK/OK/CK	Działalność animacyjna i kulturowa została zawieszona
Biblioteka	Nie było takiej potrzeby (realizowaliśmy swoją działalność w niezmienionym zakresie)
Biblioteka	(...) ponieważ prace, które były do wykonania, musiały odbywać się w siedzibie biblioteki [specyfika działalności]
DK/OK/CK i Biblioteka	Tak jak napisałem, początkowo nie było wiadomo, jaka będzie skala epidemii. Liczyliśmy na powrót w niedługim czasie. Następnie rozpoczęto wspomniane remonty .
DK/OK/CK	Nie było zainteresowania odbiorców.
Muzeum	Nie było to możliwe ze względów technicznych, organizacyjnych , jak również ze względu na specyfikę działań realizowanych przez Muzeum (działania prowadzone na terenie ekspozycji, w bezpośrednim kontakcie z muzealiami oraz twórcami).
DK/OK/CK	Jednostka nie posiada odpowiedniego zaplecza technicznego do prowadzenia działań.
Biblioteka	W ramach środków z przeznaczeniem na wydarzenia kulturalne pochodzących z dotacji podmiotowej przeprowadzony został „ remont ” Biblioteki dla dzieci i młodzieży, co spowodowało skupienie się na tym działaniu kadry bibliotecznej, dodatkowo nie posiadamy zaplecza technicznego , jak również dzielimy budynek z instytucją kultury, którym jest MCK, co powoduje iż, nasze działania muszą uwzględniać rekomendacje związane w czasie pandemii z działalnością MCK; wydarzenia online planowane są w II półroczu 2020 r.
DK/OK/CK i Kino	Brak umiejętności technicznych , brak infrastruktury – sprzęt
Biblioteka	Niska skuteczność takich działań w przypadku biblioteki [specyfika działalności] oraz brak zainteresowania takimi formami działalności ze strony czytelników i użytkowników biblioteki

Nieco ponad 56% (32) omawianych instytucji (spośród 57, których dyrektorzy odpowiedzieli na to pytanie) – po 11 marca rozpoczęło realizację zupełnie nowych działań z zakresu animacji i edukacji kulturowej, w tym także online (konkretne przykłady działań podało 29 respondentów).

Dyrektorzy 17 z omawianych instytucji wymienili media, jakie w ich firmach wykorzystano/

są wykorzystywane do działań online. W większości przypadków (14) jest to (między innymi, a w 5 przypadkach wyłącznie) portal społecznościowy **Facebook**. Oprócz tego wymieniano **Stronę Internetową** instytucji (5), **YouTube** (5), narzędzia do telekonferencji: **Zoom** (3), Google Meet (1). Wśród odpowiedzi znalazły się również: media społecznościowe jako takie (2), e-mail (1), Instagram (1).

Tabela nr 18. Działania, których realizację rozpoczęto po 11 marca 2020 roku, w tym działania online – rodzaje i media

Jakie zupełnie nowe działania z zakresu edukacji i animacji kulturowej, w tym także online, zaczęto realizować po 11 marca? Jakie nowe działania z zakresu edukacji i animacji kulturowej są realizowane? Jakie media wirtualne są wykorzystywane do działań online?	
Rodzaj instytucji	Odpowiedź
DK/OK/CK	Platforma YouTube, Facebook
DK/OK/CK	Teatrzyki dla dzieci, zajęcia online z koła ornitologicznego; Facebook
DK/OK/CK	Nauczanie zdalne gry na instrumentach, ćwiczenia taneczne online
DK/OK/CK	Na przełomie lipca-września będą realizowane online przedstawienia teatralne dla dzieci i młodzieży, koncerty, wykłady przez Facebook
DK/OK/CK	Zadania edukacji artystycznej przy użyciu portalu społecznościowego
DK/OK/CK	Zajęcia zdalne, Strona Internetowa , profil społecznościowy na Facebook
DK/OK/CK	Działania przez Internet
Biblioteka	Tutoriale, nagrania, konkursy, akcje, czytania. Wykorzystujemy własną stronę Facebooka oraz Stronę Internetową . Korzystałam też z platformy ZOOM do kontaktu z młodzieżą z projektu.
DK/OK/CK, Muzeum, Galeria, Teatr i Kino	Próby i koncerty online na zamku bez publiczności. Media: YouTube, Facebook
Biblioteka	Promocja czytelnictwa i książek online
DK/OK/CK	Wykorzystujemy media społecznościowe i naszą Stronę Internetową . Wskazywanie na naszej Stronie Internetowej bezpłatnych spektakli teatralnych zarówno dla dzieci, młodzieży, jak i dorosłych.
Teatr	Czytania online, działalność edukacyjna online, prezentacje archiwalnych spektakli; YouTube, Facebook, Google Meets, Zoom
Muzeum	Realizacja krótkich filmów przybliżających ekspozycje muzealne oraz instruktażowych w zakresie rękodzieła, konkursy na Facebooku
DK/OK/CK	Koncerty online
DK/OK/CK	YouTube, Facebook
DK/OK/CK	Kurs komputerowy dla seniorów
Biblioteka	Działania: spotkania autorskie, bezpłatny dostęp do e-booków; media: Facebook

Teatr	Realizacja spektakli teatralnych i wydarzeń artystycznych emitowanych w Internecie
DK/OK/CK	Plastyka online
Biblioteka	Filmiki edukacyjne; media: Strona Internetowa , poczta: e-mail
Muzeum	Lekcje online, Zoom, Facebook
DK/OK/CK i Muzeum	Konkursy on-line, Facebook, Strona Internetowa, Instagram
DK/OK/CK i Kino	Szkolenia online/webinaria online – dotyczące narzędzi i aplikacji
Biblioteka	Spotkania i kursy online, gry online, etc.
Biblioteka	YouTube, Facebook
DK/OK/CK i Galeria	Warsztaty – Facebook
Biblioteka	Nagrywanie różnych materiałów i udostępnianie ich w sieci, quizy online, prezentacje
DK/OK/CK i Kino	Zorganizowano konkurs internetowy na tekst piosenki, którą będzie wykonywała grupa wokalna działająca przy ośrodku kultury. Teksty przesyłane były drogą elektroniczną.
Biblioteka	Facebook , online

W 25 omawianych instytucjach nie podjęto żadnych nowych działań po 11 marca. Wśród nich było 12, w których realizowano dotychczasowe działania online. Dyrektorzy 14 wskazali przyczynę nierealizowania nowych działań.

Wymienione powody niemal w pełni pokrywają się z przyczynami wymienionymi w kontekście przeniesienia do sieci dotychczasowej działalności. Nowym czynnikiem jest tu natomiast brak odpowiedniej liczby pracowników, czy też konieczność zatrudnienia nowych pracowników (co w obecnej sytuacji ma być niemożliwe):

- **brak potrzeby – dotychczasowe działania są wystarczające/dotychczasowe działania są realizowane w niezmiennym zakresie** (4 odpowiedzi);

- **względy techniczne i organizacyjne, brak umiejętności technicznych i sprzętu** (4 odpowiedzi);
- **brak odpowiedniej liczby pracowników / konieczność zatrudnienia nowych pracowników – niemożliwe „w czasie kryzysu”** (2 odpowiedzi);
- brak środków (2 odpowiedzi);
- odbieranie zaległych urlopów, wykonywanie zaległych prac biurowych, porządkowych, remonty (2 odpowiedzi);
- specyfika działalności (2 odpowiedzi);
- brak zainteresowania odbiorców (1 odpowiedź);
- zawieszenie działalności (1 odpowiedź).

W jednym przypadku zadeklarowano, że takie działania są planowane.

Tabela nr 19. Przyczyny nierealizowania nowych działań po 11 marca 2020 roku

Dlaczego po 11 marca instytucja nie podjęła się realizacji nowych działań (w tym on-line)?		
Rodzaj instytucji	Dotychczasowe działania on-line	Odpowiedź
DK/OK/CK	TAK	Dotychczasowa działalność przeniesiona do Internetu zaspokaja oczekiwania mieszkańców gminy. Całkiem nowe zadania wymagałyby zatrudnienia nowych pracowników , co w czasie kryzysu jest niemożliwe.
DK/OK/CK	NIE	Posiadamy kadrę nieumiejącą pracować online .
DK/OK/CK	NIE	Zawiesiliśmy działalność .
Biblioteka	NIE	Nie było takiej potrzeby (realizowaliśmy swoją działalność w niezmienionym zakresie)
Biblioteka	NIE	Nie było takiej potrzeby (ponieważ prace, które były do wykonania, musiały odbywać się w siedzibie biblioteki) [specyfika działalności]
DK/OK/CK, Muzeum, Galeria, Teatr i Kino	TAK	Realizowaliśmy zaległe sprawy związane z archiwum, porządkowaniem kronik, dokumentacji projektowych, pisaniem wniosków, remontem
DK/OK/CK, Galeria i Kino	TAK	Przy dotychczasowych propozycjach nie było potrzeby wprowadzania nowych
DK/OK/CK	TAK	Pozostaliśmy przy realizacji dotychczasowych zadań, ponieważ nie wszyscy pracownicy byli w stanie sprostać nowej rzeczywistości i płynnie przejść do pracy on-line , ci, którzy dali radę, wspomagali tych, którzy radzili sobie gorzej, i nie było możliwe obciążanie ich realizacją nowych pomysłów.
DK/OK/CK i Biblioteka	NIE	Jeszcze nie, ale planujemy w najbliższym czasie.
Biblioteka	TAK	Ze względu na finansowo-organizacyjnych
DK/OK/CK	NIE	Brak środków na opłacenie instruktorów do prowadzenia zajęć online oraz brak wystarczających warunków technicznych
Biblioteka	NIE	Jak powyżej [remont], dodatkowo nie posiadamy wystarczającej ilości pracowników
DK/OK/CK	TAK	Postanowiono część zajęć stacjonarnych zorganizować online na miarę możliwości technicznych i chęci współpracy w takim zakresie przez instruktorów i uczestników zajęć.

Biblioteka	NIE	Niska skuteczność takich działań w przypadku biblioteki [specyfika działalności] oraz brak zainteresowania takimi formami działalności ze strony czytelników i użytkowników biblioteki
------------	-----	--

Na koniec trzeba zauważyć, że **wśród omawianych instytucji było 30 takich, które zarówno przeniosły dotychczasowe działania do sieci, jak i rozpoczęły realizację nowych. Tymczasem w 13 nie zrobiono ani jednego, ani drugiego. Osiem z tych instytucji to biblioteki.**

Jeżeli chodzi o plany na przyszłość, to nieco ponad 46% respondentów jest raczej przychylnie

nastawionych do pomysłu realizowania/kontynuowania działań online w swojej instytucji. Zdecydowanych jest ponad 17%, co daje łącznie prawie 64% podmiotów, w których prawdopodobnie takie działania będą w przyszłości realizowane. Jedna czwarta dyrektorów nie ma jeszcze na ten temat wyrobionego zdania.

Tabela nr 20. Plany realizowania/kontynuowania działania online po „odmrożeniu” kultury

Czy zamierza Pani/Pan realizować/kontynuować działania on-line z obszaru edukacji i animacji w swoim podmiocie?		
Odpowiedź	Liczba odp.	%
Raczej tak	24	46,15%
Trudno mi powiedzieć	15	25,00%
Zdecydowanie tak	11	17,31%
Raczej nie	5	9,62%
Zdecydowanie nie	1	1,92%

Porównanie odpowiedzi dwóch grup dyrektorów – tych, których **instytucje wraz z nadzieją pandemii przeniosły swoje działania do sieci**, i tych, których placówki tego nie zrobiły (w tym i kolejnym porównaniu bierzemy pod uwagę odpowiedzi 52 osób, które odpowiedziały na wszystkie trzy pytania: o działania dotychczasowe, nowe i przyszłe) – pokazuje, że **nastawienie** tych pierwszych **jest tu dużo bardziej pozytywne**. Prawie trzy czwarte tej grupy (28 osób) raczej lub zdecydowanie

potwierdza chęć kontynuowania działań online. Natomiast w drugiej grupie większy jest odsetek niepewnych – połowa (7 os.) zaznaczyła tu odpowiedź „trudno powiedzieć”.

Tabela nr 21. Plany realizowania/kontynuowania działania online po „odmrożeniu” kultury – instytucje które przeniosły dotychczasową działalność do sieci versus instytucje, które tego nie zrobiły

Czy po 11 marca instytucja przeniosła swoje dotychczasowe działania do Internetu (te same działania, lecz zmodyfikowane i dostosowane do publikacji online)?	
TAK	38
Czy zamierza Pani/Pan realizować/kontynuować działania online z obszaru edukacji i animacji w swoim podmiocie?	
Odpowiedź	Liczba odp.
Raczej tak	18
Zdecydowanie tak	10
Trudno mi powiedzieć	7
Raczej nie	3
Czy po 11 marca instytucja przeniosła swoje dotychczasowe działania do Internetu (te same działania, lecz zmodyfikowane i dostosowane do publikacji online)?	
NIE	14
Czy zamierza Pani/Pan realizować/kontynuować działania online z obszaru edukacji i animacji w swoim podmiocie?	
Odpowiedź	Liczba odp.
Trudno mi powiedzieć	7
Raczej tak	4
Raczej nie	2
Zdecydowanie nie	1

Porównanie odpowiedzi dyrektorów, których instytucje wraz z nadejściem pandemii rozpoczęły realizację zupełnie nowych działań, w tym także online, i tych, których placówki tego nie zrobiły – pokazuje podobną zależność. **Nastawienie osób z pierwszej grupy jest tu dużo bardziej pozytywne.** Ponad trzy czwarte (24 os.) raczej lub zdecydowanie potwierdza chęć kontynuowania działań online. Natomiast w drugiej grupie większy jest odsetek niepewnych – ponad

połowa (13 os.) zaznaczyło tu odpowiedź „trudno powiedzieć” lub „raczej nie”.

Tabela nr 22. Plany realizowania/kontynuowania działania online po „odmrożeniu” kultury – instytucje które rozpoczęły realizację nowych działań (w tym online) versus instytucje, które tego nie zrobiły

Czy po 11 marca rozpoczęło w Pani/Pana instytucji realizację zupełnie nowych działań, w tym także online?	
TAK	30
Czy zamierza Pani/Pan realizować/kontynuować działania online z obszaru edukacji i animacji w swoim podmiocie?	
Odpowiedź	Liczba odp.
Raczej tak	16
Zdecydowanie tak	8
Trudno mi powiedzieć	5
Raczej nie	1
Czy po 11 marca rozpoczęło w Pani/Pana instytucji realizację zupełnie nowych działań, w tym także online?	
NIE	22
Czy zamierza Pani/Pan realizować/kontynuować działania online z obszaru edukacji i animacji w swoim podmiocie?	
Odpowiedź	Liczba odp.
Trudno mi powiedzieć	9
Raczej tak	6
Raczej nie	4
Brak odpowiedzi	3
Zdecydowanie tak	2
Zdecydowanie nie	1

Dyrektorzy zostali także poproszeni o opisową ocenę realizacji działań online w obszarze animacji i edukacji (w ogóle) – w tym o ocenę, czy takie działania są potrzebne i czy sprawdziłyby się w danej instytucji na stałe. Opinie respondentów są tu zróżnicowane, w większości są jednak zgodni, że **działania online mogą być uzupełnieniem działalności stacjonarnej (i ewentualnie kanałem promocyjnym), ale**

jej nie zastąpią. Ci, którzy pozytywnie ocenili realizację takich działań w swoich instytucjach, podkreślali, że obecność w sieci pomogła im podtrzymać kontakt z odbiorcami (którzy także tego kontaktu łaknęli). Ankietowani ci widzą uzasadnienie dla działań online w przyszłej ofercie instytucji (np. podczas nieobecności instruktora lub uczestnika czy w przypadku określonego rodzaju oferty).

Niektórzy dyrektorzy odnotowali jednak brak zainteresowania odbiorców taką formą działań. Miałoby się to wiązać z narastającą niechęcią uczestników do aktywności w sieci – przesytem wywołanym koniecznością nauki czy pracy zdalnej, jak również wszechobecnością różnego rodzaju oferty online („onlajnoza”). Ankietowani zwracali w tym kontekście uwagę na spadek zainteresowania uczestnictwem

w oferowanych przez ich instytucje działaniach. Wielu dyrektorów z mocą podkreślało, że **podstawą uczestnictwa w kulturze jest bezpośredni kontakt z drugim człowiekiem**, czego nic nie zastąpi. Niektórzy zwracali też uwagę, że działania online nie są rozwiązaniem w społecznościach lokalnych czy na obszarach wiejskich, ze względu na inny styl życia czy braki infrastrukturalne.

Tabela nr 23. Ocena działań online pod względem zasadności i efektywności

Jak ocenia Pani/Pan realizację działań online (w ogóle) w obszarze animacji i edukacji? Czy są one potrzebne? Czy sprawdziłyby się w Pani/Pana podmiocie na stałe?
Działania online są doskonałym uzupełnieniem działalności „stacjonarnej” Ośrodków kultury.
Są potrzebne i sprawdzają się doskonale jako alternatywa dla działalności stacjonarnej.
Działania online, tj. wirtualne wystawy, są bardzo ciekawą alternatywą w edukacji kulturalnej. W naszym przypadku się sprawdziły.
Jako dodatkowe zajęcia edukacyjne, zarazem promujące ośrodek.
Oceńm dobrze taki sposób realizacji w okresie pandemii, są potrzebne i sprawdziły się – głównie dla utrzymania więzi w relacji Ośrodek – odbiorca.
Tak – dzięki temu można było dotrzeć do odbiorców.
Tak. Uczestnicy zajęć online chętnie w nich uczestniczyli. Były to mniejsze grupy, ale pragnące pozostać w kontakcie ze swoim instruktorem i znajomymi z grupy.
Tak są potrzebne. Czy sprawdziłyby się w naszej instytucji, nie mamy doświadczenia, ale sądzę, że tak, bo naszym odbiorcom brakowało z nami kontaktu i spotkań.
Realizację działań online oceniam pozytywnie, ponieważ w okresie pandemii najważniejszy moim zdaniem był kontakt z czytelnikami i szukanie nowych kanałów przekazu. Prowadzone działania sprawdziły się, o czym świadczą reakcje czytelników. Działania te wejdą na stałe do naszej oferty edukacyjno-kulturalnej jako uzupełnienie działań stacjonarnych.
Sprawdziły się działania online. Dzięki nim podtrzymany jest kontakt z uczestnikami. Jest możliwość wykorzystania online w czasie nieobecności instruktora lub dłuższej nieobecności uczestnika.
Uważam, że przy wszechobecnej technologii jest to rozwiązanie, które na stałe wpisze się w działalność placówki, którą kieruję.
Oceńm je pozytywnie – trwają prace nad uruchomieniem stałej oferty online.

<p>W obecnej sytuacji są konieczne takie rozwiązania. Myślę, że sprawdziłyby się w podmiocie na stałe.</p>
<p>Potrzeba stworzenia oferty warsztatów tutorskich wraz z ofertą częściowo bezpłatną a częściowo odpłatną.</p>
<p>Są działania, które się w wersji online sprawdzają, np. kreatywne lekcje języków obcych.</p>
<p>Wiele ciekawych rzeczy, na których moglibyśmy mieć kłopot z frekwencją – może zostać spokojnie realizowane online i lepiej przyciągać uwagę.</p>
<p>W zakresie działań w obszarze animacji i edukacji brak zainteresowania placówek szkolnych obecnością teatru w przestrzeni wirtualnej, co w dużej mierze mogłoby wesprzeć działania edukacyjne prowadzone online. Niektóre z podejmowanych działań teatru wejdą do stałego harmonogramu realizacji przedstawień premierowych, tj. realizacja video na potrzeby ewentualnej emisji w Internecie.</p>
<p>W zakresie działań online kultura wypadła najlepiej.</p>
<p>Według mnie działania online są potrzebne, aczkolwiek obawiam się, że w moim otoczeniu brakuje zainteresowania ze strony odbiorców.</p>
<p>Działania online oceniam dobrze, jednak w mojej instytucji nie sprawdziłyby się na stałe.</p>
<p>Jeżeli chodzi o zajęcia online, to jest to kwestia problematyczna, szczególnie w przypadku dzieci. Zdecydowana większość rodziców nie była zainteresowana warsztatami online, ze względu na dużą liczbę lekcji online.</p>
<p>W dobie nauczania online bardzo ciężko jest dotrzeć do odbiorcy, gdyż jest wielki przesył Internetu.</p>
<p>Sprawdziły się na początku. Teraz zauważam przesył działaniami online. Dzieci i młodzież nie chcą uczestniczyć ani w warsztatach, ani w konkursach, które dla nich organizujemy i proponujemy online.</p>
<p>Działania te są bardzo potrzebne – ale w obecnej sytuacji nastąpiła tak zwana „onlajnoza”. Jest tego za dużo. Działania powinny być sprofilowane i powinny odbywać się w zamkniętych grupach.</p>
<p>Są stosowane awaryjnie, nie sprawdzają się na dłuższą metę. Spada znacznie liczba odbiorców.</p>
<p>Mogą one stanowić dodatek do codziennej pracy, szczególnie jeśli chodzi o pracę edukacyjno-artystyczną, ale nie widzę możliwości na zdominowanie tej formy pracy w swojej instytucji. Daje się mocno zauważyć spadek zainteresowania uczestnictwem w działaniach kulturalnych, tak u dzieci jak i młodzieży, ale szczególnie u seniorów i osób dorosłych.</p>
<p>Generalnie realizację działań online oceniam dobrze i dlatego część będzie kontynuowana. Jednak ogrom działań przeniesionych do Internetu (zdalna praca, zdalna nauka, zdalne rozwijanie pasji czy zainteresowań) bardzo źle wpływał na „odbiorców”. Poza tym „kultura” to czynne uczestnictwo! A nie wirtualne!</p>

Powstała bogata oferta działań online w obszarze edukacji i animacji. Działania te są bardzo potrzebne, szczególnie w przypadku konieczności pozostawania w domu. Pozwalają wypełnić w sposób twórczy i kreatywny wolny czas, dostarczają wielu inspiracji dla całej rodziny, zwracają uwagę na aktywności dotychczas mało popularne w kontekście czasu spędzanego z rodziną. Trudno jednak zweryfikować ich efektywność. Biorąc pod uwagę fakt spędzania przed komputerem czasu przed południem w ramach pracy zdalnej lub zajęć szkolnych, skupienie uwagi po południu lub wieczorem jest bardzo trudne. Działania online nie zastąpią także bezpośredniego kontaktu z animatorem oraz otoczeniem, które samo w sobie jest nośnikiem treści i ma duży wpływ na atrakcyjność działań.

Jest to ciekawa forma, jednak na dłuższy okres czasu nie jest odpowiednia. W kulturze niezbędny jest bezpośredni kontakt człowieka z człowiekiem.

Uważam, że takie działania w chwili obecnej są potrzebne, jednak w naszej instytucji sprawdza się bezpośredni kontakt widza z autorem, artystą, prelegentem itp.

Trudno powiedzieć. Moim zdaniem zajęcia bezpośrednie mają jednak większą wartość.

Z punktu widzenia biblioteki publicznej działania online są potrzebne (np. informacja o zbiorach i działaniach kulturalnych), jednak najważniejszy jest bezpośredni kontakt z czytelnikami wypożyczającymi księgozbiór oraz korzystającymi na miejscu ze źródeł informacji.

Działania online są potrzebne, jednak nie zastąpią bezpośrednich kontaktów z odbiorcą.

Działania online są jedynie zastępczą formą działalności. Nie wyobrażam sobie prowadzenia działalności tylko w oparciu o działania online, bez bezpośredniego kontaktu z odbiorcami.

Działania online mogą być tylko i wyłącznie uzupełnieniem. Nigdy nie zastąpią siły kontaktu osobistego z animatorem/twórcą.

Użytkownicy naszej biblioteki oczekują bezpośrednich usług i kontaktów, działania online nie sprawdzają się.

Dla naszej instytucji to dodatek promocyjny. Nic nie zastąpi kontaktu z czytelnikiem!

Wg mnie w naszej rzeczywistości te działania się nie sprawdziły, odbiorców jest niewiele. Takie rozwiązania nie są wskazane na stałe. Niezbędnym jest prowadzenie działalności kulturalnej w kontakcie bezpośrednim z odbiorcą.

Są one potrzebne, w naszej społeczności lokalnej raczej by się nie sprawdziły.

Na obszarze wiejskim zajęcia online nie są trafionym pomysłem, ponieważ nie przekonują odbiorców do zastąpienia aktywności fizycznej czy bezpośrednich kontaktów na tzw. ławeczce przy domu nauką przez szklany ekran, gdzie występują w dodatku ogromne braki sprzętu i Internetu.

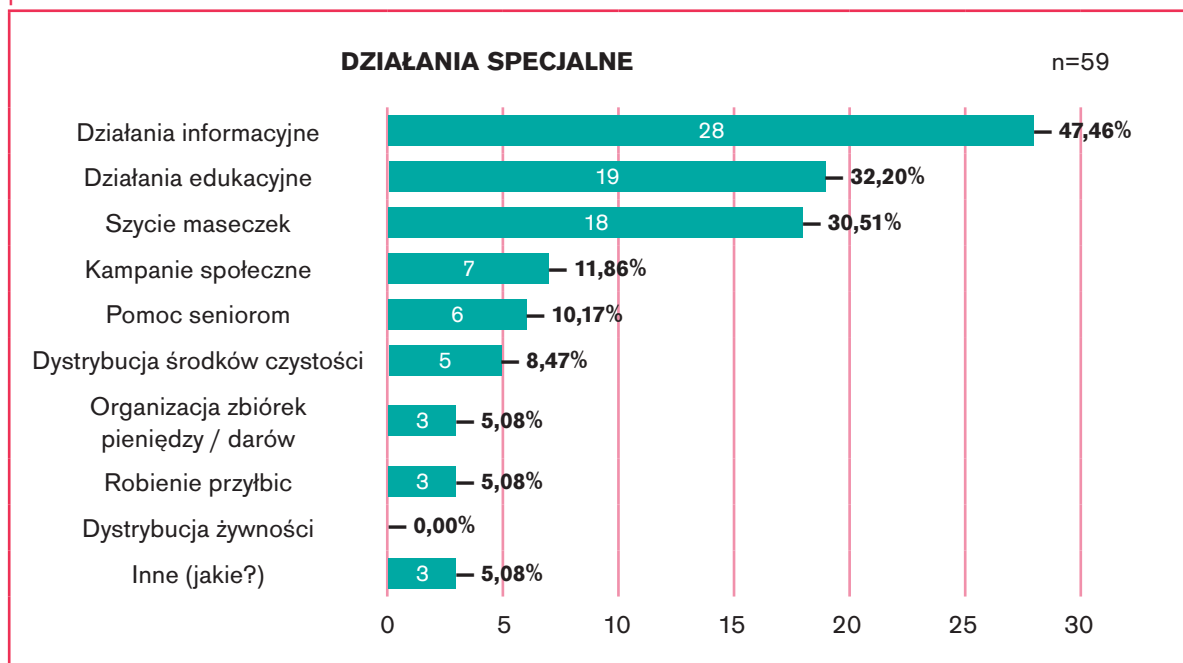
Myślę, że duże jednostki kultury mają więcej do zaoferowania.

Działania specjalne

Wszystkie instytucje, których dyrektorzy wypełnili ankietę, podjęły takie czy inne działania specjalne w kontekście ograniczania skutków pandemii. Prawie połowa (28) prowadziła działania informacyjne, jedna trzecia (19) – działania edukacyjne. Podobna liczba placówek (18) zaangażowała się w szycie maseczek (jedna z instytucji była nawet „koordynatorem akcji społecznej szycia maseczek i robienia przyłbic”). Rzadziej wskazywano organizację kampanii społecznych (7), pomoc seniorom (6),

dystrybucję środków czystości (5), organizację zbiórek (3), robienie przyłbic (3). Żadna z instytucji nie brała udziału w dystrybucji żywności, niektóre natomiast podjęły inne działania (pomoc osobom z niepełnosprawnościami, dostarczanie książek mieszkańcom gminy, rezygnacja z ogrzewania części obiektu – by ograniczyć negatywne, ekonomiczne skutki pandemii, jakie dotknęły samą instytucję). Omawiane pytanie dawało możliwość wielokrotnego wyboru – średnia liczba zaznaczonych odpowiedzi to 1,55.

Wykres nr 19. Działania specjalne podejmowane przez instytucje w kontekście ograniczania skutków pandemii

Trudności

Respondenci mogli ocenić, w skali od 1 do 5, czy w związku z pandemią w ich instytucjach wystąpiły określone trudności (1 oznaczało tu „zdecydowanie nie”, 5 – „zdecydowanie tak”). Jak się okazuje, żaden z podanych problemów nie wystąpił w żadnym z omawianych podmio-

tów w bardzo dużym czy nawet dużym nasileniu. Stosunkowo najmocniej dał się we znaki **brak narzędzi do prowadzenia działalności online**, ale i tu średnia ocena wyniosła 2,95. Najbardziej odczuwano trudności w komunikacji wewnątrz zespołów pracowniczych (średnia 1,76).

Tabela nr 24. Trudności w trakcie trwania pandemii – ranking

	Brak narzędzi do prowadzenia działalności online	2,95
	Utrzymanie terminowości realizacji planowanych działań	2,83
	Braki sprzętowe i techniczne uniemożliwiające pracę zdalną	2,81
	Brak kompetencji wśród pracowników do realizacji działań online	2,61
	Utrudnione zarządzanie zespołem	2,02
	Słaba komunikacja wewnątrz zespołu	1,76

Postawa Organizatora

Zdaniem większości, bo prawie 64% (35 osób) spośród 55 ankietowanych, którzy odpowiedzieli na to pytanie, Organizator instytucji jest otwarty na rozmowy i dialog dotyczący funkcjonowania instytucji w nowej rzeczywistości. Niemniej jednak, dla około jednej trzeciej

respondentów (17 osób) nie jest to do końca oczywiste. Taka sama liczba osób miała trudności z określeniem, czy Organizator udziela instytucji wystarczającego wsparcia (np. przekazuje jasne wytyczne). Zdecydowana w tym względzie była ponad połowa badanych (29 osób, odpowiedź „tak”).

Tabela nr 25. Otwartość i wsparcie ze strony Organizatora

Czy Organizator Pani/Pana instytucji jest otwarty na rozmowy i dialog dotyczący funkcjonowania instytucji w nowej rzeczywistości?		
Odpowiedź	Liczba odp.	%
Tak	35	63,64%
Trudno powiedzieć	17	30,91%
Nie dotyczy	3	5,45%
Nie	0	0,00%
SUMA	55	100%

Czy Organizator Pani/Pana instytucji udziela wystarczającego wsparcia (np. przekazuje jasne wytyczne)?		
Odpowiedź	Liczba odp.	%
Tak	29	52,73%
Trudno powiedzieć	17	30,91%
Nie	7	12,73%
Nie dotyczy	2	3,64%
SUMA	55	100%

Dyrektorzy mogli doprecyzować, w jaki ewentualnie sposób Organizator wspiera instytucję. Z możliwości tej skorzystały wszystkie osoby, które we wcześniejszym pytaniu zaznaczyły odpowiedź „tak”. Wypowiedziało się tu również 9 osób, które na poprzedzające pytanie odpowiedziały „trudno powiedzieć” oraz jedna osoba, która odpowiedziała „nie” (pełna treść wypowiedzi w załączniku nr 2).

Na podstawie analizy przedstawionych opisów można stwierdzić, że wsparcie Organizatora przybierało/przybiera kilka form: od wsparcia informacyjno-merytorycznego, poprzez rzeczowe, techniczne i osobowe, finansowe, ale także – nie mniej ważne – zrozumienie i akceptację.

W przypadku **wsparcia informacyjno-merytorycznego** mamy do czynienia z mniej lub bardziej czynnym udziałem instytucji. Organizator jest przez niektórych respondentów przedstawiany (raczej) jako dostarczyciel informacji czy wytycznych, jak również ten, który wskazuje kierunki działania oraz pośredniczy w kontaktach z Sanepidem. Przez innych jest postrzegany (raczej) jako partner, wspólnie z którym instytucja podejmuje decyzje i szuka rozwiązań:

- **Spotkania informacyjne** na temat ograniczenia w rozprzestrzenianiu się pandemii w naszej gminie i powiecie;
- **Z wyprzedzeniem i na bieżąco** byliśmy **informowani**;
- Wymiana **bieżących, niezbędnych informacji**;
- Przesyła **jasne wytyczne** związane z zapobieganiem szerzeniu się epidemii oraz związane z zachowaniem reżimu sanitarnego w obrębie placówki;
- **Bieżące komunikaty i zalecenia**;
- **Stale informuje** o nowych wytycznych;
- Dostarcza **informacje – wytyczne**;
- **Dostosowanie** działalności **do aktualnego reżimu sanitarnego**;
- **Wskazywanie kierunków** działania;
- Przekazuje **jasne wytyczne** i pomaga we wdrożeniu przepisów;
- Wsparcie w zakresie **wdrożenia procedur**;
- Komunikacja z **Sanepidem**;
- Przejął kontakt z powiatowym **SANEPID-em**;
- **Wsparcie merytoryczne** odnośnie działania tarczy kryzysowej;
- **Stale uzgodnienia**;

- **Spotkania sztabowe;**
- **Rozmowy, wspólne podejmowanie decyzji, konsultacje;**
- Jesteśmy w **stałym kontakcie** z Organizatorem, (...) **wspólnie szukamy rozwiązań.**

Wsparcie rzeczowe, techniczne i osobowe to z jednej strony dostarczanie lub pomoc w zakupie środków ochrony osobistej i środków do dezynfekcji, z drugiej – włączanie urzędników w działania instytucji czy pomoc przy realizacji działań online:

- Dostarcza **środki dezynfekcyjne;**
- Pomoc w zakupie **środków zabezpieczających;**
- Zaopatrzone nas w **maseczki i przyłbice;**
- Otrzymujemy pomoc rzeczową – np. zaopatrzenie w **środki ochrony osobistej i dezynfekcję pomieszczeń;**
- Zakupy przez Biuro Kultury **środków do dezynfekcji (maseczki, rękawiczki, płyny);**
- Przekazywanie **środków do bieżącej dezynfekcji;**
- **Włącza** swoich **urzędników** do naszych działań;
- Pomoc przy realizacji **działań online.**

Wsparcie finansowe ze strony Organizatora to przede wszystkim finansowanie bieżącej działalności i życzliwa polityka w tym obszarze (np. niezmnieszenie dotacji):

- Daje **środki finansowe** na prowadzenie działalności;

- **Środki** przeznaczone na organizację działań kulturalnych w tym roku są **przezniesione na następny rok;**
- Zapewnienie **płynności finansowej;**
- **Choć wstrzymał dodatkowe finansowanie, ma je uwolnić** w związku z potrzebą jeszcze przed końcem roku;
- Nie wspiera, ale dotychczas **nie zmniejszył budżetu.**

W sytuacji kryzysu ważne okazuje się także wsparcie niematerialnej natury – respondenci docenili **zrozumienie** przez Organizatora sytuacji, jak również **akceptację** dla podejmowanych przez instytucję działań:

- **Daje wolną rękę** dla naszych działań;
- **Aprobuje** nasze działania;
- **Szybka odpowiedź** na kierowane wnioski, **akceptacja** proponowanych rozwiązań;
- **Akceptuje** pisemnie poszczególne fazy „odmrażania”;
- **Rozumie**, w jakim położeniu znajduje się nasza instytucja;
- **Interesuje** się, **inicjuje** działania, **zachęca** do realizacji projektów;
- **Pełne zrozumienie** sytuacji.

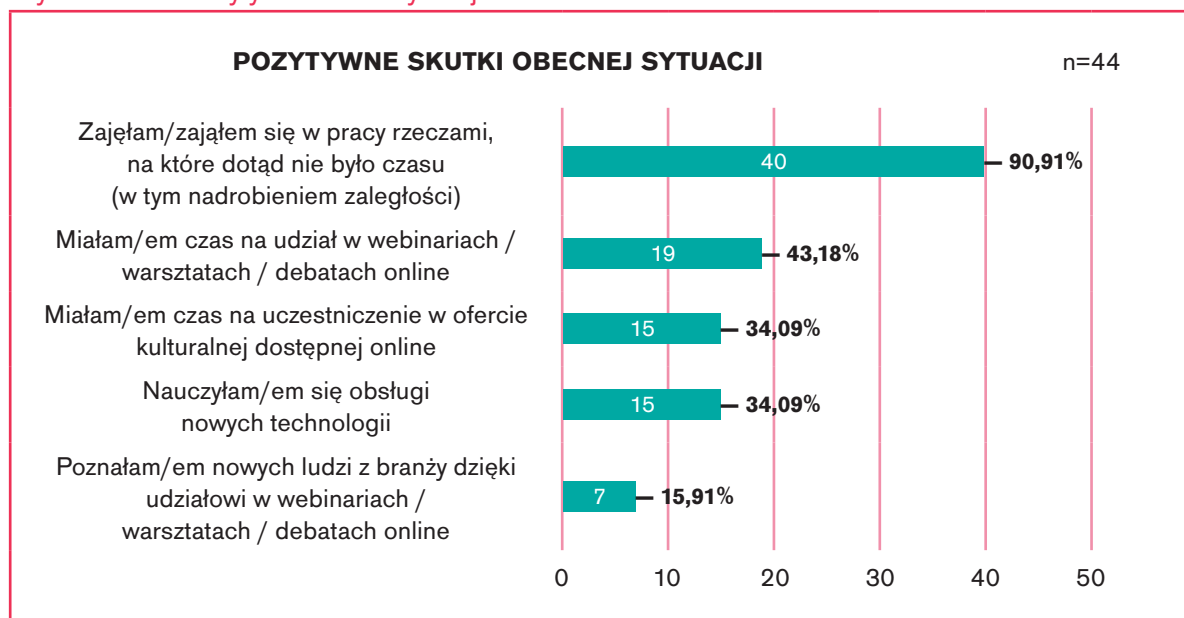
Pozytywne skutki sytuacji

Na pytanie o pozytywne skutki zaistniałej sytuacji odpowiedziało 56 respondentów. Ponad 64% z nich (36 osób) dostrzega takie skutki, pozostali (20 osób) – nie. Na pytanie doprecyzowujące odpowiedziały 44 osoby – 35 z pierwszej grupy i 9 – z drugiej (innymi słowy, osoby, które we wcześniejszym pytaniu zadeklarowały, że nie dostrzegają pozytywnych stron sytuacji, jednak pewne pozytywy wskazały).

Respondenci mogli wybrać więcej niż jedną odpowiedź z listy lub podać własną (co nie

miało miejsca) – średnia liczba zaznaczonych to 2,18. Zdecydowana większość, bo prawie 91% (40) osób zadeklarowało, że zajęło się w pracy rzeczami, na które dotąd nie było czasu (w tym nadrobieniem zaległości). Udział w webinarach /warsztatach / debatach online zadeklarowało już mniej, bo 43% (19) respondentów. Uczestniczenie w ofercie kulturalnej online i nauczanie się obsługi nowych technologii zaznaczyło po tyle samo osób – 34% (15). Nowe znajomości w branży (dzięki udziałowi w działaniach online) nawiązało tylko 7 osób.

Wykres nr 20. Pozytywne skutki sytuacji

PRZYSZŁOŚĆ – EMOCJE, OBAWY, WYZWANIA, POTRZEBY

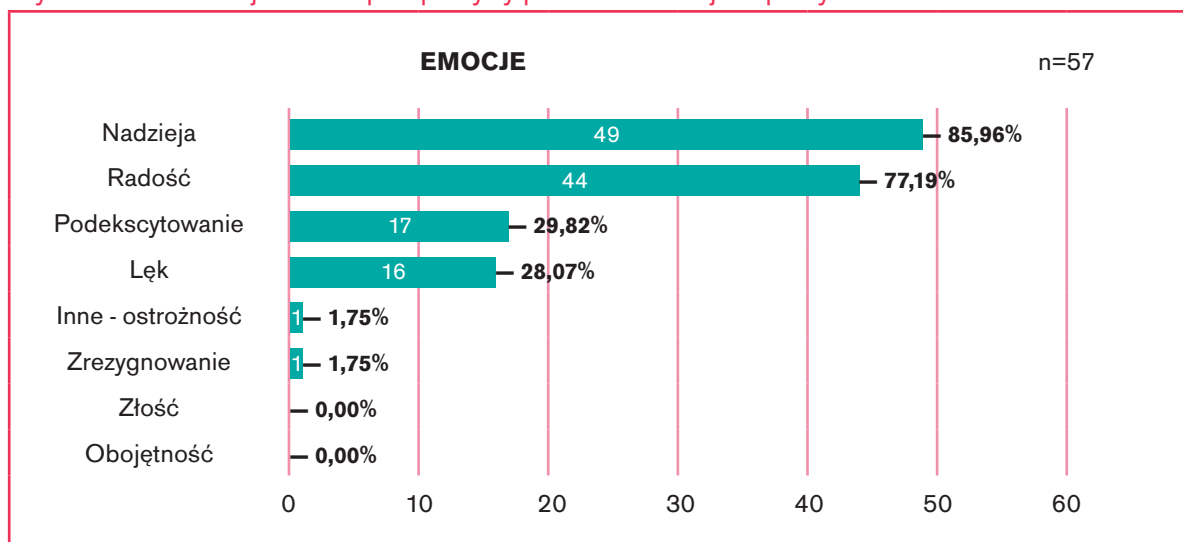
Emocje

Zdecydowana większość z 57 dyrektorów, którzy odpowiedzieli na to pytanie, bo prawie 86% (49 osób), oczekuje powrotu do bezpośredniej pracy z odbiorcami z **nadzieją**. Drugą ważną emocją jest tu **radość** – przyznało się do niej ponad 77% ankietowanych (44 osoby). Około

jednej trzeciej badanych towarzyszy **podekscytowanie** (17 osób), ale i **lęk** (16 osób). Pojedyncze osoby odczuwają zrezygnowanie i rezerwę („ostrożność”). Nikt natomiast nie zadeklarował, że perspektywę powrotu wita ze złością lub obojętnością.

Ankietowani byli proszeni o wybór maksymalnie trzech najbardziej oddających ich obecny stan emocji. Średnia liczba faktycznie zaznaczonych odpowiedzi to 2,24.

Wykres nr 21. Emocje wobec perspektywy powrotu do miejsca pracy

Obawy

Respondenci mogli też ocenić, w skali od 1 do 10, czego obawiają się w najbliższej przyszłości – w odniesieniu do przedstawionej listy zagrożeń (1 oznaczało tu „w ogóle się nie obawiam”, 10 – „obawiam się bardzo mocno”). Żaden z podanych problemów nie wystąpił w żadnym

z omawianych podmiotów w bardzo dużym natężeniu, niemniej dość mocne obawy wywołuje perspektywa zmniejszenia środków publicznych na kulturę (średnia pozycja suwaka 6,82), w dalszej kolejności perspektywa uszczuplenia środków prywatnych i zmniejszenia liczby odbiorców (średnia po 6,68). Wysokie miejsca zajmują również lęk odbiorców przed

uczestniczeniem w działaniach stacjonarnych (6,63) oraz przesyt dostępnymi działaniami kulturalnymi online (6,54). Na tym tle wyróż-

nia się kwestia powrotu do pracy w siedzibie instytucji – wywołuje ona nikłe obawy.

Tabela nr 26. Czego obawia się Pani/Pan w najbliższej przyszłości?

	<i>średnia</i>
Zmniejszenia środków publicznych na kulturę	6,82
Uszczuplenia środków prywatnych (od sponsorów, mecenasów) na kulturę	6,68
Zmniejszenia się liczby odbiorców	6,68
Lęku odbiorców przed uczestniczeniem w działaniach stacjonarnych	6,63
Przesytu dostępnymi działaniami kulturalnymi online	6,54
O utrzymanie ciągłości działań	5,79
Konieczności zwolnień w celu ograniczenia kosztów funkcjonowania instytucji	5,52
Utraty pracy	4,54
Powrotu do pracy w siedzibie podmiotu	2,55

Wyzwania

Respondentów zapytano również o wyzwania, jakie uznają oni za najistotniejsze z perspektywy funkcjonowania swojej instytucji. Przedstawione na liście kwestie można było ocenić w skali od 1 do 10, gdzie 1 oznaczało „mało istotne”, a 10 – „bardzo istotne”. Wszystkie te zagadnienia okazały się dla badanych co

najmniej ważne – dość wspomnieć, że znajdująca się najniżej w rankingu kwestia (strach odbiorców przed uczestniczeniem w działaniach grupowych) osiągnęła stosunkowo wysoką średnią – 7,34. Za najistotniejszą kwestię uznano natomiast utrzymanie budżetu na optymalnym poziomie (8,95), niemal tak samo ważne okazało się utrzymanie kontaktu / relacji z odbiorcami.

Tabela nr 27. Wyzwania, jakie niesie przyszłość

	<i>średnia</i>
Utrzymanie budżetu na optymalnym poziomie	8,95
Utrzymanie kontaktu, relacji z odbiorcami	8,86
Przygotowanie podmiotu do otwarcia na działania z publicznością (w tym wdrożenie wytyczonych zasad bezpieczeństwa sanitarnego)	8,32
Utrzymanie wytyczonego rygoru sanitarnego na co dzień	8,2
Utrzymanie zespołu pracowników	8,18

	Dostosowanie metod pracy do nowej rzeczywistości	7,96
	Strach odbiorców przed uczestnictwem w działaniach grupowych	7,34

Potrzeby

Na pytanie o to, jakie wsparcie byłoby pożądane w zaistniałej sytuacji, odpowiedziało 56 ankietowanych. Ponad połowa (29 osób) życzyłaby sobie poznać dobre praktyki w kontekście przystosowania metod pracy do wymogów bezpieczeństwa, tyle samo osób potrzebowałoby wsparcia sprzętowego. Dalej plasują się szkolenia z zakresu realizacji działań online (26 osób), indywidualne wsparcie eksperckie i wsparcie finansowe (po 24

osoby), szkolenia z zakresu obsługi narzędzi online do warsztatów/webinariów etc. (22 osoby). Żaden z dyrektorów nie zadeklarował potrzeby wsparcia psychologicznego. Tylko dwie osoby stwierdziły, że nie będą potrzebowały żadnego wsparcia.

W odpowiedzi na to pytanie respondenci mogli wybrać dowolną liczbę opcji. Średnia to 3,74 (średnio w tyłu obszarach należałoby wesprzeć jedną instytucję).

Tabela nr 28. Potrzeby w zaistniałej sytuacji

Jakiego wsparcia będzie Pani/Pan oraz Pani/Pana zespół potrzebować w zaistniałej sytuacji?		
Odpowiedź	Liczba odp.	%
Dobre praktyki w kontekście przystosowania metod pracy do wymogów bezpieczeństwa	29	51,79%
Wsparcie sprzętowe (w tym dostęp do platform internetowych)	29	51,79%
Szkolenia – Realizacja działań online	26	46,43%
Wsparcie merytoryczne/eksperckie – indywidualne porady	24	42,86%
Wsparcie finansowe	24	42,86%
Szkolenia – Obsługa narzędzi online do warsztatów/webinariów etc.	22	39,29%
Szkolenia – Prawo autorskie a działalność online	14	25,00%
Szkolenia – BHP w kontekście „odmrażania” działalności kulturalnej	13	23,21%
Pomoc prawna	9	16,07%
Szkolenia – Relaks i redukcja stresu	6	10,71%
Pośrednictwo w rozmowach z Sanepidem	6	10,71%
Nie będą potrzebować żadnego wsparcia	2	3,57%
Wsparcie psychologiczne	0	0,00%

IV. 3. WYNIKI ANKIETY – SAMORZĄDOWCY I URZĘDNICY SAMORZĄDOWI

CHARAKTERYSTYKA RESPONDENTÓW

W ankiecie udział wzięło **17 urzędniczek i urzędników** z województwa mazowieckiego, dziesięć kobiet i siedmiu mężczyzn; pięć osób z miast na prawach powiatu, pięć z gmin miejskich, cztery z gmin miejsko-wiejskich i trzy z miast powiatowych. W badaniu nie uczestniczyli urzędnicy gmin wiejskich i sołectw. Najwięcej respondentów pochodziło z subregionu ostrołęckiego – siedem osób, dalej z siedleckiego – trzy osoby, sochaczewsko-żyrardowskiego i warszawskiego wschodniego – po dwie osoby oraz po jednej osobie z subregionów płockiego, ciechanowskiego i radomskiego. W badaniu nie wzięli udziału samorządowcy z subregionu warszawskiego zachodniego.

LOKALNA SYTUACJA W OBSZARZE KULTURY

W odpowiedzi na pytanie, jak zmieniła się sytuacja w obszarze kultury w danej lokalizacji po 11 marca, niemal wszyscy, bo 16 osób, zadeklarowali, że **instytucje kultury przeniosły swoją działalność do Internetu**. W połowie lokalizacji **instytucje kultury zostały całkowicie zamknięte i nie prowadziły działalności** (dane te wydają się niespójne; być może w lokalizacjach, których wóldarze zaznaczyli obie powyższe odpowiedzi, część instytucji działała w sieci, a część zawiesiła działalność). W czterech przypadkach działalność lokalnych organizacji pozarządowych przeniosła się do Internetu, w trzech – działalność NGO była niewidoczna.

W 13 lokalizacjach instytucje kultury / organizacje podejmowały specjalne

działania w kontekście ograniczania skutków pandemii (w dwóch przypadkach nie miało to miejscach, a w dwóch respondenci tego nie wiedzieli). Najpopularniejsze było prowadzenie **działań informacyjnych** (12 odpowiedzi), dalej **działań edukacyjnych** (9), **szycie maseczek** (6), pomoc seniorom (5), dystrybucja środków czystości (3), organizacja zbiórek pieniędzy / darów (3), robienie przyłbic (2), kampanie społeczne (2). W żadnym z miejsc instytucje kultury nie angażowały się w dystrybucję żywności.

W połowie jednostek samorządowych (8) urzędy podjęły specjalne działania skierowane do sektora kultury w związku pandemią (w siedmiu lokalizacjach tego nie zrobiono, dwoje respondentów nie znało odpowiedzi na pytanie). W pięciu lokalizacjach działania przybrały postać **wsparcia technicznego** (w jednej z nich urząd opracował dodatkowo regulaminy korzystania z jednostek kultury w czasie pandemii), w dwóch – szkoleń specjalistycznych. W jednym przypadku udzielono „wsparcia merytorycznego w zakresie interpretacji przepisów oraz wsparcia psychicznego – zapewnienie o pomocy UM w razie problemów.”

W ponad połowie miejsc (9) urzędy obniżyły środki na kulturę. W sześciu przypadkach Organizator zrezygnował z **wydatków na planowane wydarzenia kulturalno-artystyczne**, a w dwóch dodatkowo obniżył dotację podmiotową dla instytucji kultury. W jednej lokalizacji obniżono tylko dotację podmiotową, w jednej obniżono przyznane dotacje dla organizacji pozarządowych, w jednej wstrzymano środki z dotacji dla organizacji pozarządowych.

OBAWY, WYZWANIA, POTRZEBY

Obawy

Respondenci mogli ocenić, w skali od 1 do 10, czego najbardziej się obawiają – w odniesieniu do przedstawionej listy zagrożeń (1 oznaczało tu „w ogóle się nie obawiam”, 10 – „obawiam się bardzo mocno”). Samorządowcy, którzy wzięli udział w badaniu, najbardziej obawiają się zmniejszenia liczby odbiorców działań. Zdecydowana większość, bo 13 responden-

tów, zaznaczyła tu wartość „7” lub więcej (średnia pozycja suwaka 7,53). W odpowiedzi na pytanie o zagrożenie zmniejszenia środków publicznych na kulturę również 1443 osób zaznaczyło „7” (średnia = 7,47). Znaczące obawy wzbudza także kwestia przewidywanego lęku odbiorców przed uczestnictwem w działaniach grupowych (średnia = 7,41), jak również kwestia utrzymania odpowiednich zasad bezpieczeństwa podczas wydarzeń kulturalnych (średnia = 7,06).

Tabela nr 29. Obawy dotyczące przyszłości

	<i>średnia</i>
Zmniejszenia się liczby odbiorców działań	7,53
Zmniejszenia środków publicznych na kulturę	7,47
Lęku odbiorców przed uczestnictwem w działaniach stacjonarnych	7,41
O utrzymanie zasad bezpieczeństwa podczas wydarzeń kulturalnych	7,06
Zmniejszenia środków prywatnych (od sponsorów, mecenasów) na kulturę	6,88
O utrzymanie ciągłości działań	6,82
Przesytu dostępnymi działaniami kulturalnymi online	5,76
Niedostosowania metod pracy sektora kultury do nowej rzeczywistości	4,94

Wyzwania

W odpowiedziach urzędników na pytanie o wyzwania najbliższej przyszłości na plan pierwszy wybija się **niepewność wynikająca z niewiedzy co do rozwoju sytuacji**. Respondenci podkreślali, jak wielkim wyzwaniem jest w takich okolicznościach **planowanie**. Problemom natury organizacyjno-logistycznej towarzyszą **trudności finansowe** (zmniejszenie dochodów instytucji, ryzyko zwolnień). Istotne

są kwestie **bezpieczeństwa sanitarnego**, jak również **odbudowanie relacji z odbiorcami**. Szczególnym wyzwaniem jest realizacja działań **online**, zwłaszcza niektórych ich rodzajów – swoiste „**przesterowanie**” oferty kulturalno-edukacyjnej (łączenie form tradycyjnych z nowoczesnymi).

Tabela nr 30. Największe wyzwania

Z jakimi wyzwaniami w najbliższej przyszłości przyjdzie się Pani/u mierzyć w pracy zawodowej (w kontekście epidemii)?
Rzeczywistość jest tak dynamiczna, a przyszłość jest wielką niewiadomą.
Najtrudniejszy jest brak konkretnych informacji, jak długo jeszcze epidemia potrwa i w jakiej formie. Trudno cokolwiek planować. (...) największym wyzwaniem to jest planowanie w warunkach niewiedzy o tym, co przed nami, a planować trzeba.
Dostosowanie harmonogramów i dostępności sal i obiektów niezbędnych do realizacji przeniesionych na drugą połowę roku wydarzeń kulturalnych.
Przed wszystkim pod znakiem zapytania pozostaje, czy i kiedy będziemy mogli powrócić do realizacji dotychczasowych zadań z obszaru organizacji wydarzeń kulturalnych.
Niepewność, czy możemy planować działania na drugą połowę roku i przyszły rok.
Brak środków finansowych.
Zabezpieczenie finansowe instytucji kultury, które przed pandemią czerpały znaczne dochody z wynajmu sal i organizacji imprez.
Mniejsze środki finansowe, zwolnienia kadry.
Redukować kolejne etaty i zmniejszać ofertę w związku z brakiem środków i zmniejszeniem dotacji.
Organizowanie odbiorcy takiej oferty kulturalnej, która z jednej strony byłaby ofertą pełną, z drugiej – nie byłaby istotnie droższa niż przed pandemią, a z trzeciej strony zapewniałaby bezpieczeństwo odbiorcy. Także formy stałe stanowią trudność.
Zapewnienie bezpieczeństwa podczas wydarzeń kulturalnych.
Przywrócenie działania instytucji z zachowaniem reżimu sanitarnego.
Przyciągnięcie zainteresowania utraconego w wyniku pandemii stałych bądź periodycznych odbiorców kultury.
Zachęcenie mieszkańców do wspólnego działania, współpracy, zwalczenie lęku przed spotkaniami.
„Przesterowanie” oferty kulturalno-edukacyjnej, dostosowanie jej do obecnych (przyszłych) warunków (oferta online łączona z tradycyjnymi wydarzeniami).
Prowadzenie działalności edukacyjnej bez kontaktu „face to face”.
W dziedzinach, w których jest to możliwe, organizacja działalności w formie online.
Organizacja dotychczasowych konkursów i przeglądów w innej formule.
Prowadzenie zajęć wakacyjnych dla dzieci online.
Organizacja wydarzeń kulturalnych, koncertów za pomocą Facebooka.
Organizacja online koncertów.

Potrzeby

Zapytani o to, jakiego wsparcia będą potrzebować instytucje kultury/organizacje w ich gminie/powiecie w zaistniałej sytuacji, urzędnicy wybierali średnio 5,35 opcji (ich zdaniem w tylu obszarach należałoby wspomóc ww. podmioty). Prawie wszyscy (15) wskazali wsparcie

finansowe, na kolejnym miejscu (13) uplasowało się wsparcie sprzętowe. Potrzebna byłaby także znajomość dobrych praktyk w kontekście przystosowania metod pracy do wymogów bezpieczeństwa (11), jak również szkolenia z zakresu realizacji działań online (10) oraz prawa autorskiego w kontekście działalności online (9).

Tabela nr 31. Pożądane wsparcie w opinii urzędników

Jakiego wsparcia będą potrzebować instytucje kultury/organizacje w Pani/a gminie/powiecie w zaistniałej sytuacji?		
Odpowiedź	Liczba odp.	%
Wsparcie finansowe	15	88,24%
Wsparcie sprzętowe (w tym dostęp do platform internetowych)	13	76,47%
Dobre praktyki w kontekście przystosowania metod pracy do wymogów bezpieczeństwa	11	64,71%
Szkolenia – Realizacja działań online	10	58,82%
Szkolenia – Prawo autorskie a działalność online	9	52,94%
Szkolenia – Obsługa narzędzi online do warsztatów/webinariów etc.	8	47,06%
Wsparcie merytoryczne/ekspertkie – indywidualne porady	7	41,18%
Szkolenia – BHP w kontekście „odmrażania” działalności kulturalnej	7	41,18%
Szkolenia – Relaks i redukcja stresu	4	23,53%
Pomoc prawna	4	23,53%
Wsparcie psychologiczne	2	11,76%
Pośrednictwo w rozmowach z Sanepidem	1	5,88%
Nie będę potrzebować żadnego wsparcia	0	0,00%

PRZYSZŁOŚĆ KULTURY

W świetle wypowiedzi urzędników słowem-kluczem w kontekście przyszłości kultury w perspektywie roku – dwóch lat, wydaje się być „**ograniczenie**”. Ma ono dotyczyć zarówno wydarzeń czy pewnych ich typów (z uwagi na wymogi sanitarne), jak i motywacji odbiorców (lęk) oraz finansów (zmniejszenie wpływów i dotacji, wyższe koszty realizacji działań ze względu na reżim sanitarny). Co ważne, problemy finansowe instytucji kultury mogą odbić się na odbiorcach, poprzez podwyższenie cen, a co za tym idzie, zmniejszenie dostępności wydarzeń. Dla tych odbiorców, którzy uczestniczyli,

„bo tak wypada”, może to być – oprócz kwestii bezpieczeństwa – dobra wymówka, żeby zaprzestać udziału w wydarzeniach kulturalnych.

Drugim ważnym zjawiskiem jest „**kultura w Internecie**”, jako sposób na przewyciężenie ograniczeń. Przeniesienie działań do sieci może być z pewnych względów zbawienne, jednak z drugiej strony może sprzyjać wypieraniu tradycyjnych form działania, jak również przyczynić się do osłabiania więzi międzyludzkich. Lęk odbiorców, niepewność przyszłości, konieczność elastycznego działania mogą wręcz prowadzić do restrukturyzacji instytucji kultury.

Tabela nr 32. Przyszłość instytucji kultury zdaniem urzędników

Jaka czeka nas – Pani/a zdaniem – przyszłość kultury w perspektywie roku – dwóch lat?
Zależać to będzie od rozwoju sytuacji związanej z pandemią.
Działania będą bardzo długo ograniczane.
Ograniczenie wydarzeń plenerowych, redukcja wydarzeń masowych.
Będzie to działalność ograniczona i prowadzona w nietypowych warunkach:
<ol style="list-style-type: none"> 1. ze względu na ilość uczestników, którzy mogą uczestniczyć (ograniczenia metrażowe pomieszczeń / budynków kultury), 2. ograniczenia ze strony uczestników (obawy przed przyjściem na imprezę), 3. ograniczenia finansowe, bo: <ol style="list-style-type: none"> a) w warunkach reżimu sanitarnego organizacja imprezy jest droższa niż normalnie, b) podwyżki cen różnych towarów i usług odbijają się i tu, c) zmniejszenie realne dotacji od Organizatora i z innych źródeł.
Perspektywa mocno ograniczona, raczej zawężająca niż poszerzająca obszar działania.
Zmniejszenie organizowanych wydarzeń o połowę.
Zastój.

Powrót do standardowego funkcjonowania kultury w przeciągu roku. Brak wpływów lub ich znaczne zmniejszenie w okresie zamknięcia instytucji kultury i niemożliwości organizacji zgromadzeń przez okres paru miesięcy oraz ogólna niepewna sytuacja gospodarcza w kraju mogą odbić się na cenach dostępu do kultury, a więc i na jej dostępności. Część wydarzeń i działań kulturalnych na stałe przeniesie się do Internetu, a przynajmniej wzmocni tą drogą swoje zasięgi w dotarciu do odbiorców.
Dalsza współpraca online.
Kultura dostępna w internecie.
Zanik pewnych – tradycyjnych form działalności i pojawienie się nowych elektronicznych i internetowych.
Przeniesienie działań do przestrzeni wirtualnej; osłabienie więzów interpersonalnych; trudności z powrotem do normalnej sytuacji.
W perspektywie roku – dalsza praca online. W perspektywie dwóch lat – powrót do normalności, przywrócenie zajęć stacjonarnych, organizacja koncertów plenerowych, wystaw itp.
Będzie bardzo trudno, musi minąć czas, aby ludzie przestali się bać.
Najtrudniejszym wyzwaniem jest odnalezienie się w niepewnej przyszłości. Potrzebna będzie elastyczność w działaniach przy jednoczesnym chronieniu miejsc pracy i realizowaniu ciekawej oferty.
Sytuacja przyspieszy lub wymusi restrukturyzację instytucji kultury (łączenie instytucji, zmiany kadrowe, itp.).
Załamie się „dobry snobizm”. Osoby uczestniczące w wydarzeniach kulturalnych, bo tak wypada, przestaną się na nich pojawiać, racjonalizując swoje decyzje względami bezpieczeństwa.

Ze swej strony urzędnicy prezentują różne podejście do kwestii kultury w najbliższych miesiącach. Niektórzy planują stopniowe „odmrażanie” sektora – działanie, w miarę możliwości, z zachowaniem wszelkich wymogów. Część stawia na rozwój działań internetowych – w jednym przypadku planowane jest nawet zacieśnienie współpracy z organizacjami pozarządowymi w celu stworzenia różnorodnej oferty online. W innych lokalizacjach planowane jest wsparcie techniczne, merytoryczne czy

finansowe. Choć są też jednostki samorządowe, które zamierzają ograniczać działalność instytucji kultury i ciąć koszty.

Tabela nr 32. Przyszłość instytucji kultury zdaniem urzędników

Proszę opisać, jakie działania zamierza podjąć Urząd (Gminy/Starostwa Powiatowego) w najbliższych miesiącach w obszarze kultury?
Działać maksymalnie na tyle, na ile pozwoli sytuacja w związku z zagrożeniem pandemią.
Stopniowe „odmrażanie” działalności instytucji kultury i ich powolny powrót do standardowego funkcjonowania. Rozpoczęcie organizacji miejskich wydarzeń kulturalnych dla mniejszej ilości odbiorców. Na tę chwilę imprezy masowe bądź podobne nie są w tym roku planowane, umówione wcześniej wydarzenia tego typu mające odbyć się w roku 2020 zostaną zrealizowane w roku następnym.
Zaplanowane działania kulturalne odbędą się, ale w zmienionej formule i o zmniejszonym zasięgu.
Przywracanie działalności kulturalnej z uwzględnieniem wszelkich wytycznych sanitarnych.
Rozszerzyć działania w zakresie online.
Wspomagać działania internetowe, poszerzać zasięg dostępu do kultury.
Zamierzamy zacieśnić współpracę z organizacjami pozarządowymi działającymi w sferze kultury i edukacji, co przełożyłoby się na stworzenia różnorodnej oferty online.
Dostosowanie instytucji kultury do zmieniających się warunków.
Wspieranie instytucji kultury, pomoc w realizacji działań (techniczna).
Organizacja szkoleń, np.: zasad bezpieczeństwa, organizacji webinarów itp. Wsparcie finansowe.
Działania dotyczące wsparcie finansowego.
Zapewnić płynność finansową instytucji, które najbardziej straciły na braku organizacji imprez. Przyspieszyć lub rozpocząć działania remontowe w infrastrukturze, korzystając z okresu przestoju w działaniach merytorycznych.
Czekamy na rozwój sytuacji zarówno w sferze „odmrażania” kultury, jak również sytuacji finansowej miasta.
Ograniczenia działalności.
Zmniejszać dotację i ciąć koszty.

V. ANTYWIRUS.EXE – REKOMENDACJE DLA PROGRAMU WSPARCIA

a. Organizacja szkoleń / warsztatów (online, ale w miarę możliwości też stacjonarnie) z zakresu:

- prawa autorskiego w kontekście działalności online, udostępniania w Internecie zasobów cyfrowych
- obsługi narzędzi online, w szczególności platform szkoleniowych, e-learningowych i narzędzi związanych z udostępnianiem materiałów oraz prowadzeniem webinarów i warsztatów online
- realizacji filmów i montażu materiałów audiowizualnych (w szczególności na darmowym oprogramowaniu)
- BHP i interpretacji wytycznych dotyczących zachowania reżimu sanitarnego podczas wydarzeń kulturalnych i edukacyjnych w kontekście „odmrażania” działalności kulturalnej
- metod (od)budowania relacji z odbiorcami po okresie zamknięcia
- promocji i budowania sieci odbiorców online.

b. Sieciowanie i wymiana dobrych praktyk – zakres:

- metody i narzędzia pracy online
- rozwiązania dotyczące „odmrażania” sektora kultury
- grupy wsparcia
- wymiana wiedzy i doświadczeń (dobre praktyki).

c. Wsparcie indywidualne – zakres:

- narzędzia relaksu i redukcji stresu
- warsztaty i porady psychologiczne dla animatorów / edukatorów
- wsparcie psychologiczne dla odbiorców oferty kulturalnej
- pomoc związana z wypaleniem zawodowym
- przełamywanie barier i motywowanie do aktywności w obszarze edukacji online.

d. Wsparcie sprzętowe:

- do nagrywania materiałów audiowizualnych
- do montażu materiałów audiowizualnych.

e. Wsparcie finansowe:

- wsparcie indywidualne dla osób fizycznych
- wsparcie grantowe na realizację projektów.

f. Szerzenie informacji na temat specyfiki pracy animatorów i edukatorów kultury (w tym budowanie prestiżu pracy animatorów i edukatorów kultury)

Obecnie społeczeństwo oraz decydenci nie zawsze mają świadomość, jak istotna i potrzebna jest działalność edukacyjna w kulturze, jak duży wpływ ma na zwiększanie uczestnictwa w kulturze, rozwój, integrację i aktywność społeczną, w jak dużym stopniu stanowi element terapii i wsparcia dla osób wykluczonych.

g. Badanie potrzeb uczestników edukacji kulturowej

Pozwoliłoby odpowiedzieć na kluczowe pytania, dzięki którym animatorzy i edukatorzy mogliby tworzyć oferty online, usprawniać swoje działania, odpowiadać na rzeczywiste potrzeby, a także bariery odbiorców w związku z uczestnictwem w działaniach w przestrzeni wirtualnej.

ZAŁĄCZNIK NR 1
Tabele

Tabela nr 1. Obniżenie dotacji podmiotowej i celowej – kwota i procent straty

LP.	DOTACJA PODMIOTOWA	DOTACJA PODMIOTOWA %	DOTACJA CELOWA	DOTACJA CELOWA %
1.	0 zł	0%	280 000 zł	50%
2.	0 zł	0%	0 zł	0%
3.	0 zł	0%	0 zł	0%
4.	300 000 zł	12%	0 zł	0%
5.	0 zł	0%	0 zł	0%
6.	0 zł	0%	0 zł	0%
7.	0 zł	0%	0 zł	0%
8.	0 zł	0%	0 zł	0%
9.	60 000 zł	0%	0 zł	0%
10.	BD	BD	BD	BD
11.	0 zł	0%	0 zł	0%
12.	0 zł	0%	0 zł	0%
13.	0 zł	0%	0 zł	0%
14.	270 000 zł	17%	70 000 zł	47%
15.	8 000 zł	9%	0 zł	0%
16.	0 zł	0%	63 000 zł	22%
17.	100 000 zł	0%	0 zł	0%
18.	0 zł	0%	0 zł	0%
19.	365 000 zł	18%	0 zł	0%
20.	0 zł	0%	0 zł	0%
21.	0 zł	0%	0 zł	0%
22.	0 zł	0%	0 zł	0%
23.	0 zł	0%	0 zł	0%
24.	0 zł	0%	0 zł	0%
25.	0 zł	0%	0 zł	0%
26.	0 zł	0%	0 zł	0%
27.	250 000 zł	20%	250 000 zł	20%
28.	0 zł	0%	0 zł	0%
29.	0 zł	0%	0 zł	0%
30.	0 zł	0%	0 zł	0%
31.	4 000 zł	1,30%	0 zł	0%

32.	0 zł	0%	0 zł	0%
33.	0 zł	0%	0 zł	0%
34.	0 zł	0%	0 zł	0%
35.	0 zł	0%	0 zł	0%
36.	0 zł	0%	0 zł	0%
37.	0 zł	0%	0 zł	0%
38.	0 zł	0%	0 zł	0%
39.	0 zł	0%	0 zł	0%
40.	0 zł	0%	0 zł	0%
41.	0 zł	0%	0 zł	0%
42.	0 zł	0%	0 zł	0%
43.	0 zł	0%	0 zł	0%
44.	0 zł	0%	0 zł	0%
45.	0 zł	0%	0 zł	0%
46.	0 zł	0%	0 zł	0%
47.	0 zł	0%	0 zł	0%
48.	0 zł	0%	0 zł	0%
49.	0 zł	0%	0 zł	0%
50.	0 zł	0%	0 zł	0%
51.	0 zł	0%	0 zł	0%
52.	0 zł	0%	0 zł	0%
53.	0 zł	0%	0 zł	0%
54.	0 zł	0%	0 zł	0%
55.	0 zł	0%	0 zł	0%
56.	0 zł	0%	0 zł	0%
57.	BD	BD	BD	BD
58.	BD	BD	BD	BD
59.	BD	BD	BD	BD
SUMA	1 357 000 zł		663 000 zł	

Tabela nr 2. Niezrealizowane projekty dofinansowane ze środków publicznych i prywatnych – liczba projektów i kwota straty

LP.	PROJEKTY ZE ŚRODKÓW PUBLICZNYCH - LICZBA	PROJEKTY ZE ŚRODKÓW PUBLICZNYCH - KWOTA	PROJEKTY ZE ŚRODKÓW PRYWATNYCH - LICZBA	PROJEKTY ZE ŚRODKÓW PRYWATNYCH - KWOTA
1.	0	0 zł	0	0 zł
2.	0	0 zł	0	0 zł
3.	1	45 000 zł	1	40 000 zł
4.	0	0 zł	0	0 zł
5.	0	0 zł	0	0 zł
6.	0	0 zł	0	0 zł
7.	4	65 000 zł	0	0 zł
8.	0	0 zł	0	0 zł
9.	0	0 zł	0	0 zł
10.	5	1 000 zł	BD	BD
11.	20	10 000 zł	0	0 zł
12.	0	0 zł	0	0 zł
13.	0	0 zł	0	0 zł
14.	2	BD	0	0 zł
15.	1	8 000 zł	0	0 zł
16.	3	50 000 zł	0	0 zł
17.	0	0 zł	0	0 zł
18.	0	0 zł	0	0 zł
19.	1	20 000 zł	0	0 zł
20.	0	0 zł	0	0 zł
21.	0	0 zł	0	0 zł
22.	0	0 zł	0	0 zł
23.	1	BD	0	0 zł
24.	0	0 zł	0	0 zł
25.	0	0 zł	0	0 zł
26.	0	0 zł	0	0 zł
27.	0	0 zł	2	35 000 zł
28.	2	70 000 zł	1	10 000 zł

29.	0	0 zł	0	0 zł
30.	0	0 zł	0	0 zł
31.	0	0 zł	2	1 000 zł
32.	0	0 zł	0	0 zł
33.	0	0 zł	0	0 zł
34.	1	10 000 zł	0	0 zł
35.	1	1 000 zł	0	0 zł
36.	2	BD	0	0 zł
37.	0	0 zł	0	0 zł
38.	0	0 zł	0	0 zł
39.	0	0 zł	0	0 zł
40.	0	0 zł	2	BD
41.	0	0 zł	0	0 zł
42.	0	0 zł	0	0 zł
43.	0	0 zł	0	0 zł
44.	0	0 zł	0	0 zł
45.	0	0 zł	0	0 zł
46.	0	0 zł	0	0 zł
47.	0	0 zł	0	0 zł
48.	0	0 zł	0	0 zł
49.	0	0 zł	0	0 zł
50.	0	0 zł	0	0 zł
51.	0	0 zł	0	0 zł
52.	3	20 000 zł	3	10 000 zł
53.	0	0 zł	0	0 zł
54.	0	0 zł	0	0 zł
55.	2	BD	0	0 zł
56.	0	0 zł	0	0 zł
57.	BD	BD	BD	BD
58.	BD	BD	BD	BD
59.	BD	BD	BD	BD
SUMA	49	300 000 zł	11	96 000 zł

Tabela nr 3. Skala zwolnień i zatrudnień po 11 marca 2020 roku

LP.	ZWOLNIENIA - ETATOWI	ZWOLNIENIA - UMOWY CYWILNO- PRAWNE	ZWOLNIENIA - DZIAŁAL- NOŚĆ GOSP.	PLANOWANI NIEZATRUD- NIENI	NOWOZA- TRUDNIENI
1.	0	0	0	0	0
2.	0	0	0	0	0
3.	0	0	0	2	1
4.	0	0	0	1	0
5.	0	0	0	0	0
6.	0	1	0	0	0
7.	0	0	0	0	0
8.	0	5	3	1	0
9.	0	0	1	0	0
10.	0	2	2	0	0
11.	0	4	2	5	0
12.	0	7	7	10	0
13.	0	0	0	0	0
14.	0	0	0	2	0
15.	0	4	2	2	0
16.	0	0	0	0	0
17.	0	8	3	22	3
18.	0	0	0	0	0
19.	0	10	5	1	0
20.	0	0	0	0	0
21.	0	0	0	0	0
22.	0	1	0	0	0
23.	0	0	1	1	0
24.	1	2	0	0	0
25.	0	0	0	0	0
26.	0	0	0	0	0
27.	0	0	0	0	0
28.	0	0	0	0	0
29.	0	0	0	0	0

30.	0	0	0	0	0
31.	0	0	0	0	0
32.	0	2	1	0	0
33.	0	1	1	1	0
34.	0	0	0	0	1
35.	0	0	0	0	0
36.	0	0	0	1	0
37.	0	0	0	0	0
38.	1	0	0	2	0
39.	0	4	0	20	0
40.	0	0	0	0	0
41.	0	0	0	0	0
42.	0	0	0	0	0
43.	0	0	0	0	0
44.	0	0	0	0	0
45.	0	0	0	0	0
46.	0	0	1	0	0
47.	0	0	0	0	0
48.	0	0	0	0	0
49.	0	0	0	0	0
50.	0	0	0	0	0
51.	0	0	0	0	0
52.	0	1	0	1	0
53.	0	0	0	0	0
54.	0	0	0	0	0
55.	0	0	1	3	0
56.	0	0	0	0	0
57.	BD	BD	BD	BD	BD
58.	BD	BD	BD	BD	BD
59.	BD	BD	BD	BD	BD
SUMA	2	52	30	75	5

ZAŁĄCZNIK NR 2

Pytania otwarte

ANIMATORZY	125
Dotychczasowe działania przeniesione do sieci	125
Przyczyny nieprzeniesienia dotychczasowych działań do sieci	127
Nowe działania, w tym on-line	129
Przyczyny niepodjęcia nowych działań	131
DYREKTORZY	132
Postawa Organizatora	132
Ocena realizacji działań on-line	134
KOŃCOWE REFLEKSJE	138
Dyrektorzy	138
Animatorzy	139
Urzednicy	142

ANIMATORZY

Dotychczasowe działania przeniesione do sieci

Jakie konkretne działania online Pani/Pan podejmuje? Jakie media wirtualne Pani/Pan wykorzystuje do pracy?
Kurs tańców.
Nauka gry na trąbce, nauka teorii muzyki. Platforma ZOOM.
Konkursy literackie, akcje społeczno-artystyczne, konkursy plastyczne, zaproszenia do przesyłania nagrań.
Próby z teatrem. Wykorzystałem Skype, teraz korzystam z Zooma.
Warsztaty online za pomocą platform: Skype, Zoom, Google Meet.
Facebook jest głównym źródłem komunikacji z odbiorcą, organizujemy konkursy, wystawy online.
Filmy edukacyjne kręcone dla Młodzieżowego Ośrodka Kultury, Centrum Kultury i Inicjatyw Obywatelskich, przedszkoli, żłobków publikowane na prywatnym kanale YouTube oraz na profilu Facebook Bawmy się muzyką.
Webska kultura Milanowskie Centrum Kultury.
Lekcje online na Zoomie, propozycje aktywności na FB.
Lekcje muzealne, warsztaty dla rodzin, kurs przewodnicki; narzędzia: Zoom, Kahoot, Qizlet, Genially, Mentimeter, aplikacja do robienia memów itp.
Zajęcia umuzykalniające, Zoom.
Lekcje online, na żywo dla szkół, platforma Zoom.
Instagram, Facebook, koncerty online, projekcje filmów online, spotkania online (te same imprezy).
Główny obszar moich działań to prowadzenie zajęć tanecznych. Po 11 marca co jakiś czas wrzucam nagrania swoim tancerzom na Grupę Fejsbukową, ponieważ to jest nasza platforma komunikacyjna.
Prowadzę zajęcia wokalne. Wykorzystuje MSG, Skype, Zoom.
Warsztaty teatralne online, spotkanie twórców z publicznością online.
Warsztaty dla widzów dotyczące spektakli teraz prowadzimy na Zoom.
Warsztaty online.
Przystanek Bajkowo – czytanie bajek i baśni przeze mnie instruktora oraz dzieci i dorosłych, które związane są z grupami teatralnymi, recytacje i czytanie wierszy znanych i lubianych poetów, gotowanie na ekranie – pokaz przygotowania potraw.

FB, Zoom.
Warsztaty rękodzielnicze, kulinarne.
Quizy, udostępnianie treści, akcja zbierania zdjęć reportujących okres kwarantanny, filmy z instrukcjami do wykonania prac plastycznych; FB, IG, YT.
Zajęcia online.
Zajęcia edukacyjne w programie Zoom, lekcje live w Muzeum Niepodległości.
Organizacja konkursów (Facebook), Zachęcanie dzieci do czytania książek (udostępnianie czytanych bajek przez znane osoby), Przygotowanie projektu zajęć teatralno-muzycznych online dla dzieci i młodzieży.
Warsztaty online, Zoom.
Ze względu na decyzję o zawieszeniu finansowania działalności kulturalnej, otrzymywaliśmy i udostępnialiśmy online: tutoriale plastyczne przygotowane przez instruktorów, udostępnianie nagrań (czytanie literatury) przygotowanych przez artystów, prezentacja prac artystycznych mieszkańców miasta, przeprowadzenie ankiety.
Warsztaty artystyczne, realizacja koncertów, edukacja w formie video.
Prowadzę warsztaty teatralne online – dla widzów naszego teatru – dla dorosłych oraz warsztaty dla klas licealnych; korzystamy z platformy Zoom oraz Google Meet.
Webinary, warsztaty na Zoomie, nagrywanie filmów, tworzenie tekstów publikowanych w Internecie na stronach Facebooka, grupach.
Konkursy online.
Lekcje online, grupa zainteresowanych tematyką na Facebooku.
Spotkania na wideokonferencjach; Skype, Messenger.
Szkolenia, konsultacje.
Poczta elektroniczna, Strona Internetowa, Messenger.
Regularne zajęcia na platformie Zoom.
Edukacja filmowa, recenzje, analizy.
Nauczanie zdalne, dostosowana do możliwości i zasobów posiadanych przez uczniów/Messenger/.
Facebook, YouTube, Instagram.
NAGRYWAŁAM FILMIKI INSTRUKTAŻOWE I UDOSTĘPNIŁAM NA FACEBOOKU.
Lekcje /próby online, Skype, Messenger, Discord, Zoom.
Zoom, MS Teams, TeamViewer etc.

Warsztaty rodzinne i dla grup, oprowadzania po wystawie, spotkania i wykłady dla seniorów, wystawy w 3D. Streaming na FB, YouTube, Zoom.
Lekcje online i lekcje live.
W ramach działań MDK zajęcia tańca, gitary, szachy. Jako dyrygent: zajęcia emisji głosu, historia muzyki, kształcenie słuchu.
Wszystkie formy edukacji, jak wykłady i warsztaty, musiały z racji pandemii być prowadzone online.
Lekcje online na platformie ZOOM, nagrania video prezentowane na Muzealnych kanałach FB, YouTube i inne, Podkasty dźwiękowe, spotkania online z zaproszonymi gośćmi, konkursy plastyczne online, wystawy wirtualne.
Prowadzenie warsztatów edukacyjnych dla dzieci, młodzieży i dorosłych; używam platformy Zoom.
Lekcje online, wydarzenia wieloskalowe online, np. Dzień dziecka, spacer edukacyjne online.
Przenieśliśmy ofertę muzealnych warsztatów dla szkół do Internetu. Przygotowaliśmy ofertę godzinnych spotkań dla klas szkolnych na platformie Zoom.
Jako Bemowskie Centrum Kultury przenieśliśmy do online-u koncerty (streaming na kanale YouTube), zajęcia, warsztaty dla mieszkańców (na platformie Zoom), organizowaliśmy webinarium, wydaliśmy gazetę „Jelonek” na kwarantannie, jako zespół Działu Animacji i wszyscy pracownicy instytucji spotykaliśmy się raz/dwa razy w tygodniu na Zoomie.
Prezentacja treści o dziedzictwie kulturowym regionu, DIY, czyli jak wykonać prace plastyczne, mini-warsztaty rękodzieła. FB, YouTube.
Facebook, YouTube.
Tylko część możliwa była do przeniesienia. Prowadziłam warsztaty dla jednego z muzeów, z którymi współpracuję. Platforma Zoom, Mentimeter – różne quizy.
Warsztaty teatralne.
Warsztaty, spektakle, opieka artystyczna. Narzędzia to Stream, ZOOM, FB.
Zajęcia z młodzieżą ze szkół ponadpodstawowych na temat Muranowa, technik przewodnickich na platformie Zoom.

Przyczyny nieprzeniesienia dotychczasowych działań do sieci

Dlaczego?
Zajmuję się rękodziełem, nie umiałam znaleźć dobrego sposobu online.
Charakter moich zajęć wymaga praktycznej części, sprawdzenia krok po kroku pewnych instrukcji i interakcji uczestników, oraz pracy zespołowej.

Publikacje online nie generują dochodu, a mogą go nawet odbierać.
Grupy, z którymi pracuję mają zasadniczo utrudniony dostęp do narzędzi cyfrowych.
Brak możliwości technicznych.
Bo nie da się prowadzić warsztatów sitodruku przez Internet.
Próbowałam, ale obciążone zdalną nauką dzieci nie miały czasu.
Trudno organizować pokazy filmowe online.
Pracuję z młodzieżą z obszarów miejsko-wiejskich nie każdy był przygotowany technicznie (zasięg Internetu) do takiej pracy, cenię sobie bezpośredni kontakt.
Zmieniłam formę działania.
Zmieniliśmy charakter działań na pomoc mieszkańcom związaną z sytuacją pandemii.
Brak sprzętu, programów itp.
Urzędy Miasta Milanówka i Podkowy Leśnej odwołały konkursy otwartych ofert. Szkoły, ośrodki kultury zostały zamknięte. Ośrodki, z którymi współpracowałyśmy, nie zaproponowały nam prowadzenia naszych zajęć w systemie online.
Nie było to możliwe ze względu na charakter inicjatyw.
Ponieważ online każdy może się połączyć z Londyńskim Globe, La Scalą czy choćby Teatrem Narodowym i mieć spektakl na niedoścignionym poziomie artystycznym i wykonawczym (ZAPLECZE techniczne). Obserwuję nerwowe ruchy impresariów, aby sprzedawać w sieci swoich fajnych, niezależnych artystów, ale nie kryjmy się – nikt ich teraz nie potrzebuje ????.
Z powodu braku funduszy.
Duża konkurencja i niska opłacalność.
Praca w biurze.
Pracowałam zdalnie, ale warsztatów – nie.
Prowadzone przeze mnie wcześniej działania nie mogły zostać przeniesione do Internetu.
Teatr, w którym pracuję nie miał możliwości budżetowania dodatkowych działań.
Większość działań, za które odpowiadam przełożyłam na jesień lub przyszły rok. Wspólnie z partnerskimi organizacjami stwierdziliśmy, że przy realizacji tych działań online nie jesteśmy w stanie realizować w pełni zakładanych celów edukacyjnych. W niektórych przypadkach grupa docelowa to grupa, dla której wydarzenia online nie są dostępne.
Konieczność zapewnienia opieki własnym dzieciom, braki sprzętowe.
Były to głównie działania ze szkołami, które przeszły na zdalne nauczanie i nie miały przestrzeni na wprowadzanie dodatkowych warsztatów online.

Nowe działania, w tym online

Jakie nowe działania Pani/Pan realizuje (nowe metody, obszary tematyczne itd.)? Jakie media wirtualne Pani/Pan wykorzystuje do pracy?
Sesje integracyjne via Facebook live.
Nagrania orkiestry dętej, każdy w domu nagrywa swoją partię z podkładem i potem to łączymy.
Kilka nagrań wprowadzających do zagadnień myślenia wizualnego.
Uzyskałem stypendium MKiDN w ramach programu <i>Kultura w sieci</i>, w kat. Zarządzanie kulturą i wspieranie kadr kultury. Projekt przewiduje realizację cyklu filmów edukacyjnych, których adresatami są również edukatorzy, animatorzy i uczestnicy / odbiorcy działań kulturalnych.
Akcje związane z ekologią, które można wykonać indywidualnie z możliwością przesłania zdjęcia efektu działania.
Częściowo, to znaczy musiałam dopasować warsztaty do możliwości narzędzi online, więc w pewnym sensie są to też nowe metody pracy. Wykorzystuję Zoom, Skype, Google Meet.
Postawiliśmy na relacje online, konkursy online, głównie przez portal społecznościowy Facebook.
Wszystkie działania online wymienione wyżej były dla mnie nowością.
Zajęcia online.
Lekcje online – nowa formuła przy użyciu prezentacji interaktywnych narzędzi, robienie filmików na FB.
Webinary debatanckie; media jw.
Tak, powstało Muzealne Centrum Edukacji Szkolnej, skupione na współpracy z nauczycielami, teraz lekcje online, na żywo dla szkół, platforma Zoom
Instagram, Facebook – filmiki – zajęcia online, spotkania z instruktorami online.
Prowadzę więcej zajęć technicznych.
Kurs online grafiki.
Warsztaty teatralne online, spotkanie twórców z publicznością online/Zoom, Facebook.
Warsztaty online.
Spotkania na Zoomie, quizy, wirtualne oprowadzanie po wystawie.
Nowe obszary tematyczne.
Nowe obszary tematyczne online.
Przygotowanie projektu zajęć teatralno-muzycznych online dla dzieci i młodzieży (Facebook, Skype).
Warsztaty online.

Media społecznościowe, nagrywanie filmów.
Warsztaty artystyczne (głównie YouTube).
Spotkania na Zoomie, żeby wiedzieć, w jaki sposób pracować z mieszkańcami, pytaliśmy, czego potrzebują, co im ułatwia kontakt z naszym domem kultury.
Zajęcia przez Zoom.
Nagrywanie bajek dla dzieci, YouTube.
W szczycie pandemii realizowaliśmy: szycie maseczek i ich rozdawanie, koordynowanie dostarczania posiłków dla Meditrans, wykonywanie zakupów dla osób potrzebujących i ich dostarczanie, telefon zaufania.
Opowieści online i działania warsztatowe, umieszczone na platformie fundacji i Milanowskiego Centrum Kultury, forma wolontaryjna, bez wynagrodzenia.
Warsztaty online.
Doszkalanie się w obszarze pracy online jako animatora.
Nauczanie zdalne, spotkania online z uczniami, tworzenie interaktywnych ćwiczeń.
Messenger, woccap, webinaria.
MEDIA WIRTUALNE WYKORZYSTYWANE W PRACY TO FACEBOOK.
Nagrywanie słuchowisk i filmów.
Wpisy na blogu, podcasty, karty pracy.
Zajęcia online, Zoom, MS Teams.
Wszystkie działania, które były prowadzone w instytucji, zostały przeniesione do strefy wirtualnej, przy pomocy strony internetowej, mediów społecznościowych i różnych platform.
Zajęcia edukacyjne zostały dostosowane do nowych okoliczności.
Festiwal <i>Zofiówka</i> w ramach dotacji <i>KULTURA W SIECI</i>.
Przez okres pandemii zacząłem intensywniej promować online swoją działalność artystyczną, która źródłem utrzymania jest raczej sporadycznie, ale to się kiedyś zmieni. Tak, tak. Rozpocząłem przede wszystkim prowadzenie konta na Instagramie i wzbogaciłem mój fanpage na Facebooku. Zorganizowałem też jeden z pierwszych koncertów online.
Lekcje online na platformie ZOOM, nagrania video prezentowane na Muzealnych kanałach FB, YouTube i inne, Podcasty dźwiękowe, spotkania online z zaproszonymi gośćmi, konkursy plastyczne online, wystawy wirtualne.
Nowe metody – online; nowe obszary (warsztaty liderские).
Lekcje online na Zoom (z wykorzystaniem różnych aplikacji online np. Kahoot), wydarzenia wieloskalowe online np. Dzień dziecka na specjalnie do tego celu stworzonej platformie internetowej), spacer edukacyjne online (FB, YT).

Warsztaty muzealne dla szkół na Zoomie.
Webinaria, zajęcia online, streaming koncertów na żywo.
Filmy pokazowe – DIY. Prezentacje fotografii. Nowy obszar – zielarstwo.
Facebook, YouTube.
Wcześniej nie prowadziłam warsztatów online i nie pracowałam na platformach do komunikacji przez Internet.
Kursy świadomości twórczej – platforma ZOOM.
Scenariusze spotkań online wokół wystawy Muzeum POLIN – zamiast oprowadzania po wystawie, z wykorzystaniem filmów z wystawy, wirtualnych prezentacji, na platformie Zoom.

Przyczyny niepodjęcia nowych działań

Dlaczego?
Nie potrafiłam się odnaleźć w tej sytuacji.
Nie było to potrzebne. Skupiliśmy się na tekście, nie na ruchu scenicznym.
Brak możliwości technicznych.
Bo nie.
Niestety, realizacja planów i osiągnięcie naszych celów metodami online jest mało efektywna. Nie wszystkie dzieci mogą korzystać z wrzucanych przeze mnie lekcji. Stąd trudności w ćwiczeniu choreografii, czy kolejnych kroków.
Planuję je wdrożyć w przyszłym sezonie.
Nie było takiej potrzeby.
Tylko w zakresie działań projektowych przewidzianych na drugą połowę roku.
Przeformułowałyśmy nasze działania na inną formę, jaką jest spotkanie na Zoomie – więc jest to raczej rodzaj dostosowania formy, aniżeli coś zupełnie nowego, choć z drugiej strony, medium ma istotne znaczenie dla rodzaju kontaktu i niesie nowe, inne znaczenia.
Czekam na wsparcie grantowe na tego rodzaju działania.
Wystarczyły dotychczasowe obszary działań w mediach społecznościowych.
Nie wiem, jakie mogłyby to być działania.
Brak możliwości technicznych.
Nie było takiej potrzeby.
Brak czasu.
Było to trudne ze względów technicznych.

Ponieważ istotą centrów kultury była wspólnota i bliskość (w sensie dystansu ale także wspólnoty), a te wartości zostały przekreślone przez pandemię.
W swojej pracy opieram się głównie na integracji i działaniach manualnych z młodzieżą. W środowisku online praktycznie to traci znaczenie.
Duża konkurencja i niska opłacalność. Czas wykorzystany na rozbudowanie oferty na czas po tym szaleństwie.
Bo kontynuowałam, co zawsze.
Zaplanowane działania przełożyłam na później i skupiłam się na przygotowaniach do nich – ze względu na charakter tych działań i grupę docelową. Inne osoby w mojej instytucji zajmowały się nowymi działaniami online dla innych grup i nie widziałam potrzeby tworzenia czegoś dodatkowego.
Z powodu natłoku treści w Internecie.
Konieczność zapewnienia opieki własnym dzieciom, braki sprzętowe.
Być może coś zacznę od września, póki co, uczę się nowej sytuacji i zastanawiam się, co będzie jesienią.

DYREKTORZY

Postawa Organizatora

Prosimy krótko opisać, w jaki sposób Organizator wspiera Pani/Pana instytucję?
Wspólnie podejmujemy decyzje.
Daje środki finansowe na prowadzenie działalności, jednak zakres działań może być minimalny ze względu na epidemię.
Rozmowy z Organizatorem instytucji, wspólne podejmowanie decyzji co do działalności Ośrodka Kultury, konsultacje.
Daje wolną rękę dla naszych działań, włącza swoich urzędników do naszych działań.
Stałe uzgodnienia dotyczące działalności instytucji.
Nie wspiera.
Konsultuje obecną sytuację, pod kontem upowszechniania kultury; szuka rozwiązań uniemożliwiających redukcje etatów i możliwości organizacji przedsięwzięć kulturalnych, mając na uwadze bezpieczeństwo pracowników, jak i odbiorców.
Zapewnia bezpieczeństwo i higienę pracy.
Dostarcza środki dezynfekcyjne.

Środki przeznaczone na organizację działań kulturalnych w tym roku są przeniesione na następny rok.
Opieka merytoryczna nad placówką.
Pomoc w zakupie środków zabezpieczających po otwarciu biblioteki (biurka z osłoną pleksi, przyłbice, maseczki, rękawiczki, płyny do dezynfekcji).
Wsparcie informacyjne, a probuje nasze działania.
Spotkania informacyjne na temat ograniczenia w rozprzestrzenianiu się pandemii w naszej gminie i powiecie. Wsparcie merytoryczne odnośnie działania tarczy kryzysowej.
Szybka odpowiedź na kierowane wnioski, akceptacja proponowanych rozwiązań.
Z wyprzedzeniem i na bieżąco byliśmy informowani o sytuacji w gminie i zaleceniach dotyczących funkcjonowania instytucji w czasie pandemii. Zaopatrzone nas w maseczki i przyłbice.
Akceptuje pisemnie poszczególne fazy „odmrażania” działania Ośrodka Kultury.
Przekazuje informacje, lecz bardzo ograniczony kontakt utrudnia płynną komunikację, czasami zdarzają się sprzeczne komunikaty, lub decyzje podejmowane są z opóźnieniem. Jednak najczęściej odczuwa się pewnego rodzaju odstawienie na boczny tor, tak jakby nasza działalność nie wносиła nic istotnego dla mieszkańców.
Nie wspiera, ale dotychczas nie zmniejszył budżetu.
Jesteśmy w stałym kontakcie, jeśli chodzi o remonty oraz planowane działania.
Odpowiedziałam – trudno powiedzieć.
Organizowane są spotkania sztabowe, otrzymujemy pomoc rzeczową – np.. zaopatrzenie w środki ochrony osobistej i dezynfekcję pomieszczeń.
Wymiana bieżących, niezbędnych informacji drogą mailową, telefoniczną, a także w trakcie bezpośrednich spotkań.
Przesyła jasne wytyczne związane z zapobieganiem szerzeniu się epidemii oraz związane z zachowaniem reżimu sanitarnego w obrębie placówki.
Dotychczas nie otrzymaliśmy żadnego wsparcia od Organizatora.
Zakupy przez Biuro Kultury środków do dezynfekcji (maseczki, rękawiczki, płyny). Komunikacja z Sanepidem.
Doradza, udziela odpowiedzi.
Jesteśmy w stałym kontakcie z Organizatorem, rozumie, w jakim położeniu znajduje się nasza instytucja. Z powodu małych sal nie jesteśmy wznowić działalności edukacyjnej, wspólnie szukamy rozwiązań.
Pomoc przy realizacji działań online.

Bieżące komunikaty i zalecenia dot. funkcjonowania instytucji oraz wydatkowania środków przeznaczonych na działalność podmiotową.
Stale informuje o nowych wytycznych, przejął kontakt z powiatowym SANEPID-em.
Interesuje się działaniami podjętymi przez dyrekcję ośrodka kultury. Inicjuje działania, zachęca do realizacji projektów.
Przed wszystkim nie obniżono dotacji podmiotowych oraz nie cofnięto dotacji celowych.
Dostarcza informacje - wytyczne.
Merytorycznie i finansowo.
Wsparcie merytoryczne i organizacyjne.
Zaopatruje w środki bezpieczeństwa.
Odpowiedź - trudno powiedzieć.
Uchwala budżet dla placówki, który jest realizowany w ciągu roku.
Choć wstrzymał dodatkowe finansowanie, ma je uwolnić w związku z potrzebą jeszcze przed końcem roku.
Zaznaczyłam - trudno powiedzieć.
Pełne zrozumienie sytuacji, brak "nacisków".
Organizator wspiera wszelkie działania zmierzające do wznowienia realizowanych wcześniej zadań, zgodnie z wytycznymi Ministra Kultury, Ministra Zdrowia oraz Sanepidu. Udziela wsparcia, np. poprzez przekazywanie środków do bieżącej dezynfekcji.
Dostosowanie działalności do aktualnego reżimu sanitarnego, wskazywanie kierunków działania.
Przekazuje jasne wytyczne i pomaga we wdrożeniu przepisów dotyczących obecnej sytuacji.
Zapewnienie płynności finansowej, wsparcie w zakresie wdrożenia procedur.

Ocena realizacji działań online

Jak ocenia Pani/Pan realizację działań online (w ogóle) w obszarze animacji i edukacji? Czy są one potrzebne? Czy sprawdziłyby się w Pani/Pana podmiocie na stałe?
W dobie nauczania online bardzo ciężko jest dotrzeć do odbiorcy, gdyż jest wielki przesył Internetu.
Działania online są doskonałym uzupełnieniem działalności „stacjonarnej” Ośrodków kultury.
W zakresie działań online kultura wypadła najlepiej.
Działania online są jedynie zastępczą formą działalności. Nie wyobrażam sobie prowadzenia działalności tylko w oparciu o działania online, bez bezpośredniego kontaktu z odbiorcami.

Według mnie działania online są potrzebne, aczkolwiek obawiam się, że w moim otoczeniu brakuje zainteresowania ze strony odbiorców.
Bardzo dobrze.
Wg mnie, w naszej rzeczywistości te działania się nie sprawdziły, odbiorców jest niewielu. Takie rozwiązania nie są wskazane na stałe. Niezbędnym jest prowadzenie działalności kulturalnej w kontakcie bezpośrednim z odbiorcą.
Trudno ocenić, zależy od rodzaju biblioteki.
Myślę, że duże jednostki kultury mają więcej do zaoferowania.
Jest to ciekawa forma, jednak na dłuższy okres czasu nie jest odpowiednia. W kulturze niezbędny jest bezpośredni kontakt człowieka z człowiekiem.
Średnio.
Jako dodatkowe zajęcia edukacyjne, zarazem, promujące ośrodek.
Uważam, że takie działania w chwili obecnej są potrzebne, jednak w naszej instytucji sprawdza się bezpośredni kontakt widza z autorem, artystą, prelegentem itp.
Oceniam dobrze taki sposób realizacji w okresie pandemii, są potrzebne i sprawdziły się - głównie dla utrzymania więzi w relacji Ośrodek - odbiorca.
Realizację działań online oceniam pozytywnie, ponieważ w okresie pandemii najważniejszy moim zdaniem był kontakt z czytelnikami i szukanie nowych kanałów przekazu. Prowadzone działania sprawdziły się, o czym świadczą reakcje czytelników. Działania te wejdą na stałe do naszej oferty edukacyjno-kulturalnej jako uzupełnienie działań stacjonarnych.
Sprawdziły się działania online. Dzięki nim podtrzymany jest kontakt z uczestnikami. Jest możliwość wykorzystania online w czasie nieobecności instruktora lub dłuższej nieobecności uczestnika.
Mogą one stanowić dodatek do codziennej pracy, szczególnie jeśli chodzi o pracę edukacyjno-artystyczną, ale nie widzę możliwości na zdominowanie tej formy pracy w swojej instytucji. Daje się mocno zauważyć spadek zainteresowania uczestnictwem w działaniach kulturalnych tak u dzieci, jak i młodzieży, ale szczególnie u seniorów i osób dorosłych.
Tak, sprawdziły się.
Trudno powiedzieć. Moim zdaniem zajęcia bezpośrednie mają jednak większą wartość.
Są one potrzebne, w naszej społeczności lokalnej raczej by się nie sprawdziły.
Tak - dzięki temu można było dotrzeć do odbiorców.
Oceniam je pozytywnie - trwają prace nad uruchomieniem stałej oferty online.

Powstała bogata oferta działań online w obszarze edukacji i animacji. Działania te są bardzo potrzebne, szczególnie w przypadku konieczności pozostawania w domu. Pozwalają wypełnić w sposób twórczy i kreatywny wolny czas, dostarczają wielu inspiracji dla całej rodziny, zwracają uwagę na aktywności dotychczas mało popularne w kontekście czasu spędzanego z rodziną. Trudno jednak zweryfikować ich efektywność. Biorąc pod uwagę fakt spędzania przed komputerem czasu przed południem w ramach pracy zdalnej lub zajęć szkolnych, skupienie uwagi po południu lub wieczorem jest bardzo trudne. Działania online nie zastąpią także bezpośredniego kontaktu z animatorem oraz otoczeniem, które samo w sobie jest nośnikiem treści i ma duży wpływ na atrakcyjność działań.

Trudno powiedzieć. Zdania odbiorców są podzielone.

Potrzeba stworzenia oferty warsztatów tutorskich wraz z ofertą częściowo bezpłatną a częściowo odpłatną.

Na obszarze wiejskim, zajęcia online nie są trafionym pomysłem, ponieważ nie przekonują odbiorców do zastąpienia aktywności fizycznej czy bezpośrednich kontaktów na tzw. ławeczce przy domu nauką przez szklany ekran, gdzie występują w dodatku ogromne braki sprzętu i Internetu.

Są działania, które się w wersji online sprawdzają, np. kreatywne lekcje języków obcych.

W obecnej sytuacji są bardzo potrzebne.

Sprawdziły się na początku. Teraz zauważam przesyt działaniami online. Dzieci i młodzież nie chcą uczestniczyć ani w warsztatach, ani w konkursach, które dla nich organizujemy i proponujemy online.

Działania online są potrzebne, jednak nie zastąpią bezpośrednich kontaktów z odbiorcą.

Nie dotyczy.

W zakresie działań w obszarze animacji i edukacji brak zainteresowania placówek szkolnych obecnością teatru w przestrzeni wirtualnej, co w dużej mierze mogłoby wesprzeć działania edukacyjne prowadzone online. Niektóre z podejmowanych działań teatru wejdą do stałego harmonogramu realizacji przedstawień premierowych, tj. realizacja video na potrzeby ewentualnej emisji w Internecie.

Działania online mogą być tylko i wyłącznie uzupełnieniem. Nigdy nie zastąpią sily kontaktu osobistego z animatorem/twórcą.

Tak. Uczestnicy zajęć online chętnie w nich uczestniczyli. Były to mniejsze grupy, ale pragnące pozostać w kontakcie ze swoim instruktorem i znajomymi z grupy.

Uważam, że przy wszechobecnej technologii jest to rozwiązanie, które na stałe wpisze się w działalność placówki, którą kieruję.

Są stosowane awaryjnie nie sprawdzają się na dłuższą metę. Spada znacznie liczba odbiorców.

Tak, były potrzebne.

Tak są potrzebne. Czy sprawdziłyby się w naszej instytucji, nie mamy doświadczenia, ale sądzę, że tak, bo naszym odbiorcom brakowało z nami kontaktu i spotkań.

Wiele ciekawych rzeczy, na których moglibyśmy mieć kłopot z frekwencją – może zostać spokojnie realizowane online i lepiej przyciągać uwagę.

Użytkownicy naszej biblioteki oczekują bezpośrednich usług i kontaktów, działania online nie sprawdzają się.

Nie wiem, nie mam informacji zwrotnych.

Dla naszej instytucji to dodatek promocyjny. Nic nie zastąpi kontaktu z czytelnikiem!

Generalnie, realizację działań online oceniam dobrze i dlatego część będzie kontynuowana. Jednak ogrom działań przeniesionych do Internetu (zdalna praca, zdalna nauka, zdalne rozwijanie pasji czy zainteresowań) bardzo źle wpływał na „odbiorców”. Poza tym "kultura" to czynne uczestnictwo! A nie wirtualne!

Są potrzebne i sprawdzają się doskonale jako alternatywa dla działalności stacjonarnej.

Działania online oceniam dobrze, jednak w mojej instytucji nie sprawdziłyby się na stałe.

Działania online, tj. wirtualne wystawy, są bardzo ciekawą alternatywą w edukacji kulturalnej. W naszym przypadku się sprawdziły. Jeżeli chodzi o zajęcia online to jest to kwestia problematyczna, szczególnie w przypadku dzieci. Zdecydowana większość rodziców nie była zainteresowana warsztatami online, ze względu dużą liczbę lekcji online.

W obecnej sytuacji są konieczne takie rozwiązania. Myślę, że sprawdziłabym się w podmiocie na stałe.

Z punktu widzenia biblioteki publicznej działania online są potrzebne (np. informacja o zbiorach i działaniach kulturalnych), jednak najważniejszy jest bezpośredni kontakt z czytelnikami wypożyczającymi księgozbiór oraz korzystającymi na miejscu ze źródeł informacji.

Działania te są bardzo potrzebne – ale w obecnej sytuacji nastąpiła tak zwana „onlajnoza”. Jest tego za dużo. Działania powinny być sprofilowane i powinny odbywać się w zamkniętych grupach.

KOŃCOWE REFLEKSJE

Dyrektorzy

Czy chciałaby Pani /chciałby Pan podzielić się z nami jeszcze innymi refleksjami na temat skutków pandemii dla kultury w swoim regionie i/lub województwie mazowieckim?

Pandemia w mojej miejscowości w dużej mierze zniszczyła kulturę. Powrót do kontaktu z bezpośrednim odbiorcą będzie bardzo ciężki, ze względu na strach ludzi i ograniczone możliwości działania.

Odbiorca na nowo musi zacząć ufać i mieć potrzebę uczestnictwa w naszym ośrodku.

Dla naszego zespołu jest to trudny okres, ponieważ nie mamy bezpośredniego kontaktu z uczestnikami zajęć i nie możemy realizować naszych działań w przestrzeni publicznej.

Spadła liczba czytelników. Codzienne problemy były na tyle absorbujące, że czytanie zeszło na plan dalszy.

Okazało się, że są bardzo potrzebne regularne spotkania osób zarządzających instytucjami kultury i NGO w celu wymiany aktualnych doświadczeń, rozwiązań czy pomysłów na pokonanie trudności. W każdym miejscu ten sam problem bywa inaczej postrzegany zarówno przez Organizatora, jak i urzędy np. SANEPID.

Pocieszające jest, że odczuwamy zainteresowanie uczestników, czy wznawiamy działalność, ale jest to niewielka grupa. Możliwe, że wynika to ze zbliżającego się okresu letniego i nadal niepewnej sytuacji epidemicznej w kraju, regionie i mieście.

Pandemia zaskoczyła wiele sektorów i branż, także sektor kultury. Początkowo nie było wiadomo, jak długo będzie trwała ta sytuacja. Moment oddechu w zajęciach wykorzystaliśmy na uporządkowanie zaległych prac, dokumentów czy przeprowadzenie planowanych remontów. Akurat nasza instytucja mocno nie ucierpiała, ponieważ i tak to planowaliśmy nieco później. Najbardziej bolesnym skutkiem było przerwanie zajęć, ale miało to charakter ogólnoświatowy. Zawieszono także zajęcia w szkołach itp., także ludzie rozumieli sytuację i podeszli do tego jako naturalny skutek epidemii. W tym momencie kończymy prace remontowe. Wiemy już, że nie będzie dużych imprez w tym roku i przygotowujemy atrakcyjne i bezpieczne oferty na wakacje. Liczymy także, że „metamorfoza” GOK-u i biblioteki zachęci mieszkańców do ponownego skorzystania z naszej oferty.

Korzystając z nieobecności uczestników zajęć stałych, udało nam się przeprowadzić dawno przez nas oczekiwany remont, polegający na odmalowaniu pomieszczeń w świetlicy.

Bardzo trudna sytuacja dla ośrodków kultury.

Obserwując naszą codzienność i ilość ludzi w sklepach, kościołach, miejscach publicznych, trudno pogodzić się z wytycznymi i obostrzeniami sanitarnymi, z jakim musi się zmierzyć i jakie musi wdrożyć nasza instytucja, aby móc wznowić działalność edukacyjną i kulturalną.

Musieliśmy uczyć się nowych metod pracy. Na pewno nie odbędą się wydarzenia, które na stałe wpisane są w kalendarz imprez kulturalnych gminy.

W dobie pandemii bezpieczeństwo wszystkich uczestników jest priorytetowe. Nie należy poddawać się, ale organizować zajęcia w taki sposób, by to bezpieczeństwo zapewnić. Ważna jest odpowiedzialność społeczna za siebie i innych, i rozważa w tym zakresie.

Brak dostępu do książki w znacznym stopniu ograniczył atrakcyjne organizowanie czasu wolnego wszystkim czytelnikom niezależnie od wieku.

Patrząc w kolejności: szok, pozytywna na ogół reakcja, przeformułowanie i korzystanie ze zmiany. Raczej oceniłbym zmianę pozytywnie.

Jest bardzo trudno. Białe plamy w dostępie kultury będą bezkresne.

Ryzyko zmniejszenia liczby stałych odbiorców, głównie przez alternatywne działania online lub lęk przed przebywaniem wśród ludzi. Zmniejszenie środków finansowych na kulturę. Przesył działań online.

Animatorzy

Czy chciałaby Pani /chciałby Pan podzielić się z nami jeszcze innymi refleksjami na temat skutków pandemii dla kultury w swoim regionie i/lub województwie mazowieckim?

Zwiększone zapotrzebowanie na wiarygodną narrację sytuacji na poziomie „kosmicznym”, globalnym i lokalnym.

Instytucje w pierwszej kolejności się nas pozbyły, bez żadnych wątpliwości etycznych. A to my jesteśmy najbliższymi odbiorcami, towarzyszymy im w rozwoju. Jesteśmy najgorszym sortem pracowników.

Pozytywne skutki w postaci nagrań piosenek online.

Refleksja. Ujmując najogólniej i najdelikatniej, sektor kultury i branże pokrewne traktowane są przez rząd niewspółmiernie gorzej od innych w kwestii odblokowywania pracy i działań. Wirus nie wybiera, kogo ma zarazić, dlatego wydawałoby się, że zasady walki z epidemią powinny być spójne dla wszystkich (handel i usługi, hipermarkety, komunikacja publiczna, sport, kultura). Tak jednak, niestety, nie jest.

Obawiam się, że za mało ludzi dostrzega wartość w tworzeniu przestrzeni do swobodnej twórczości dzieci, młodzieży i dorosłych.

Zamknięcie w domach uwolniło w ludziach kreatywność. Nie było dnia, aby ludzie związani z kulturą nie próbowali ubarwić szarej rzeczywistości siedzenia w domu.

Chyba nie jestem na to gotowa.

Przesył kultury w Internecie, walka o najlepszy termin, kilka webinarów z tego samego obszaru w tym samym czasie, problem z wyborem oferty, poczucie jednorazowości wydarzeń (np. krótki czas udostępnienia danego wydarzenia).

Cieszę się, że w ogóle ktoś robi takie badania i pyta mnie o to, co czuję, jak sobie radzę...
Dziękuję! Mam nadzieję, że coś dalej z tego może wyniknąć.

Bardzo słabe wsparcie Dyrekcji Domów Kultury dla osób od wielu lat pracujących na umowę zlecenie. W moim przypadku od 2010 r.

Nadprodukcja oferty kulturalnej, bardzo intensywne tempo pracy, którego nie sposób utrzymać stale, przeniesienie dużej odpowiedzialności na działy edukacji bez wystarczającego wsparcia środkami, rozproszona oferta, dezorientacja publiczności, utrata osobistej relacji ze zwiedzającymi.

Wreszcie był czas na własne wyhamowanie i weekendy tylko dla rodziny, a nie głównie dla społeczności lokalnej ;)

Obniżanie dotacji, za małe środki.

W sektorze kultury skutki pandemii odczuwalne będą jeszcze bardzo długo. To, o co musimy zadbać w ośrodkach, domach kultury poza stroną finansową, to podtrzymanie więzi między uczestnikami zajęć a miejscem. Nauczanie zdalne pokazało, jak bardzo młodym ludziom potrzebny jest bezpośredni kontakt i budowanie więzi społecznych. Aby nie próbowano zlikwidować (ze względu na oszczędności) takich miejsc, trzeba pokazać decydentom wymiar psychologiczny i społeczny naszej pracy.

Tak naprawdę to działalność zawodową uniemożliwiła mi edukacja domowa dzieci, które nie chodzą do szkoły i na którą poświęcam cały swój czas, który wcześniej był przeznaczony na pracę...

Brak imprez plenerowych, festiwali, zajęć z grupami teatralnymi, wokalnymi itp. przyczyni się w późniejszym czasie do braku zaufania wobec drugiego człowieka. Uważam, że ciężko będzie odbudować normalność.

Epidemia spowodowała obcięcie dotacji podmiotowej dla naszej instytucji.

Przewartościowania w kulturze są potrzebne, a to jest jedno z nich. Dobry czas na badania i rozmowę o kondycji działań kulturalno-edukacyjnych lokalnie, jak i globalnie.

Myślę, że ten okres pokazał, że kultura jest ludziom bardzo potrzebna, na skutki ekonomiczne pewnie trzeba jeszcze poczekać.

Chyba już wszystko napisałam. To nie pierwsze badanie w tej tematyce, w którym biorę udział, i mam poczucie, że to trochę jeszcze jak wróżenie z fusów: jak będzie? Czy wróci kultura w takim kształcie, jak była przed pandemią itp.? Trzeba sobie zadawać pytania, badać, ewaluować, sprawdzać, czy mamy do czynienia z nadprodukcją wydarzeń kulturalnych, o której od stycznia 2020 zaczęło się mówić coraz głośniejsz – i czy sytuacja pandemii nie zrewiduje naszych praktyk. Chciałam dodać jeszcze jedno – chciałabym powrotu do spotkań w rzeczywistości, pracy z ludźmi w bliskości, choć widzę też, że nie wszystkie spotkania muszą odbywać się na żywo.

Mam wrażenie, że niektórym instytucjom jest to na rękę, bo niby nie można nic robić :)

Kultura szybko przeszła w tryb online – i to bardzo dobrze w czasie epidemii. Nie jest to jednak dla niej główne miejsce na przyszłość.

Paradoksalnie, myślę że zwiększył się dostęp do kultury. Ale kultura online to jak oglądanie obrazów na zdjęciu. W moim odczuciu, trzeba wykorzystać szansę na przyciągnięcie ludzi do żywej kultury za pomocą środków, jakie wypracowaliśmy w czasie pandemii. To jest ten moment, kiedy ktoś może „spróbować” kultury, siedząc bezpiecznie w fotelu, a od nas (i sytuacji) zależy, czy zrobi kolejny krok i opuści bezpieczne miejsce, by uczestniczyć w kulturze w sposób bardziej zaangażowany.

Wielu pomniejszych (z różnych przyczyn!) artystów przestaje być potrzebnych. Więc pod znakiem zapytania o ich zasadność stają wszystkie profesjonalne formy kształcenia artystycznego, przede wszystkim szkoły muzyczne i plastyczne I i II stopnia.

W dobie mediów społecznościowych i powszechnej cyfryzacji spodziewałem się, że wszyscy zamkną się w swoich mieszkaniach i na stałe przykują do monitorów, a jest na odwrót – ludzie są złaknieni towarzystwa, źle znoszą izolację.

Pełny upadek.

Ludzie tęsknią za drugim człowiekiem, za rozmową, za spotkaniami.

Obawa o możliwość wystawiania i brania udziału w spektaklach jako aktorzy i publiczność.

Uważam, że praca zdalna jest szansą, a nie problemem, i mam nadzieję, że konsekwencją pandemii będzie jej coraz szersze stosowanie w obszarze kultury.

Może skutkiem pandemii będzie to, że ludzie docenią działania kulturalne jako te, które pomogły im przetrwać pierwsze miesiące kwarantannowej nudy. Nie wiem.

Być może ta sytuacja pokaże konieczność wsparcia psychologicznego dla zespołów, praca na poziomie relacji i budowania więzi, wspólnoty.

Dziękuję za tę ankietę. W mojej pracy współpracuję z zespołem edukatorów zatrudnionych na umowy zlecenia. Myślę, że sytuacja pandemii mocno podkreśliła brak jakiegokolwiek zabezpieczenia socjalnego osób zatrudnianych na śmieciówkach. Sama długo pracowałam na takich umowach. Boli mnie, że nie dbamy systemowo o świetne i kompetentne osoby, które tworzą ofertę kulturalną naszych miast – w wielu instytucjach to osoby ze zleceń mają najwięcej kontaktu z publicznością. Obawiam się braku środków na wynagrodzenia dla osób bez umów o pracę i co za tym idzie, odpływania tych ludzi do innych miejsc i branż, ze szkodą dla nas wszystkich.

Myślę, że proste przeniesienie tego, co było w offline do online nie zawsze się sprawdza.

Cóż, pandemia zburzyła cały harmonogram działań, pracy, zobowiązań, planów nas wszystkich. Począwszy od tych najmniejszych kroków w naszym życiu codziennym, łącznie ze spokojnym wypiciem filiżanki kawy czy wypożyczeniem ulubionej książki, pójściem na koncert, do kościoła czy po prostu z wyjściem z domu. Zahamowała nas wszystkich. Ale otworzyła nam oczy na inne możliwości. Zaczęliśmy być bardziej kreatywni. Odkurzyliśmy maszyny do szycia, żeby uszyć maseczki. Zaczęliśmy wsłuchiwać się w potrzeby rodziny, zauważyliśmy brudne ściany w naszych mieszkaniach, ale usłyszeliśmy ptaki na dworze, bo wiosna zaczęła budzić się za oknem. Przyszedł nowy czas, nowe przemyślenia. Obyśmy tego nie zmarnowali:)

Dotacje przyznane przez ministerstwo w wielkiej części wspierały duże instytucje, które i tak są dotowane. Mali przedsiębiorcy, edukatorzy mieli małe szanse na dotacje.

Urzednicy

Czy chciałaby Pani /chciałby Pan podzielić się z nami jeszcze innymi refleksjami na temat skutków pandemii dla kultury w swoim regionie i/lub województwie mazowieckim?

Głównym skutkiem pandemii jest izolacja.

O skutkach pandemii dla kultury będziemy mogli mówić po jej zakończeniu.

Pandemia wymusiła na nas szybkie przestawienie się na inne metody pracy. Są tego dobre i złe strony. Na pewno wiele można – jak się okazuje, załatwić online – co pozwala na oszczędności i czasu, i finansów, np. wysyłka korespondencji, telekonferencje, możliwość załatwienia wielu spraw telefonicznie lub online, uwzględnianie w wielu przypadkach skanów dokumentów wysłanych elektronicznie itp. Wyzwoliła również kreatywność w ludziach, aby odnaleźć się w sferze wirtualnej. Jednakże mimo wszystko spotkania, koncerty i inne wydarzenia nie zastąpią tych w realu.

Obserwując działalność mazowieckich instytucji kultury w okresie pandemii, należy stwierdzić, że co do zasady zdały one egzamin dostosowania się do internetowego kontaktu z odbiorcami. Należy jednak utrzymać tę formę kontaktu na wysokim poziomie w celu utrzymywania wysokiego zainteresowania działalnością instytucji, co, niestety, w mojej opinii może być trudne do osiągnięcia.

Obawiam się, że pandemia obnaży słabość polskiego społeczeństwa jako odbiorów kultury.

Warto by było wybudować sceny letnie, tak aby można było zwiększyć liczbę mieszkańców korzystających z kultury i chcących w niej uczestniczyć.

Głównym skutkiem pandemii w naszym regionie jest izolacja społeczna, brak sprzętów typu smartfon, komputer, aby utrzymać kontakt internetowy z uczestnikami zajęć.

Organizacja wydarzeń kulturalnych online i zmiana ich formuły wyzwoliły we mnie nieznane pokłady kreatywności. Oceniam to jako „pozytywny” skutek pandemii.